

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 4, 2018

У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

ІННОВАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК

ПЕДАГОГ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 48764

ПОСПІШАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТИТИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ

ДОКЛАДНІШЕ НА PEDPRESA.UA

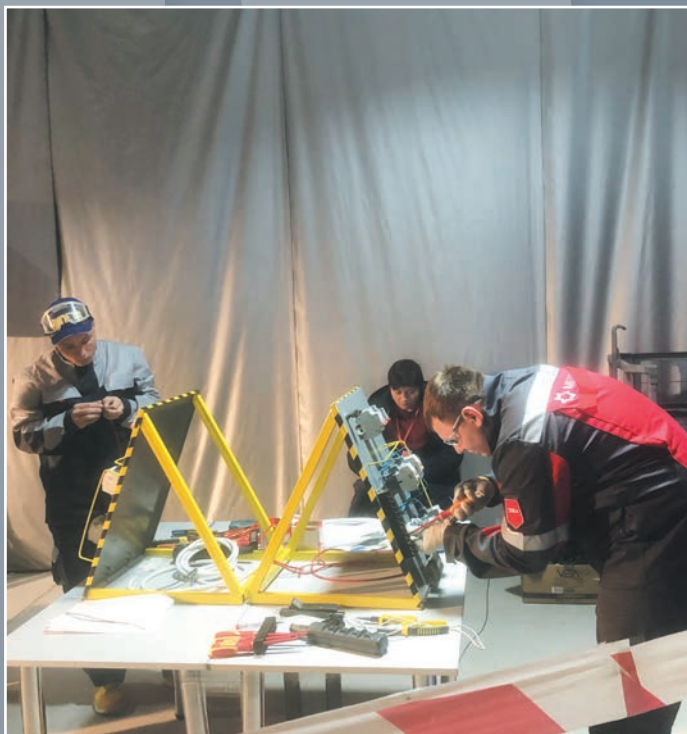
ВИДАВНИЦТВО
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

КОНКУРС ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ «WORLD SKILLS UKRAINE»

Матеріал читайте на с. 56 - 57

Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич
перед відкриттям конкурсу

Учасники конкурсу за напрямом «Слюсарні роботи»
виконують конкурсне завдання

X МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА «ІННОВАТИКА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ»

Матеріал читайте в наступному номері

Урочисте відкриття Міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті - 2018»

КОНКУРС ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ «WORLD SKILLS UKRAINE»

Матеріал читайте на с. 56-57

Учасники конкурсу за напрямками «Електромонтажні роботи» і «Технології моди» виконують завдання

СВЯТО, ЯКЕ ЗАВЖДИ З НАМИ!

Матеріал читайте на с. 61-63

Учні на виробничій практиці

Педагогічний та учнівський колектив Вищого професійного училища №17 м. Генічеська, Херсонської області

ПЕРЕДПЛАТА-2019

Індекс	Назва видання	Періодичність виходу на рік	1 міс.	2 міс.	3 міс.	6 міс.	12 міс.
Вартість передплати, грн (без врахування послуги «приймання передплати»)*							
40123	Газета «ОСВІТА УКРАЇНИ»	50 р. на рік	80	160	240	480	960
68832	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК ТА КОМЕНТАРІ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ	12	80	160	240	480	960
68836	СПЕЦВИПУСК ГАЗЕТИ «ОСВІТА УКРАЇНИ»	12	250	500	750	1500	3000
68829	ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	75	150	225	450	900
68830	ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОНОМІКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	75	150	225	450	900
68833	ІСТОРІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	75	150	225	450	900
68834	МАТЕМАТИКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	75	150	225	450	900
68838	УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	75	150	225	450	900
30670	ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА	6	—	70	—	210	420
68828	БІОЛОГІЯ І ХІМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	85	—	255	510
68831	ІНОЗЕМНІ МОВИ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	85	—	255	510
68839	ФІЗИКА ТА АСТРОНОМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	85	—	255	510
68840	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	85	—	255	510
68837	ТРУДОВА ПІДГОТОВКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	120	240	480
23823	ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ	4	—	—	120	240	480
68835	ОСОБЛИВА ДИТИНА: НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ	4	—	—	120	240	480
74105	ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ. ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ	4	—	—	120	240	480
48764	ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА	4	—	—	120	240	480
КОМПЛЕКТИ							
98966	ІНФОРМАЦІЙНИЙ Газета «Освіта України», журнал «Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України»		160	320	480	960	1920
89381	ВСЯ ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА Всі видання		—	—	—	6960	13920
08353	ВИЩА ШКОЛА Газети: «Освіта України», «Спецвипуск газети «Освіта України», «Педагогічна газета»; журнали: «Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України», «Педагогіка і психологія. Вісник Національної академії педагогічних наук України», «Вища освіта України»		—	—	—	2970	5940
98964	ШКІЛЬНИЙ Газета «Освіта України», «Педагогічна газета»; журнали: «Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України», «Біологія і хімія в рідній школі», «Географія та економіка в рідній школі», «Історія в рідній школі», «Іноземні мови в школах України», «Математика в рідній школі», «Фізика і астрономія в рідній школі», «Українська мова і література в школах України», «Всесвітня література в школах України», «Фізичне виховання в рідній школі», «Трудова підготовка в рідній школі», «Особлива дитина: навчання і виховання»		—	—	—	4920	9840

*Вартість послуги «приймання передплати» – згідно з затвердженими тарифами ДП «Преса», залежно від того, на скільки місяців оформлено передплату.

02094, м. Київ, вул. Полудренка, 54,
тел./факс: (044) 292-83-05
e-mail: 2345255@ukr.net
Рекламний відділ: тел. (044) 292-83-05
e-mail: info@pedpresa.ua

видавництво
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

**ДОКЛАДНІШЕ –
НА САЙТІ
PEDPRESA.UA**

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 4 (81) 2018

ЖОВТЕНЬ – ЛИСТОПАД – ГРУДЕНЬ

Склад редакційної колегії науково-методичного журналу
«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР, ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Нелля Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Валентина Радкевич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Ганна Романова – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Марина Артюшина – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Вячеслав Супрун – кандидат педагогічних наук, доцент, виконавчий віце-президент Громадської організації «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти», професор кафедри державної служби та менеджменту освіти ЦІППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Леся Горбань – кандидат педагогічних наук, вчений секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

Інна Гриценко – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (відповідальний секретар)

Роман Гуревич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Юрій Зінковський – доктор технічних наук, професор, дійсний член НАПН України, професор кафедри радіо-конструювання та виробництва радіоапаратури Національного технічного університету України «КПІ»

Микола Кучинський – директор Департаменту професійної освіти МОН України

Валентин Паржницький – кандидат педагогічних наук, начальник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту професійної освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України

Василь Петрович – директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»

Людмила Шевчук – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Ольга Щербак – доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, керівник Українського аналітичного центру професійної освіти «Національна обсерваторія»

Франтішек Шльосек – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, голова Наукового товариства «Польща – Україна», іноземний член НАПН України

Наталія Шульга – кандидат технічних наук, доцент, директор Вищого навчального закладу «Київський транспортно-економічний коледж» Національного транспортного університету

Ірина Шумік – генеральний директор Директорату професійної освіти МОН України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить чотири рази на рік. Заснований у 1997 році

Свідцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 23535-13375ПР від 31.08.2018 р.

Схвалено вченою радою

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
(протокол № 13 від 26.11.2018 р.)

Передплатний індекс 48764

У НОМЕРІ:

СТОРІНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Ничкало Нелля.

У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Супрун Вячеслав. Невідкладні завдання розвитку професійної (професійно-технічної) освіти України 4

ІННОВАЦІЇ

Горб Григорій, Кепша Ольга. Електронні навчальні ресурси у підготовці майбутніх машинобудівників 9

Басанько Ольга, Ковальчук Людмила, Шуст Марк. Педагогічний стартап «Використання тестового тренажера «Мислити як бухгалтер» на уроках теоретичного навчання 12

Дрозіч Ірина. Професійно-практична підготовка майбутніх кухарів в умовах виробництва 15

Осіпенко Сергій. Випереджувальний розвиток сучасної професійної (професійно-технічної) освіти 19

Мудрова Олена. Інформаційні технології у професійному навчанні зварників 22

Горбань Свдокія. Школа розвитку професійної компетентності методистів закладів професійної (професійно-технічної) освіти в міжкурсовий період підвищення кваліфікації: перший етап 25

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ПІДГОТОВКА

Госнюк Любов. Сучасний урок з біології 28

ПЕДАГОГ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ

Колесник Оксана. Громадянська позиція – професійний розвиток педагога 32

Рудовол Любов. Самоосвіта як умова підвищення професійної компетентності педагогів 35

Туряниця Зоя. Формування готовності майбутніх майстрів виробничого навчання до професійного самовдосконалення 38

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Мошковська Анастасія. Здоров'язбережувальні технології у професійному навчанні 41

Мануїлова Людмила, Стеценко Віра. Формування в учнів культури безпеки життєдіяльності та праці 44

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

Герасимик-Чернова Тетяна. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю 47

ПРОФОРІЕНТАЦІЙНА РОБОТА

Скрипник Людмила, Копша Оксана. Профорієнтація у виборі професії 49

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Шльосек Франтішек. Проблеми розвитку професійної освіти у Польщі (1999 – 2018 роки) 52

ХРОНІКА

Кононенко Андрій. Всеукраїнський конкурс професійної майстерності «WORLD SKILLS UKRAINE» 56

Стойчик Тетяна. Підготовки конкурентоздатних фахівців з елементами впровадження дуальної форми навчання 57

Кулаласва Наталя, Стасєва Марина. Конкурс методичних проєктів «Розвиток стійкого інтересу учнів до майбутньої професії» та «Трипільська культура – джерело професійної майстерності» 58

Герлянд Тетяна. Дуальна форма навчання – запорука якісної підготовки сучасного кваліфікованого робітника 60

ВІТАСМО

Свято, яке завжди з нами! 61

© Усі права захищено. Жодні частина, елемент, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі і ніякими засобами — ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й скеропіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори. Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються. У разі використання матеріалів посилання на журнал є обов'язковим.

© «Педагогічна преса», 2018

© «Професійна освіта», 2018

ПЕДАГОГІКА СЕРЦЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Нелля НИЧКАЛО, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Педагогіка – особлива наука від сивої давнини і до наших днів. «Сьогодні педагогіка є наукою наук про само(виховання) і само(навчання) усіх генерацій, на різних континентах, у різних культурах і навіть у віртуальному світі». Таке філософське міждисциплінарне визначення педагогіки «як науки наук» має прогностичне значення й стосується різних субдисциплін педагогічної науки. Його автор – професор звичайний, доктор хабілітований, Голова Комітету педагогічних наук Польської академії наук Богуслав Сліверський. З цієї мудрої думки цей учений розпочав книгу «Освіта (в) політиці Політика (в) освіті. Інспірації до досліджень освітньої політики» («Edukacja (w) polityce Polityka (w) edukacji: Inspiracja do badań polityki oświatowej»), видану два роки тому.

Методологічні положення, покладені в основу цієї праці, мають велике значення для обґрунтування освітньої політики кожної держави й особливо України. Ідеться про регіональне визначення шляхів її реалізації на всіх рівнях – загальнодержавному, регіональному, локальних, а також на галузевих рівнях. На жаль, помилки у документах Кабінету Міністрів України негативно вплинули на ставлення до педагогічної науки, відповідно й до педагогічної освіти в нашій державі. Радимо високим державним чиновникам, причетним до освіти і науки, уважно читати такі книги, робити висновки справді державницького значення й діяти ефективно з метою забезпечення високого рівня розвитку педагогічної науки й освіти нашої країни.

Особливо наголосимо, що жодні бездумні бюрократичні документи не в стані знищити науку, коріння якої від античних часів... Без визнання педагогіки як високої науки про людину і для людини неможливий випереджувальний розвиток освіти в умовах цивілізаційних процесів.

Це повною мірою стосується і професійної педагогіки, місія якої – пошук науково обґрунтованих шляхів, концепцій і методик підготовки людини до праці, її виховання в процесі праці та навчання і професійного вдосконалення впродовж життя. Тут варто звернутися до невмирущої тріади «**людина – праця – педагогіка**». Життєдайність цієї тріади має

забезпечуватися реальною державною політикою на всіх рівнях. Хоча не можна не побачити й не відчувати отого суперечливого відлуння загальнодержавних документів, прийнятих поспішно й необґрунтовано, зокрема, щодо переведення фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти на місцеві бюджети. Аргументація необхідності прийняття таких рішень у зв'язку з децентралізацією є неправдивою і хибною.

На нашу думку, мета «проштовхування» таких рішень – здешевлення утримання професійно-технічних навчальних закладів, а також технікумів і коледжів, зниження витрат на підготовку одного кваліфікованого робітника і молодшого спеціаліста. А далі вже немає куди знижувати... Безумовно, це тоді, коли в європейських державах та в усіх цивілізованих країнах світу має місце протилежна тенденція – значне зростання інвестицій у підготовку виробничого персоналу. І це є ключовою умовою формування людського капіталу. Лише на основі теоретично обґрунтованих і грамотно сформульованих декларацій щодо створення необхідних умов для підготовки висококваліфікованих робітників сучасний людський капітал сформувавши неможливо.

Як добре відомо, людина праці завжди була шанована в цивілізованому світі. Її підготовка до професійної діяльності, професійного вдосконалення й розвитку впродовж життя – це пріоритет у державній політиці тих країн, які є лідерами в соціально-економічному розвитку.

Говорячи про інвестиції в розвиток людського капіталу, наголосимо, що передусім необхідно інвестувати у випереджувальну підготовку педагога професійного навчання і майстра виробничого навчання. Адже їхній професіоналізм неодмінно сприятиме забезпеченню підготовки конкурентоздатних кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів.

Що ж насправді відбувається в нашій державі? Проаналізуємо це на прикладі підготовки майстрів виробничого навчання. Документальний факт: до переліку закладів освіти, зазначених у додатку 10 Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік», що передані на фінансування з місцевого бюджету, потрапили Дніпропетровський, Коломийський, Ржищівський, Рубіжанський, Первомайський,

Харківський індустріально-педагогічні технікуми та Київський професійно-педагогічний коледж імені Антона Макаренка. Вони були створені державою в 60-ті роки минулого століття з метою забезпечення закладів професійно-технічної освіти висококваліфікованими майстрами виробничого навчання. І це не втратило своєї актуальності в наші дні. Такі технікуми не створювалися в усіх областях, кожен з них мав своє галузеве спрямування й здійснював підготовку майстрів для різних регіонів України. Поряд із цим згадаємо про Київський професійно-педагогічний коледж імені Антона Макаренка – заклад вищої освіти, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою за освітнім ступенем «бакалавр» та освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст».

Нинішня бездумна регіоналізація в цій справі ставить під загрозу підготовку майстрів виробничого навчання для професійно-технічної освіти України. Чому ж цей Закон ставить під загрозу підготовку майстрів? А тому, що в умовах децентралізації і регіоналізації місцеві органи відмовляються фінансувати ці заклади, оскільки в них навчаються молоді люди з інших областей. Мотивація цього досить дивна: будемо платити за навчання тільки «своїх», а «чужих» ми не будемо фінансувати... І дивно, і навіть смішно спостерігати такий примітивний «хуторянський підхід». Адже тут не може бути «своїх» і «чужих» студентів.

Та наш законодавець цього і не бачить, і не чує..., а тому й не усвідомлює важливості цієї проблеми. Який вихід із цього глухого кута? На нашу думку, він лежить на поверхні. Необхідно прийняти досить просте рішення: віднести майстра виробничого навчання до професій загальнодержавного рівня й здійснювати фінансування з республіканського бюджету. Однак чиновницька «сліпота і глухота» дуже шкодять справі.

Звернення до статистичних даних щодо кадрового забезпечення професійної (професійно-технічної) освіти також спонукає до роздумів. Саме майстри виробничого навчання є тією особливою категорією педагогічних працівників, від яких залежить якість професійної підготовки майбутнього фахівця. У закладах цієї системи їх майже 16 тисяч. Принагідно додамо: викладачів профтех циклу – 5,7 тис., викладачів загальноосвітньої підготовки – 7,8 тис. Як бачимо, у кількісному співвідношенні питома вага майстрів значно переважає. Та ефективність навчально-виробничого процесу залежить передусім від рівня професійних компетентностей майстрів, їхньої духовної і загальнолюдської культури, морально-етичних якостей.

Не можемо не згадати про унікальну працю Тадеуша Новацького «Рука, що творить». У 2007 р. завдяки підтримці Павла Хобзея (тодішнього начальника управління освіти Львівської обласної державної адміністрації) цю книгу було перекладено з польської українською мовою й видано у Львівському видав-

ництві «Літопис». Цей видатний учений запропонував унікальний шестикутник підготовчих функцій до виконання ручних робіт. У ньому органічно поєдналися теоретично-пізнавальна функція формування розуму, а також суспільна, санітарно фізична, моральна, естетична функції. Сукупність цих функцій, що супроводжується багатьма професійними та іншими діями, розвиває креативність вихованців, відкриває їм світ творчості.

Вдумуючись у філософію праці людської руки, за Тадеушем Новацьким, можна збагнути, чому так багато випускників основної та й старшої школи, які мали клеймо «бездарних», ледачих, нездатних для навчання, у закладах професійної (професійно-технічної) освіти розквітають у повному розумінні цього слова. Цей наш висновок – не емоції, а результат особистих розмов з багатьма учнями. Так, у листопаді цього року мені пощастило побувати в Одеському центрі професійно-технічної освіти (директор Сергій Суценко). Незабутні враження – це діти, майстри, викладачі, яких поєднує взаємна любов й висока повага до особистості кожного. Запитую: «Чому Ви прийшли навчатися в цей Центр?». Відповідь: «Тут нас люблять. Ми багато робимо своїми руками...».

Ще один аспект цієї складної проблеми. З кожним роком зростає кількість дітей з особливими потребами, які оволодівають робітничими професіями. Прикладом цього є й Одеський центр професійно-технічної освіти, про який ми згадували. На обкладинці цього журналу – красиві хлопці Родіон Дукаченко, Олександр Куценко, Костянтин Риленко із своїм майстром Іваном Болоканом. Ці учні, на превеликий жаль, глухонімі. Вони – майбутні монтажники санітарно-технічних систем і устаткування. Для їхньої професійної підготовки потрібні особливі майстри виробничого навчання. І не тільки високі професіонали, а й такі, що володіють жестовою мовою...

Постає питання: де і як підготувати такого майстра і викладача професійного навчання?

На наше переконання не можна на загальнодержавному рівні недооцінювати надзвичайну важливість цієї проблеми й далі йти шляхом серйозної помилки. Без майстра виробничого навчання (в глибокому семантичному значенні – педагога із золотими руками і люблячим серцем) професійна освіта в нашій державі буде знищена... Тоді концепція «Сучасна українська школа» й багатофункціональні центри професійної досконалості можуть залишитися утопією. А наша молодь буде й надалі масово виїждати за кордон, як дешпева робоча сила...

Отже, підготовка майстра виробничого навчання, педагога професійного навчання має стати ключовим напрямом реальної державної політики щодо підготовки виробничого персоналу. Педагогіка серця має пронізувати дії «високих державників». Від цього залежать долі десятків і навіть мільйонів молодих українців.

НЕВІДКЛАДНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ УКРАЇНИ

В'ячеслав СУПРУН, виконавчий віце-президент Громадської організації «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти», професор кафедри публічного управління та менеджменту освіти ЦІППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат економічних наук, доцент

Акцентується увага на розв'язуванні актуальних проблем розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в контексті державно-громадського партнерства як завдання управління, що розглядалися на засіданні Президії Громадської організації «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти».

Ключові слова: підготовка кваліфікованих робітників, державно-громадське управління, фінансування, оплата праці, ринок праці, відтворення та розвиток трудових ресурсів, рада з професійної (професійно-технічної) освіти.

Вячеслав СУПРУН

НЕОТЛОЖНЫЕ ЗАДАЧИ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО (ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО) ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

Акцентируется внимание на решении актуальных проблем развития профессионального (профессионально-технического) образования в контексте государственно-общественного партнерства как задачи управления, которые рассматривались на заседании Президиума Общественной организации «Всеукраинская ассоциация работников профессионально-технического образования».

Ключевые слова: подготовка квалифицированных рабочих, государственно-общественное управление, финансирование, оплата труда, рынок труда, воспроизводство и развитие трудовых ресурсов, совет по профессиональному (профессионально-техническому) образованию.

Vyacheslav SUPRUN

UNCERTAINTY DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL (PROFESSIONAL AND TECHNICAL) EDUCATION OF UKRAINE

The emphasis is on solving the actual problems of the development of professional (vocational) education in the context of public-public partnership as a management task that was considered at a meeting of the Presidium of the Public Organization «All-Ukrainian Association of Vocational Education Workers».

Keywords: training of skilled workers, public-public administration, financing, labor remuneration, labor market, reproduction and development of labor resources, advice on professional (vocational) education.

19 жовтня 2018 р. в конференц-залі Київського професійного коледжу з посиленою військовою та фізичною підготовкою (колишнє МВПУ зв'язку) відбулося засідання Президії Громадської організації «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти» (ВАПП).

Про поточну роботу Президії та про основні напрями діяльності ВАПП і регіональних асоціацій поінформували **В. Супрун**, виконавчий віце-президент ВАПП та **С. Селіфонтьєв**, віце-президент ВАПП.

Щодо проектів Закону України «Про професійну освіту» та Концепції реалізації державної політики в сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 р. доповіли **М. Кучинський**, член Президії ВАПП, директор департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України та **А. Луцька**, член Президії ВАПП, головний консультант Секретаріату Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України.

© Супрун В., 2018

З метою підготовки пропозицій громадськості до змін у законодавстві України з питань професійної (професійно-технічної) освіти та її стратегічного розвитку Президія створила робочу групу в складі С. Селіфонтьєва, А. Луцької, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Василенка, В. Петровича, М. Несена, Р. Недашківського, В. Рудика. Членам робочої групи та головам регіональних асоціацій доручено подати відповідні пропозиції до президії ВАПП; С. Селіфонтьєву – узагальнити пропозиції та направити їх до Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та МОН України.

Норми нового закону «Про професійну освіту» мають базуватися на гарантіях, визначених ст. 53 Конституції України, і не можуть погіршувати зміст і обсяг прав освітян, що заборонено ст. 22 Основного Закону України та враховувати Рекомендації ЮНЕСКО.

О. Гаврилюк, голова Хмельницької обласної асоціації ВАПП надав інформацію щодо подання судового позову про скасування рі-

шення Хмельницької міської ради, яким в порушення нормативно-законодавчих актів України Департаментом освіти і науки Хмельницької міської ради делеговано повноваження щодо кадрових питань відносно керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Крім того, позивач Громадська організація «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти» м. Київ, подав позовну заяву про визнання незаконним та нечинним Розпорядження Кабінету Міністрів України № 831-р від 25 жовтня 2017 р. «Питання управління державними закладами професійної (професійно-технічної) освіти, підпорядкованими Міністерству освіти і науки». Відповідач: Кабінет Міністрів України 01008. м. Київ, вул. Грушевського, 12/ 2.

Це викликано тим, що прийняття розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 831-р «Питання управління державними закладами професійної (професійно-технічної) освіти, підпорядкованими Міністерству освіти і науки» суперечить чинному законодавству України.

Згодом, на виконання громадської волі колективів закладів професійно-технічної освіти Президія ВАПП вирішила позицію МОН України та Розпорядження Кабінету Міністрів України № 831-р від 25.10.2017 р. «Питання управління державними закладами професійної (професійно-технічної) освіти, підпорядкованими Міністерству освіти і науки» вважати:

- згубною для відтворення трудового потенціалу України, що містить загрозу національній безпеці України;

- такою, що порушує ст. 43, 53. Конституції України та ст. 49, 50 Закону України «Про професійно-технічну освіту»;

- такою, що в умовах економічної і політичної кризи призведе до знищення системи професійно-технічної освіти в Україні, як це сталося з дошкільними, позашкільними навчальними закладами, промисловими підприємствами державної форми власності, які масово розграбовані та зруйновані.

Президія ВАПП доручено направити звернення ВАПП з вимогою про скасування Розпорядження Кабінету Міністрів України № 831-р від 25.10.2017 р. «Питання управління державними закладами професійної (професійно-технічної) освіти, підпорядкованими Міністерству освіти і науки» до: Президента України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховної Ради України, Федерації роботодавців України, Конфедерації роботодавців України, Федерації профспілок України, інших соціальних партнерів. Пропонувати Кабінету Міністрів

України скасувати Розпорядження Кабінету Міністрів України № 831-р від 25.10.2017 р. «Питання управління державними закладами професійної (професійно-технічної) освіти, підпорядкованими Міністерству освіти і науки» та підготувати законодавчу й нормативну базу для виваженої децентралізації у професійній (професійно-технічній) освіті. Головам регіональних асоціацій направити відповідні звернення до органів центральної влади та самоврядування, рішуче відстоювати систему професійно-технічної освіти засобами і діями, дозволеними законодавством України.

У процесі роботи Президії відбулися обмін думками та гостра дискусія про невідкладні й поточні проблеми закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти та внесення пропозицій щодо їх розв'язання.

2018 р. – двадцять третій рік роботи ВАПП, яка системно спрямована на збереження та розвиток освіти, соціальний захист інтересів працівників і учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Головні напрями дій ВАПП та її регіональних організацій у 2018 р. були визначені на позачерговій Всеукраїнській конференції ВАПП 6 жовтня 2017 р. У межах реалізації дієвого громадського контролю за рішеннями виконавчої влади та на захист інтересів працівників і учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти з жовтня 2017 р. направлено звернення до:

- Уряду України – 5;
 - Верховної Ради України, керівників парламентських комітетів і фракцій – 7;
 - Міністра освіти і науки, інших міністерств і відомств – 6;
 - голів регіональних державних адміністрацій, обласних рад, мерів міст, керівників управлінь освіти і науки, інших регіональних установ – 68;
 - регіональних асоціацій працівників профтехосвіти – 11;
 - федерації та Конфедерації роботодавців, Федерації професійних спілок України – 3;
 - позовних судових заяв – 1.
- РАЗОМ – 101.

Асоціація значну увагу приділяє розв'язанню проблем становлення й розвитку державно-громадської моделі управління професійною (професійно-технічною) освітою, практичним питанням її реалізації, оптимальному поєднанню державних і громадських засад в інтересах особистості, соціуму та влади. Основні завдання – реалізація прав та обов'язків педагогічних працівників, здобувачів освіти та їхніх батьків на участь в управлінні закладами освіти; демократизація державного управлін-

ня освітою; задоволення потреб та інтересів учасників навчально-виховного та навчально-виробничого процесів; розвиток погоджувальних механізмів у вирішенні спільних завдань.

Враховуючи, що основна мета діяльності Асоціації полягає у забезпеченні соціально-правового захисту працівників і здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти та сприяння збереженню, розвитку і оновленню системи підготовки робітничих кадрів, Президія ВАПП у квітні 2018 р. звернулася до голів обласних рад, голів обласних державних адміністрацій та мерів міст щодо необхідності підвищення з 1 вересня посадових окладів педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Президія ВАПП підготувала пропозиції щодо подальшого розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, зміни та доповнення до проекту Закону «Про професійну освіту», Концепції реалізації державної політики в сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 р. тощо.

Закономірно, що Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти має консолідоване бачення, на які проблемні питання варто скерувати зусилля центральних та регіональних органів влади, а також колективів закладів та установ професійної освіти для того, щоб реальним став новий курс перетворень у підготовці робітничих ресурсів України. З-поміж них:

Перше. Підготовка та затвердження основоположних документів, які визначають стратегію розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в ринкових умовах: нової редакції Закону України «Про професійну освіту» та Концепції реалізації державної політики у сфері професійної освіти.

Друге. В Україні сьогодні неефективно розпорощено функції управління, ресурсного та нормативного забезпечення відтворення робітничого потенціалу. Після багаторічного й багатостраждального вивчення наслідків перебудовання профтехосвіти в управлінні Міністерства освіти і науки України, громадськість переконана, що в державі варто сконцентрувати всі аспекти відтворення робітничого потенціалу в функціях окремої державної агенції з відтворення робітничого потенціалу (прогнозування потреб ринку праці у робітниках, формування державного замовлення на робітничі кадри, створення нормативів вартості підготовки одного робітника залежно від складності, матеріалоемності та наукоємності професії, первинну професійну підготовку, перепідготовку і перенавчання, підвищення кваліфікації робітників та ін.). Принципово

важливо підпорядкувати агенцію безпосередньо Кабінету Міністрів України.

Третє. Створення чіткого механізму формування державного та регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів, що в подальшому унеможливить невиправдані витрати на підготовку непотрібних ринку праці робітників.

Четверте. Невідкладне оновлення та осучаснення навчально-матеріальної бази для підготовки робітників. Гарантування недоторканості споруд та землі, мораторій на вилучення у закладів професійної (професійно-технічної) освіти приміщень будь-якого призначення та передачу їх у власність або розпорядження іншим установам.

П'яте. Затвердження принципово нової моделі побудови економіки професійно-технічної освіти з участю роботодавців у ресурсному забезпеченні підготовки робітників. Робітник в умовах ринку також має свою ціну і бізнес повинен сплачувати цю ціну, як за будь-який інший товар чи послугу. Актуальним є створення окремого державного Фонду відтворення робітничих ресурсів.

Сьогодні визначення обсягів бюджетного фінансування здійснюється без будь-якого врахування складності, матеріалоемності та наукоємності професії, яку опановує здобувач. З метою створення нових концептуальних засад загальнонормативного фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти розробити та подати у 2019 р. на затвердження Кабінету Міністрів України сучасну методiku розрахунку вартості підготовки кваліфікованого робітника з урахуванням складності, наукоємності та матеріалоемності професій з метою її запровадження з 2020 р.

Надзвичайно важливим викликом сучасності постає оптимізація фінансування закладів та установ професійної освіти з державного та місцевих бюджетів, відмінність в академічних та соціальних стипендіях учнів закладів професійної освіти й студентів технікумів, коледжів, механізм фінансування оплати праці педагогічних працівників, які здійснюють підготовку кваліфікованих робітників за професіями загальнодержавного значення та з інтегрованих професій.

Шосте. Модернізація структури професійної (професійно-технічної) освіти, на думку громадськості, має здійснюватися шляхом упровадження ряду реформ: оптимізації закладів освіти, коли формування їх оптимальної мережі передбачає визначення та створення нових типів навчальних закладів; запровадження національної системи кваліфікацій, що узгоджуватиметься з напрямками освіти та підготовки

європейського простору професійної освіти і навчання; запровадження нових освітніх технологій та інновацій у розвиток та управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти.

Аналіз загальноосвітніх тенденцій та наявної ситуації в чинній системі професійної освіти підтверджує актуальність питання унормування передачі більшості державних повноважень на регіональний рівень управління, але зі збереженням державної підтримки конституційних зобов'язань щодо надання відповідної освіти, мотивувальної й стимулювальної ролі державного й місцевих бюджетів для створення необхідної мережі закладів професійної освіти, запровадження багатоканальності фінансування, розширення права й відповідальності навчальних закладів щодо використання коштів. Насамперед в умовах децентралізації надзвичайно важливою буде цілковита передача закладам функцій організації, здійснення та надання освітніх послуг. Це передбачатиме їх автономність і відповідальність.

Сьоме. Для впровадження реформи децентралізації потребує удосконалення законодавча й нормативна база актів, які регламентували б діяльність місцевих громад, яким було передано функції з управління закладами професійної освіти та відповідного їхнього фінансового забезпечення з місцевих бюджетів.

Зауважимо, що в умовах економічної нестабільності перехід закладів професійної освіти у комунальну власність можливий лише при збереженні державних субвенцій на їх утримання і розвиток, та має передбачати фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти із бюджетів різних рівнів і джерел. Водночас державний бюджет має затверджуватися лише після прийняття остаточних рішень щодо змін до Конституції, Податкового та Бюджетного кодексів та іншого законодавства з метою забезпечення узгодження відповідних правових норм та дотримання збалансованості зведеного бюджету й усіх показників. І тільки після забезпечення зазначених умов можна буде визначати порядок фінансування тих чи інших закладів професійної (професійно-технічної) освіти України.

Восьме. Відновити роботу Міжгалузевої ради з професійної (професійно-технічної) освіти як координуючого органу з забезпечення трудовими ресурсами економіки України. На загальнодержавному рівні виробити відповідні підходи, а також певні бачення в цілому до стратегії децентралізації у сфері професійної освіти та її реалізації в умовах суспільних змін та викликів сучасності. Виникає нагальна потреба опрацювання сучасного переліку

управлінських функцій на всіх рівнях: Уряду, Міністерства освіти й науки України, інших галузевих міністерств і відомств, органів державної влади та самоврядування області, району, міста, селища, села, закладів професійної освіти, а також соціальних партнерів, асоціацій роботодавців, підприємств, установ, організацій та різних професійних об'єднань. Водночас важливо чітко окреслити оновлений зміст цих функцій з урахуванням соціально-економічних змін у нашій державі.

Дев'яте. Величезну тривогу в суспільстві викликають вияви в регіонах України негативних тенденцій, пов'язаних з утиском конституційних прав і свобод працівників та керівників закладів, установ професійної (професійно-технічної) освіти, керівників та активістів регіональних асоціацій ВАПП з боку представників регіональних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, ігноруються пропозиції громадськості щодо напрямів розвитку професійної освіти в області, районі, місті, обмежується доступ громадськості до інформації щодо реального стану справ у професійній освіті в регіоні, що є неприпустимим для демократичної держави і суспільства загалом, які сповідують європейські цінності у своєму становленні та розвитку.

Десяте. Сучасний зміст професійної освіти має спрямовуватись на формування професійної і загальної компетентностей особистості й базуватися на професійних стандартах. Освітній процес доцільно поєднувати з розвитком уподобань та інтересів майбутнього працівника, враховуючи тенденції розвитку сучасної економіки. Тому потребують кардинальної зміни підходи до розроблення державних стандартів із робітничих професій на укрупнені, інтегровані, багатопрофільні професії, що забезпечить оновлення змісту освіти та сприятиме самореалізації випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти на ринку праці.

Надзвичайно складна ситуація з комплектуванням закладів професійної (професійно-технічної) освіти підручниками. У середньому по Україні забезпечення підручниками і навчальними посібниками із загальноосвітніх, загальнотехнічних, технічних і спеціальних дисциплін становить 60 – 75 відсотків. Водночас мова не йде про їх сучасне змістовне наповнення, мову й тиражі. Тому треба забезпечити фінансування й системний підхід до сучасного підручникотворення для професійної освіти, передбачити фінансування навчально (науково)-методичного забезпечення та видавничої діяльності. Міністерству освіти і науки України варто вжити заходів з істотного збіль-

шення видання підручників та посібників для професійно-технічної освіти, а не знімати ці кошти на розвиток інших ланок освіти.

Учасники засідання погодилися з переважною частиною висновків та пропозицій членів Президії ВАПП відносно бачення напрямів та шляхів розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні в нових соціально-економічних умовах та відзначили, що за всі роки незалежності в Україні, на жаль, немає чіткої стратегії відтворення та розвитку трудових ресурсів, зокрема й стратегії підготовки й перепідготовки робітничих кадрів. У європейську спільноту Україна входить маючи вкрай низьке забезпечення виробництва кваліфікованими робітничими кадрами.

У країні гострий дефіцит робітників так званих базових професій – токарів, фрезерувальників, слюсарів, зварників, будівельників та ін. Чинна система професійно-технічної освіти, яка є базовою у поповненні робітничих ресурсів, більше двадцяти років фінансується бюджетом за залишковим принципом лише на захищені статті: низьку заробітну плату, мізерні стипендії для учнів, половину від мінімальної потреби на сплату комунальних послуг, харчування фінансується лише для учнів-сиріт.

Президія ВАПП не поділяє підходи щодо затвердження Кабінетом Міністрів України Переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими має здійснюватися за кошти державного бюджету, оскільки ст. 50 Закону України «Про професійно-технічну освіту» визначено, що фінансування професійної підготовки кваліфікованих робітників (первинної професійної підготовки), соціальний захист учнів, слухачів та педагогічних працівників у державних або комунальних професійно-технічних навчальних закладах, у межах обсягів державного замовлення, здійснюються на нормативній основі за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

Статтею 31 Закону України «Про професійно-технічну освіту» передбачено, що центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в галузі освіти, розробляється Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах, який затверджується Кабінетом Міністрів України. Такий Державний перелік професій затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.2007р. № 1117, який містить понад 2500 професій. Водночас законодавством не передбачено розроблення Переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету.

Зазначимо, що попит ринку праці на кваліфікованих робітників перевищує попит на фахівців із вищою освітою. Серед зареєстрованих безробітних найбільше претендентів на одну вакансію серед юристів, вищих державних службовців, керівників, менеджерів – 21 особа, а найменше – на кваліфікованих робітників з інструментом – 6 осіб. Незважаючи на це, в нашій державі спостерігається подальша орієнтація на підготовку фахівців з вищою освітою. За останні 25 років випуск кваліфікованих робітників в Україні скоротився на понад 48 %. Натомість, випуск фахівців із вищою освітою зріс у 1,6 раза.

З метою усунення в перспективі міжвідомчих бар'єрів та забезпечення цілісності у відтворенні робітничого потенціалу пропонуємо внести на розгляд Уряду пропозиції щодо створення у підпорядкуванні Кабінету Міністрів України окремого органу управління відтворенням робітничих ресурсів (у межах наявних управлінських штатів та фінансів різних міністерств, що займаються цим питанням).

Надати цьому органу управління функції та повноваження щодо вивчення ринку праці й прогнозування потреб економіки у висококваліфікованих робітниках, затвердження сучасної моделі вартості підготовки робітника з урахуванням технологічної складності, наукоємності й матеріалоемності робітничих професій, організацію первинної професійної освіти молоді, перепідготовки і підвищення кваліфікації працюючого населення та безробітних, управління міграційними процесами тощо.

Групи членів президії ВАПП на чолі з віцепрезидентом ВАПП С. Селіфонтьєвим доручено підготувати та провести консультативні зустрічі з представниками Федерації та Конфедерації роботодавців України, Всеукраїнського об'єднання обласних організацій роботодавців підприємств металургійного комплексу України та інших об'єднань організацій роботодавців, парламентських фракцій Верховної Ради України, гуманітарного блоку Адміністрації Президента України, Міністерства освіти і науки України з проблем виведення професійної (професійно-технічної) освіти України із системної кризи.

Головам асоціацій працівників професійно-технічної освіти рекомендовано довести рішення Президії ВАПП до трудових колективів закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти регіонів.

Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти закликає усіх до активної роботи, спрямованої на захист інтересів системи професійної освіти та педагогічних колективів, подальшої спільної співпраці та участі в практичній діяльності щодо відтворення робітничих кадрів, винайдення шляхів вирішення наявних проблем.

УДК: 377

ЕЛЕКТРОННІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МАШИНОБУДІВНИКІВ

Григорій ГОРБ, виконувач обов'язків директора Державного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування», Дніпропетровська область;

Ольга КЕПША, методист Державного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування», Дніпропетровська область

Висвітлено результати проведення формувального етапу експерименту Всеукраїнського рівня на базі ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування», висвітлено організаційно-педагогічні умови створення електронних навчальних ресурсів (ЕНР) та функціонування інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі машинобудівної галузі.

Ключові слова: електронні навчальні ресурси, інформаційно-освітнє середовище, організаційно-педагогічні умови, інформаційна компетентність педагога, інформаційна культура.

Григорій ГОРБ, Ольга КЕПША

ЭЛЕКТРОННЫЕ УЧЕБНЫЕ РЕСУРСЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОЧИХ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ

Освещены результаты проведения формирующего этапа эксперимента Всеукраинского уровня на базе ГУЗ «Криворожский центр профессионального образования металлургии и машиностроения», освещены организационно-педагогические условия создания электронных учебных ресурсов (ЭУР) и функционирования информационно-образовательной среды в профессионально-техническом учебном заведении машиностроительной отрасли.

Ключевые слова: электронные учебные ресурсы, информационно-образовательная среда, организационно-педагогические условия, информационная компетентность педагога, информационная культура.

Grigory GORB, Olga KEPSHA

ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE QUALIFIED WORKING MACHINE-BUILDING INDUSTRY

The results of the formative stage of the All-Ukrainian level experiment based on the Krivoy Rog Center for Vocational Education of Metallurgy and Mechanical Engineering are presented.

Keywords: electronic learning resources, informational and educational environment, organizational and pedagogical conditions, informational competence of a teacher, informational culture.

Актуальність теми зумовлена необхідністю комплексного розв'язання науково-педагогічної проблеми оновлення змісту професійної освіти, зокрема створення та впровадження у навчально-виробничий процес Криворізького центру професійної освіти металургії та машинобудування електронних навчальних ресурсів в системі інформаційно-освітнього середовища.

Важливим напрямом інформатизації суспільства є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему професійної (професійно-технічної) освіти, а саме, електронних навчальних ресурсів (ЕНР) як складових інформаційно-освітнього середовища навчального закладу. Використання ЕНР інформаційно-освітнього середовища ЗП(ПТ)О створює умови для доступності знань, розвитку інтелектуаль-

них і творчих здібностей учнів за рахунок індивідуалізації навчання та інтенсифікації навчально-виробничого процесу.

Під час першого етапу експерименту з'ясовано, що проблема створення електронних навчальних ресурсів для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників була об'єктом вивчення багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Теоретичну основу дослідження становлять положення та висновки, які стосуються: концепції інформатизації професійної освіти та основ створення сучасних електронних навчальних матеріалів: електронних підручників, посібників, електронних довідників, електронних бібліотек тощо (А. Ашеров, В. Биков, Р. Гуревич, А. Гуржій, О. Діденко, М. Жалдак, Ю. Жук, І. Зимня, М. Кадемія, В. Кирилов, Н. Морзе, І. Роберт, О. Спірін та ін.). Реалізація можливостей інформаційно-комунікативних технологій, раціо-

нальне, методично обґрунтоване їх використання для розробки ЕНР уможливить зробити урок більш динамічним, навчальні матеріали – більш наглядними і зрозумілими, підвищить зацікавленість учнів щодо отримання своєї професії.

У експериментальній діяльності педагогічні працівники ЗП(ПТ)О визначили доцільність використання ЕНР на різних етапах процесу навчання: під час пояснення нового матеріалу, закріплення, повторення, узагальнення та систематизації – як тренажер, засіб діагностики і контролю в домашній та позаурочній роботі. Розроблення ЕНР суттєво поповнює навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у Криворізькому центрі професійної освіти металургії та машинобудування.

Мета експерименту: визначити, науково обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови створення електронних навчальних ресурсів для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної галузі в інформаційно-освітньому середовищі професійно-технічних навчальних закладів.

Для забезпечення комплексу умов, необхідних для створення ЕНР, творчою групою педагогічних працівників закладу було проведено значну роботу: опрацьовані та розроблені документи, що унормовують експериментальну діяльність; визначені організаційно-педагогічні умови розвитку рівнів інформаційної культури педагогів – необхідної складової успішного проходження експерименту, удосконалено систему самоосвіти викладачів центру; здійснено підготовку навчально-методичного забезпечення формуального етапу експерименту; налагоджено мережеву взаємодію з освітніми установами, підприємствами; проведено опитування щодо виявлення динаміки росту інформаційної культури педагогів центру та анкетування учнів щодо їх готовності до використання електронних навчальних засобів у навчально-виробничому процесі; розроблено електронний навчальний ресурс з професії «Токар, фрезерувальник»; проведено масові заходи щодо проблематики формуального етапу експерименту; спільно з науковими співробітниками лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту ПТО НАПН України проведено on-line навчання та практичні заняття з питань розроблення електронних навчальних засобів.

У процесі вивчення стану дослідженості та практичного вирішення проблеми було встановлено, що під час проектування та створення електронних навчальних ресурсів необхідно передбачити і враховувати індивідуальні інтереси учнів; системи їх життєвих цінностей; жит-

тєвих планів; особистісного досвіду; інтересів суб'єктивного становлення особистості.

Визначено, що успішність реалізації ЕНР забезпечується комплексом необхідних і достатніх організаційно-педагогічних умов:

- наявність інформаційно-освітнього середовища в ЗП(ПТ)О;
- високий рівень інформаційної культури педагогічних працівників;
- врахування індивідуальної освітньої траєкторії формування компетентностей на основі врахування модальності сприймання і розвитку мотиваційної потреби учнів;
- використання електронного навчально-методичного комплексу спеціальності;
- здійснення діагностики, оцінювання та обліку рівня засвоєння знань, умінь, навичок, здатностей учнів.

У процесі визначення готовності педагогічних працівників закладу професійної (професійно-технічної) освіти був застосований алгоритм із використанням таксономії Блума, яка виявилася ефективним інструментом педагога ЗП(ПТ)О для самооцінки рівня розвиненості інформаційної культури.

На початку експерименту було проведено опитування щодо рівня готовності педагогів до створення ЕНР, який показав, що з 23 викладачів загальноосвітніх дисциплін 12 % оцінили свій рівень як вищий, 34 % – як професійний і 54 % – як базовий; із 63 педагогів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки 8 % респондентів за результатами опитування мають вищий рівень, 32 % – професійний і 60 % – базовий. Такі результати вказують на відсутність істотної різниці в рівнях готовності викладачів ЗСО та ПТН до створення ЕНР.

Упродовж формуального етапу експерименту рівень готовності педагогів центру до створення ЕНР помітно зріс. Результати анкетування, проведені в ході цього етапу експерименту, показали, що з 12 викладачів загальноосвітніх дисциплін вже 24 % оцінили свій рівень як вищий, 54 % – як професійний і 22 % – як базовий; з-поміж 61 опитаного педагога ПТН 26 % респондентів мають вищий рівень, 56 % – професійний і 18 % – базовий.

З метою об'єктивної оцінки необхідності розроблення та впровадження ЕНР в навчально-виробничий процес нами проведено опитування учнів закладу щодо визначення рівня їх готовності та потреби у використанні електронних засобів навчання. В опитуванні взяли участь 200 респондентів, з-поміж яких: відчують потребу у використанні ЕНР – 100 % опитаних; вважають, що використання ІКТ сприяє кращому засвоєнню знань – 85 %; готові до роботи за комп'ютером і мають певні навички – 60 %;

готові брати участь у експерименті з впровадження ЕНР – 90 % опитаних.

Отже, під час формувального етапу експерименту визначено, що для існування і функціонування інформаційно-освітнього середовища ЗП(ПТ)О, окрім ЕНР необхідні: технічні ресурси (фізична складова) і кадрові ресурси (інтелектуальна складова).

У процесі виконання окреслених завдань цього етапу експерименту проведено засідання online круглого столу «Модернізація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за умов використання електронних навчальних ресурсів в інформаційно-освітньому середовищі ЗП(ПТ)О» із залученням науковців, роботодавців, педагогічних та інших працівників ЗП(ПТ)О України машинобудівної галузі (із понад 120 наукових установ, навчальних закладів і навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти).

Проведено майстер-класи зі створення та використання електронних освітніх ресурсів в інформаційно-освітньому середовищі ЗП(ПТ)О та семінар-практикум «Електронний освітній контент як дієвий засіб здійснення ефективної взаємодії суб'єктів професійно-технічної освіти» за участю наукових співробітників лабораторії Інституту ПТО НАПН України, методистів Криворізького кабінету НМЦ у Дніпропетровській області, педагогів центру та ЗП(ПТ)О міста Кривого Рогу, які приділили особливу увагу значенню електронно-освітніх ресурсів у змісті професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; новим функціям педагогічних працівників у інформаційно-освітньому середовищі

професійно-технічного навчального закладу, які виступають у ролі контент-кураторів змісту.

Педагогічними працівниками навчального закладу розроблено електронний навчально-методичний комплекс з професії «Токар, Фрезерувальник», згідно з вимогами державного стандарту ПТО з професії, створено репозиторій у форматі 3-D з предметів загальноосвітньої підготовки: хімія, фізика, біологія.

Методистом центру розроблено «Методичні рекомендації щодо створення електронних навчальних ресурсів для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в професійно-технічних навчальних закладах машинобудівної галузі».

Вважаємо, що в ході експерименту підвищився рейтинг навчального закладу, спостерігається динаміка розвитку готовності педагогів центру до створення ЕНР та рівень навчальних досягнень учнів ДНЗ «КЦПОММ». Виконання програми формувального етапу експериментальної роботи ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування» за темою «Створення електронних навчальних ресурсів для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих працівників машинобудівної галузі» здійснено в повному обсязі.

Розроблення електронних навчальних ресурсів центру передбачає впровадження електронної інформаційної взаємодії педагогічних працівників шляхом надання доступу до ЕНР та можливості отримання навчально-методичної інформації в електронному вигляді, створення якісно нових форм організації навчально-виробничої діяльності закладу освіти.

ВІТАЄМО

ВІТАЄМО З ПРИСУДЖЕННЯМ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ 2018 РОКУ

У номінації «Професійно-технічна освіта» за роботу «Розробка та впровадження інноваційних технологій навчання для підготовки кваліфікованих робітничих кадрів за професією «Зварник»:

ВИСОКОЛЯНА Миколу Васильовича – заступника головного зварника публічного акціонерного товариства «Крюківський вагонобудівний завод», м.Кременчук, викладача Вищого професійного училища № 7 м. Кременчук Полтавської області;

ЗАГІРНЯКА Михайла Васильовича – ректора Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, доктора технічних наук, професора;

КАБАЧЕНКО Ірину Григорівну – викладача Вищого професійного училища № 7 м. Кременчук Полтавської області;

НЕСЕНА Миколу Григоровича – директора Вищого професійного училища № 7 м. Кременчук Полтавської області, заслуженого працівника освіти України;

ПОПОВА Олександра Миколайовича – старшого майстра Вищого професійного училища № 7 м. Кременчук Полтавської області;

ПРОЦЕНКА Петра Прокоповича – директора Державного підприємства «Міжгалузевий учбово-атестаційний центр інституту електрозварювання імені Є. О. Патона Національної академії наук України», кандидата технічних наук.

Указ Президента України №301/2018 від 4 жовтня 2018 року

ПЕДАГОГІЧНИЙ СТАРТАП «ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВОГО ТРЕНАЖЕРУ «МИСЛИТИ ЯК БУХГАЛТЕР» НА УРОКАХ ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Ольга БАСАНЬКО, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Вищого професійного училища Національного авіаційного університету;

Людмила КОВАЛЬЧУК, спеціаліст вищої категорії Вищого професійного училища Національного авіаційного університету;

Марк ШУСТ, учень гр. 34 за професією «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення» Вищого професійного училища Національного авіаційного університету

Розкривається використання візуального варіанта робочого плану рахунків і створення програмного забезпечення: тестового тренажеру «Мислити як бухгалтер», що активізує учнів під час проведення лабораторно-практичних робіт шляхом подолання труднощів із визначенням бухгалтерської кореспонденції під час виконання бухгалтерських задач.

Ключові слова: інноваційні технології, професійна інформація, професійна діагностика, професійна адаптація, бухгалтерська кореспонденція, лабораторно-практичні роботи.

Ольга БАСАНЬКО, Людмила КОВАЛЬЧУК, Марк ШУСТ

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ СТАРТАП «ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕСТОВОГО ТРЕНАЖЕРА» МЫСЛИТЬ КАК БУХГАЛТЕР» НА УРОКАХ ТЕОРЕТИЧЕСКОГО ОБУЧЕНИЯ

Раскрывается использование визуального варианта рабочего плана счетов и создания соответствующего программного обеспечения, а именно: тестового тренажера «Мыслить как бухгалтер», который активизирует учащихся во время проведения лабораторно-практических работ путем преодоления трудностей с определением бухгалтерской корреспонденции при выполнении бухгалтерских задач.

Ключевые слова: инновационные технологии, профессиональная информация, профессиональная диагностика, профессиональная адаптация, бухгалтерская корреспонденция, лабораторно-практические работы.

Olga BASANKO, Ludmila KOVALCHUK, Mark SHUST

PEDAGOGICAL START «USE OF THE TEST TRAINER» DISSIPAT AS ACCOUNT «ON THE STUDIES OF THEORETICAL EDUCATION

The article reveals the use of a visual version of the working plan of accounts and the creation of appropriate software, namely: the test simulator «Think like an accountant», which activates students during laboratory and practical work by overcoming difficulties in determining accounting correspondence when performing accounting tasks.

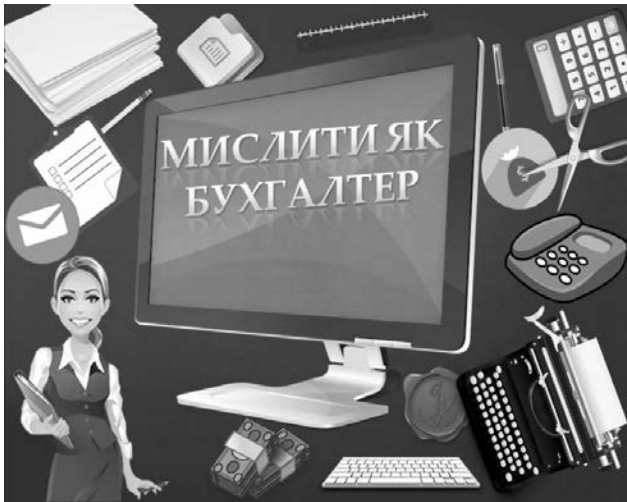
Keywords: innovative technologies, professional information, professional diagnostics, professional adaptation, accounting correspondence, laboratory and practical work.

У час застосування високорозвинених технологій сучасного учня важко активізувати до вивчення предмета, особливо такого, як бухгалтерський облік, що несправедливо вважається наукою сухою, офіційною та нецікавою. Є думка, що комп'ютерна бухгалтерська програма все вирішує самостійно й автоматично, і вивчати теорію бухгалтерського обліку не обов'язково. Позаяк отримуємо випускника, здатного вводити інформацію, формувати документи й звіти, проте зовсім не готового проводити якісний аналіз, починаючи від правильності формування бухгалтерського проведення і закінчуючи фінансовим станом підприємства. На різних форумах студентів українських вишів за спеціальністю «Облік і аудит» знаходимо багато запитів про

програму – тренажер для вивчення бухгалтерських проведення. Здавалося б, скільки періодичних видань, альбомів бухгалтерських проведення та якісного інтернет-контенту за цією темою, але студентам-бухгалтерам і практикантам-початківцям не вистачає додатку, за допомогою якого можна у вигляді гри потренуватися у складанні проведення. З іншого боку, як викладачі бухгалтерського обліку, ми шукали нові підходи у вивченні рахунків та проведення під час навчального процесу. Так з'явилася ідея створити повноцінну програму-тренажер для вивчення рахунків та проведення.

Проглянувши додатки, написані під Android, ми з'ясували, що є низка програм, які дають змогу вивчати теорію або пропонують план рахунків за класами, рахунками I й II порядків,

проте немає програмного забезпечення, яке в ігровій формі дало б змогу тренуватися у класифікації об'єктів за рахунками та у складанні бухгалтерських проведення. Багато років у своїй роботі використовуємо робочий план рахунків та впродовж року запроваджуємо його вивчення через спеціальні картки з візуалізацією об'єктів обліку. Проте технології йдуть уперед, і учні не готові сприймати інформацію лише на папері, тому з'явилася ідея використати візуальний варіант робочого плану рахунків й створити відповідне програмне забезпечення. «Мислити як бухгалтер!» Протягом року під таким гаслом працював дружний колектив методичної комісії бухгалтерського обліку Вищого професійного училища Національного авіаційного університету.

Мал. 1. Тренажер «Мислити як бухгалтер».

У навчальному закладі, крім обліковців, є професія «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення», і наша методична комісія звернулася за допомогою до викладачів та майстрів виробничого навчання цього напрямку з проханням створити навчальну програму-тренажер для перевірки знань з бухгалтерського обліку. Ми були впевнені, що така програма дасть змогу поліпшити вміння учнів за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних» щодо складання бухгалтерських проведення та учнів, які навчаються за спеціальністю «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення».

Постало питання: яке ж програмне забезпечення застосувати для розроблення такого тренажера? Завдання виконали 3 учні груп за професією «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення»: учень першого курсу Марк Шуст отримав завдання розробити тестовий тренажер засобами MS Power Point, учень 3 курсу Артем Белік – створити тесто-

вий тренажер у програмі MTSL, учень 3 курсу Геннадій Бур'ян – розробити самостійний додаток для Windows.

Об'єктом дослідження виступають навички і вміння учнів щодо використання робочого плану рахунків під час виконання лабораторно-практичних робіт з бухгалтерського обліку. На цьому етапі ми проводимо тільки апробацію тренажерів у процесі контролю вмінь учнів щодо формування бухгалтерської кореспонденції, проте, уже впевнено можна сказати, що такими засобами викладач може активізувати навіть найпасивніших учнів та пришвидшити процес виконання трудомістких завдань під час проведення лабораторно-практичних робіт.

Освітня мета: удосконалення навичок та умінь учнів під час складання бухгалтерської кореспонденції та формування в учнів чіткого уявлення схеми роботи бізнесу, вираженої бухгалтерською мовою – кореспонденцією рахунків.

Розвивальна мета: створення інноваційного освітнього середовища взаємодії викладачів, майстрів виробничого навчання та учнів під час розроблення та використання нового продукту, здатного забезпечити сучасний урок бухгалтерського обліку.

Виховна мета: формування комунікативної компетентності учнів під час спільної роботи з педагогами над виробничим завданням та довірчої атмосфери в колективі, який об'єднує одна спільна мета.

Завдання:

- об'єднати учнів за професіями «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних» та «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення» під час виконання виробничого завдання;

- отримати продукт, потрібний для забезпечення сучасного уроку бухгалтерського обліку;

- активізувати учнів під час проведення лабораторно-практичних робіт шляхом подолання труднощів із визначенням бухгалтерської кореспонденції під час виконання бухгалтерських задач.

Учням поставили єдине технічне завдання у вигляді файла із запитаннями, картинками, варіантами відповідей та коментарями.

У процесі роботи учні виконали поставлені завдання: Артем Белік – підготував тренажер у програмі MTSL;

Геннадій Бур'ян створив робочу базу програми і продовжує працювати над додатком (на сьогоднішній день готова робоча консоль);

Марк Шуст розробив тестовий тренажер, який виявився найпридатнішим для актив-

ного використання на уроках бухгалтерського обліку, адже ця презентація була оснащена спецефектами, музичним супроводом та яскравою візуалізацією.

Підготовлено відео з демонстрацією роботи тестового тренажера «Мислити як бухгалтер».

Охарактеризуємо запровадження тестового тренажера «Мислити як бухгалтер» в освітній процес.

Ідею візуалізації рахунків методична комісія впроваджує ще з 2016 р., активно використовуючи картковий план рахунків, який давав змогу вивчити робочий план рахунків на початкових етапах вивчення бухгалтерського обліку та відновлювати його в пам'яті в будь-який момент через асоціювання певного рахунку з відповідною картинкою.

Проте з часом було виявлено низку недоліків карткового плану рахунків:

Велика кількість кольорових друкованих матеріалів – коштовне й нераціональне використання технічних засобів училища.

Учні сприймали картки як щось застаріле, адже звикли використовувати програмне забезпечення для всіх сфер свого життя.

Саме тому поява яскравої й сучасної презентації «Мислити як бухгалтер» від учня 34 групи Марка Шуста стала поштовхом для продовження роботи над ефективним і простим вивченням мови бухгалтерського обліку – плану рахунків та їх кореспонденції.

Починаючи з 2016 – 2017 навчального року і по теперішній час, методична комісія бухгалтерського обліку впроваджує в освітній процес тестовий тренажер.

Викладачі Л. Ковальчук та О. Басанько використовували тестовий тренажер на уроках теоретичного навчання для ознайомлення з планом рахунків на всіх етапах – від теоретичних основ обліку до специфічних ділянок обліку (облік розрахунків з постачальниками, з покупцями, заробітної плати, грошових коштів, розрахунків з підзвітними особами).

Майстри виробничого навчання С. Радченко та Ж. Дубровіна встановили тренажер на всі робочі місця в комп'ютерному класі та давали можливість індивідуально опрацьовувати тестовий тренажер на уроках виробничого навчання під час актуалізації навчального матеріалу.

Основи переваги тестового тренажера «Мислити як бухгалтер»:

Простота впровадження. Достатньо мати на робочому місці пакет MS Office 2010.

Відсутність тотального контролю та оцінювання. Будь-який учень із різною теоретичною підготовкою може відповідати на запитання

тесту, не отримуючи оцінку та психологічну травму відносно помилок.

Помилки – це чудово! Адже ви можете знайти правильну відповідь тому що неправильні відповіді супроводжуються зрозумілими коментарями-підказками.

Візуалізація базових бухгалтерських проведення. Учень запам'ятовує необхідні бухгалтерські рахунки і проведення автоматично, на рівні асоціацій з картинками та музичним оформленням.

«Навчаємося граючи». Ніяких двійок, невпевненості в собі. Відпочиваємо і паралельно запам'ятовуємо найважливіші рахунки та проведення.

Недоліки тестового тренажера «Мислити як бухгалтер»:

Тренажер виконано в MS Power Point, що унеможлиблює захист авторського права.

Оформлення запитань з усіх ділянок обліку в одній комплексній презентації. Варто розбити за розділами.

Не розроблено систему оцінювання та прогресу учня у вивченні рахунків і проведення.

Отже, у процесі роботи учні за професією «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення» почали отримувати додаткові знання, які виходять за рамки їхньої професії, і їм це сподобалося. Крім того, вони зрозуміли, що в роботі за IT-професіями має бути певний результат – продукт, здатний продаватися. Адже досить часто **програміст знає, як створити програму, але не знає для чого.**

Тестовий тренажер «Мислити як бухгалтер» оцінили викладачі та майстри виробничого навчання методичної комісії бухгалтерського обліку. Усі використовують у своїй роботі цей продукт та відзначають поліпшення навичок учнів з формування бухгалтерської кореспонденції рахунків. Це наше «ноу-хау».

Учасники освітнього процесу за професією «Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних» стали набагато краще засвоювати типову бухгалтерську кореспонденцію, швидше і якісніше виконувати лабораторно-практичні роботи й аналізувати інформацію, отриману автоматично за допомогою програми 1С: Підприємство.

Вплив тестового тренажера «Мислити як бухгалтер» найбільше проявляється на уроках теоретичного навчання, адже, якість знань підвищилася на 14 % і 11 % відповідно в двох експериментальних групах. Крім того, використання цього продукту допомогло призупинити тенденцію до погіршення успішності на 3 курсі у порівнянні з 2 курсом, на якому розпочинається вивчення бухгалтерського обліку.

ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КУХАРІВ В УМОВАХ ВИРОБНИЦТВА

Ірина ДРОЗИЧ, методист ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг», кандидат педагогічних наук

Розглянуто основні аспекти організації професійно-практичної підготовки майбутніх кухарів в умовах виробництва. Проаналізовано погляди науковців щодо ефективності організації професійного навчання в умовах виробництва. Описано особливості організації виробничого навчання в ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» під час підготовки кваліфікованих робітників з професії «Кухар». Обґрунтовано, що професійно-практична підготовка майбутніх кухарів буде ефективною в умовах організації її виробництва.

Ключові слова: кухар, професійно-практична підготовка, виробництво, заклад професійної (професійно-технічної) освіти, інструктивні тексти.

Ірина ДРОЗИЧ

ПРОФЕСИОНАЛЬНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ПОВАРОВ В УСЛОВИЯХ ПРОИЗВОДСТВА

Рассмотрены основные аспекты организации профессионально-практической подготовки будущих поваров в условиях производства. Проанализированы взгляды ученых об эффективности организации профессионального обучения в условиях производства. Описаны особенности организации производственного обучения в ГУЗ «Хмельницкий центр профессионально-технического образования сферы услуг» при подготовке квалифицированных рабочих по профессии «Повар». Обосновано, что профессионально-практическая подготовка будущих поваров будет эффективной при организации ее в условиях производства.

Ключевые слова: повар, профессионально-практическая подготовка, производство, заведение профессионального (профессионально-технического) образования, инструктивные тексты.

Irina DROZYCH

PROFESSIONAL AND PRACTICAL PREPARATION FOR FUTURE KUCHARDS IN THE CONDITIONS OF PRODUCTION

The article reveals the main aspects of the organization of productional training of future cooks in terms of production. It was analyzed the views of scientists on the effectiveness of the organization of vocational training in the conditions of production. The features of the organization of vocational training in the Khmelnytsky Center of Vocational and Technical Education in the Services Sector in preparation of training skilled workers in the profession of cook are described. It has been substantiated that the preparation of future chefs will be effective in case of providing the organization of industrial training in production conditions.

Keywords: cook, vocational and practical training, production, institution of vocational education, guide texts.

На сучасному етапі розвитку суспільно-економічних відносин в Україні набуває особливої актуальності проблема формування професійної компетентності фахівця. Фахівець будь-якої галузі професійної діяльності – це особа, рівень професіоналізму якої відповідає стандартам надійності й конкурентоспроможності на європейському й світовому ринках праці. Швидкий розвиток галузі ресторанного господарства, розширення спектра ресторанного сервісу з високою культурою обслуговування споживачів, загострення конкуренції між закладами харчування зумовлюють необхідність ґрунтовної професійної підготовки фахівців, здатних використовувати інноваційні підходи до технологічних процесів приготування їжі,

застосовувати новітнє устаткування, виявляти творчий потенціал у конкретних виробничих ситуаціях, самостійно ухвалювати оптимальні рішення.

Кухар – одна з найбільш затребуваних професій у ресторанному господарстві, від рівня його підготовки залежить якість і конкурентоспроможність ресторанних послуг. Важливим складником професійної освіти, завданням якої є якість підготовки кваліфікованого робітника, – професійно-практична підготовка, яка сприяє міцності теоретичних знань, удосконаленню та закріпленню практичних умінь, розвитку професійної самостійності, оволодінню інноваційними виробничими технологіями. Водночас динамічна структура професійної діяльності майбутніх кухарів потребує підвищення рівня

© Дрозіч І., 2018

їхньої конкурентоспроможності й мобільності на ринку праці, а, отже, інноваційних підходів до організації виробничого навчання і виробничої практики у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О).

Концептуальні положення щодо організації професійно-практичної підготовки у ЗП(ПТ)О відображено у Законах України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», проекті Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні, Положенні про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах, Положенні про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників, Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики.

Окремі питання організації професійного навчання в умовах виробництва досліджували українські та зарубіжні науковці: Р. Арнольд, В. Аніщенко, С. Батишев, Л. Герганов, В. Байдулін, А. Михайличенко, М. Михнюк, М. Мілохіна, Й. Мюнх, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Свистун, Т. Стахмич та ін.

Як зауважує професор Н. Ничкало, проблема професійного навчання має розглядатися з позиції розвитку якості робочої сили як ключового чинника розвитку людських ресурсів. Розглядаючи ринок праці як педагогічну категорію науковець наголошує, що динаміка змін на ринку праці впливає на розвиток системи професійної освіти, на її модернізацію і якість підготовки виробничого персоналу [3, 12].

Цілком погоджуємося з професором В. Радкевич, висока якість професійного навчання робітників на виробництві, з урахуванням глобальних економічних і техніко-технологічних змін, забезпечує людям можливість повноцінного саморозвитку й самореалізації в обраному виді трудової діяльності, розширення меж професійної компетентності й мобільності, підвищення продуктивної праці й заробітної плати, зростання економічних показників підприємств [4, 284].

Питання організації виробничого навчання в умовах виробництва не є новим у підготовці кваліфікованих робітників за професією «Кухар». Вивчення вітчизняного досвіду професійної підготовки кухарів у ретроспективі дало змогу встановити, що виробниче навчання в професійних торгово-кулінарних училищах (ПТКУ) України ХХ ст. відбувалося в навчально-виробничих підприємствах харчування, які були достатньо оснащені устаткуванням, інвентарем, мали ши-

Холодний цех. Індивідуальне інструктування. Майстер виробничого навчання О. І. Гаврілей, учениця групи підготовки за професією «Кухар» Т. Ригула. Кафе «Центральне», м. Хмельницький

рокий асортимент страв і висококваліфіковані кадри. Учні брали безпосередню участь у всіх етапах технологічного процесу приготування їжі. На виробниче навчання в ПТКУ України відводилося 65 – 70 % навчального часу від загальної кількості годин. Уроки виробничого навчання проводили безпосередньо на робочому місці, у виробничих цехах підприємств харчування [2, 45].

Педагогічний колектив ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» має великий досвід щодо організації професійно-практичної підготовки майбутніх кухарів, яка проводиться на кращих підприємствах ресторанного господарства для здобуття сучасних професійних компетентностей і спрямовується на закріплення, розширення, поглиблення і систематизацію знань, умінь і навичок, здобутих під час вивчення предметів професійно-практичної підготовки, формування й закріплення практичного досвіду. У 2015 р. ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» зробив заявку на проведення дослідно-експериментальної роботи на тему «Організація професійно-практичної підготовки в умовах виробництва» (професія «Кухар») на базі навчального закладу на 2015 – 2018 роки. Згідно з наказом Департаменту освіти і науки Хмельницької ОДА № 315-од від 09.07.2015 р. ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» надано статус експериментального професійно-технічного навчального закладу регіонального рівня.

У ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» навчально-виробничий процес побудовано так, що вже з перших днів виробниче навчання майбутніх кухарів проводиться на робочому місці виробничих цехів підприємств ресторанного господарства.

Навчальний заклад має три їдальні в ПТНЗ м. Хмельницького, одне кафе, у яких увесь технологічний процес здійснюють тільки майстри виробничого навчання і учні центру.

На початковому етапі навчання в умовах виробництва учні першого курсу не мають достатніх професійних знань і вмінь. Це створює певні труднощі в роботі, тому що треба враховувати умови того чи іншого виробництва. Характерною особливістю роботи майстра виробничого навчання в цей період є інструктування учнів під час їхньої виробничої діяльності. Основою навчальної роботи майстра виробничого навчання залишається вступне, поточне та завершальне інструктування.

На кожний урок майстер виробничого навчання готує комплект документації, який містить план уроку, інструкційно-технологічні карти, картки-завдання на робочі місця учнів, звітно-облікову документацію, картки виробничих ситуацій та інструктивні тексти.

Під час роботи учні часто звертаються за допомогою до майстра виробничого навчання, але він не може одночасно консультивати, перевіряти правильність дотримання послідовності технологічного процесу приготування їжі. Щоб вирішити цю проблему доцільно використовувати методику інструктивних текстів. Основна концептуальна ідея інструктивних текстів – «навчи себе сам», її суть полягає в тому, щоб привчити учнів до самостійної роботи, виробити соціальну поведінку та навички спілкування одного з одним.

Метод «інструктивного тексту» розроблено в Німеччині в 70-ті роки ХХ ст., він став доповненням до сучасного проектного методу, метою якого була підготовка фахівців на підприємствах. Тоді педагоги постали перед проблемою невідомості так званого «чотириступеневого методу», який базується на принципі імітації і складається з таких етапів: підготовка, показ, копіювання, тренування. Оскільки під час його застосування учні пасивно сприймають інформацію і не можуть навчитися діяти активно й самостійно. Натомість учні мають набувати широку діяльнісно-професійну компетентність, яка дасть змогу їм пізніше, коли вони оволодіють професією, самостійно планувати, реалізовувати й контролювати вирішення проблем. Тоді німецькі педагоги встановили, що використання методики інструктивного тексту дає право учням займати активну позицію та діяти самостійно [1, 120].

Дидактична цінність інструктивних текстів полягає в орієнтації на дієве засвоєння знань і формування фахової компетентності майбутніх працівників сфери ресторанного господарства. За допомогою інструктивних текстів учень самостійно може здобути знання та розв'язати пробле-

ми. Спочатку він отримує необхідну інформацію, як-от у ході опанування технології приготування страв. Подальші кроки в роботі з інструктивними текстами: планування (вибір продуктів, організація робочого місця тощо), ухвалення рішення, виконання (послідовність потрібних операцій), контроль (самоконтроль якості роботи) та оцінювання якості страв.

Виконання завдання з використанням інструктивного тексту відбувається почергово в умовах індивідуальної групової чи колективної роботи та бесід з майстром виробничого навчання за схемою.

Дії	Мета	Форма виконання
<ul style="list-style-type: none"> • Прочитати текст; • опрацювати основні питання; • засвоїти матеріал тексту; • обговорити матеріал тексту; • виконати завдання практично; • перевірити виконану роботу та оцінити її 	<ul style="list-style-type: none"> • Ознайомитися із завданням; • обміркувати завдання самостійно та в групі; • набути фахових знань; • перевірити отримані знання; • застосувати й поглибити уміння і навички; • оцінити відповідність готової страви згідно з критеріями та навчитися самоконтролю 	<ul style="list-style-type: none"> • Індивідуально, або в групі чи колективі • у колективі • у колективі • з майстром виробничого навчання • індивідуально чи в групі • з майстром виробничого навчання

Схема опрацювання завдання з використанням методики інструктивного тексту

Інструктивні тексти сприяють виконанню дидактичних завдань: реалізувати взаємозв'язок теоретичної і практичної підготовки; навчити учнів співпрацювати під час виконання групового завдання; організувати самостійне виконання завдання та навчити учнів контролювати процес і результат своєї праці.

Завідувач виробництва разом із майстром виробничого навчання обирають страви з переліку навчально-виробничих робіт, складають меню, за яким учні будуть працювати. Для того щоб учні добре підготувалися до роботи наступного разу відповідно до складеного меню, майстри виробничого навчання видають картки-завдання й інструктивні тексти для кожного учня на процес, який він відпрацюватиме наступного разу. Під час самостійної роботи учень вивчає рецептуру, робить перерахунки на зазначену кількість порцій, опрацьовує теоретичний матеріал, якщо має бажання та необхідну сировину, може навіть приготувати страви. На наступному уроці під час організаційного моменту майстер виробничого навчання перевіряє присутність учнів на робочих місцях, готовність робочих місць до початку роботи, правильність зроблених перерахунків, а також звертає увагу на виробничі ситуації, які можуть виникнути в процесі приготування страв. Поточне інструктування учнів майстри виробничого навчання проводять переважно індивідуально у формі цільових обходів

робочих місць. Цільові обходи проводять для перевірки організації робочого місця, правильності виконання технологічних прийомів, користування інструментами, збірником рецептур страв і кулінарних виробів, дотримання безпеки праці, умінь учнів ухвалити рішення у виробничих ситуаціях, швидко знайти потрібну інформацію. Поточне інструктування на робочому місці має індивідуальний характер. Майстер виробничого навчання допомагає учням працювати самостійно, засвоювати інноваційні виробничі технології, долати труднощі, які виникли під час роботи.

На підприємствах ресторанного господарства майстру виробничого навчання доводиться переміщати учнів по різних робочих місцях, переводити їх із цеху в цех. На кожному новому робочому місці майстер виробничого навчання ознайомлює їх з особливостями роботи, конкретними обов'язками, організацією робочого місця, особливостями функціонування устаткування, правилами безпеки праці, типовими випадками дефектів кулінарної продукції.

Протягом робочого дня майстер виробничого навчання має постійно стежити за станом устаткування, інструментів, інвентаря, посуду, за правильною організацією робочого місця учнів та раціональним використанням учнями навчального часу. Майстер виробничого навчання здійснює керівництво та систематичний оперативний контроль за навчанням та вихованням майбутніх кваліфікованих робітників на підприємстві.

Під час організації виробничого навчання в умовах виробництва змінюється роль майстра виробничого навчання, він стає координатором-консультантом.

Організація професійно-практичної підготовки майбутніх кухарів в умовах виробництва має такі переваги:

- учні не тільки ознайомлюються з виробництвом, а й засвоюють прийоми та навички роботи на робочих місцях кухаря підприємств ресторанного господарства;
- учні адаптуються до умов виробництва, звикають до умов праці кухаря, вчать працювати в колективі. У них формується свідоме ставлення до процесу становлення їхньої професійної компетентності, відповідальне ставлення до трудового колективу та режиму роботи підприємства, творчий підхід до виконання виробничих завдань;
- учні демонструють самостійність під час виконання технологічних процесів приймання та зберігання сировини, організації робочого місця кухаря, проведення технологічного процесу приготування страв, реалізації готової кулінарної продукції;
- з набуттям виробничого досвіду учні продуктивніше використовують свої знання для удосконалення технологічних процесів приготування

страв та кулінарних виробів, підвищення продуктивності праці, більш раціонально планують та організують свою працю;

- навчання майбутніх кухарів в умовах виробництва створює високу мотивацію здобуття знань та набуття професійних навичок тому, що їх якість безпосередньо пов'язана з виконанням посадових обов'язків на робочих місцях;

- виробнича атмосфера позитивно впливає на формування й становлення молодого робітника, його орієнтацію на конкретне виробництво;

- скорочуються витрати ЗП(ПТ)О на закупівлю та утримання дорогого виробничого устаткування. Окрім того, в умовах виробництва швидше оновлюються виробничі технології, використовується найновіше устаткування, інвентар, інструменти, посуд.

Організація професійно-практичної підготовки в умовах виробництва під час підготовки кваліфікованих робітників з професії «Кухар» дає змогу:

- підвищити привабливість підготовки кваліфікованих робітників галузі ресторанного господарства;
- забезпечити зростання мобільності й конкурентоспроможності випускників закладу на ринку праці;
- забезпечити можливість учнів і педагогів долучитися до найсучасніших виробничих технологій у ресторанному господарстві;
- поліпшити рівень і обсяги спілкування педагогів закладу з роботодавцями;
- підвищити якість виробничого навчання та виробничої практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд Рольф, Мюнх Йохим. Методика преподавания и усвоения материала в рамках дуальной системы / Рольф Арнольд, Йоахим Мюнх // Вопросы и ответы относительно дуальной системы профессионального обучения. Бонн: BMBF Koelblin Druck, 2000. 156 с.

2. Дрозіч І. Становлення і розвиток професійної освіти в Україні (кінець XIX – XX століття) / І. Дрозіч // Професійно-технічна освіта. – 2017. – № 3 (76). С. 39 – 46.

3. Ничкало Н. Професійне навчання на виробництві як складова системи неперервної освіти / Н. Ничкало // Професійне навчання на виробництві: Зб. наук. праць: Вип. II / Ред. кол.: Н. Г. Ничкало (голова) [та ін.]. К.: Наук. світ, 2006. – С. 3–22.

4. Радкевич В. Сучасні тенденції розвитку професійного навчання кваліфікованих робітників в умовах виробництва / В. Радкевич // Педагогічні засади організації професійного навчання на виробництві: моногр. / [В. М. Аніщенко, Л. Д. Герганов, В. Б. Байдулін, А. М. Михайличенко, М. І. Михнюк, М. О. Мілохіна, В. О. Радкевич, В. І. Свистун]; за ред. В. О. Радкевич. К.: Пед. думка, 2012. – 394 с.

ВИПЕРЕДЖУВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Сергій ОСИПЕНКО, директор Державного навчального закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей», аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, за спеціальністю «Професійна освіта»

Розглянуто питання моделювання як методу дослідження; організаційно-педагогічні умови діяльності сучасних закладів професійної (професійно-технічної) освіти на засадах інноваційних технологій. Виділено структурні компоненти моделі.

Ключові слова: модель, моделювання, структура, структурні компоненти.

Сергей ОСИПЕНКО

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО (ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО) ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ КАЧЕСТВЕННОЙ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОЧИХ

Рассмотрены вопросы моделирования как метода исследования; организационно-педагогические условия деятельности современных заведений профессионального (профессионально-технического) образования на основе инновационных технологий. Выделены структурные компоненты модели.

Ключевые слова: модель, моделирование, структура, структурные компоненты.

Serhiy OSIPENKO

PROVIDING PREVENTIVE DEVELOPMENT OF MODERN PROFESSIONAL (PROFESSIONAL AND TECHNICAL) EDUCATION FOR QUALITY TRAINING QUALIFIED WORKERS

The questions of modulation as a research method are considered; organizational and pedagogical conditions of activity of modern professional (professional and technical) establishments on the basis of innovative technologies. The structural components of the model are highlighted.

Keywords: model, modeling, structure, structural components.

Система сучасної професійної (професійно-технічної) освіти глибоко проникає як у соціальну, так і в економічну сфери, виходить на ринки праці, товарів, послуг і капіталу, тому переживає процеси перетворення, які зумовлені, з одного боку, безперервною адаптацією до змінних умов зовнішнього середовища, з іншого – суперечністю реформ. Водночас економічні й політичні перетворення в Україні об'єктивно потребують від системи сучасної професійної (професійно-технічної) освіти визначення основних напрямів розвитку механізмів адаптації в сучасних соціально-економічних умовах, розв'язання проблем перебування організаційної структури та форм її управління, кадрового складу. Забезпечення випереджувального розвитку сучасної професійної (професійно-технічної) освіти, спрямованої на максимальне задоволення освітніх потреб особистості, вітчизняної економіки у кваліфікованих робітниках, забезпечення відповідності рівня і якості їхньої кваліфікації і компетентностей вимогам роботодавців буде можливим, за умови підвищення ефективності управління.

© Осипенко С., 2018

Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта забезпечує підготовку висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, які поряд з комплексом професійних компетенцій володіють також якостями, потрібними робітникам з будь-яких професій: умінням працювати в команді, комунікабельністю, навичками самоорганізації, аналізу, цілевизначення, планування, рефлексії та інше. Сучасному суспільству потрібні фахівці, які здатні виконувати широкий спектр соціально-професійних дій, мають універсальні здібності, готові до інноваційної діяльності та проектування свого професійного майбутнього. Саме тому орієнтація на підготовку фахівців, здатних лише до кваліфікованого виконання конкретного набору професійних дій, безперспективна. Таке розуміння цілей, професійної (професійно-технічної) освіти зумовлює необхідність визначення нових підходів до управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти щодо забезпечення їх модернізації, конкурентоспроможності та розвитку.

Проблему зміни моделі управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної)

освіти треба розглядати як складову державної регіональної політики у взаємозв'язку із прийнятою моделлю побудови держави й відповідних трансформаційних процесів у суспільстві, тобто не можна розглядати освітню політику, відірвано від проблем людини, тільки як державну політику. У співвідношенні поняття «прогрес–людина» світова думка схиляється до того, що прогрес повинен слугувати людині, а не навпаки. Для нашої країни це є важливою світоглядною основою, оскільки останні сто років ми жили в парадигмі людського розвитку, спрямованого на розвиток прогресу, коли формувалася суспільна думка про пріоритет суспільних інтересів над особистими. Водночас, формування, використання, розвиток людських здібностей, ціннісних мотивацій у процесі інформатизації суспільства, переходу до економіки знань набуває пріоритетного характеру перед матеріальними і фінансовими ресурсами. Тому всі структурні перетворення в державі, що спрямовані на людину, потрібно розглядати з двох позицій: рівня розвитку і використання людського потенціалу.

Актуальність теми дослідження зумовлена модернізацією сучасної освіти, реалізацією поступальної інноваційної політики України в галузі освіти, яка можлива за умов взаємодії інноваційних процесів з національними традиціями освіти і світовими освітніми тенденціями та необхідністю розроблення моделі управління професійно-технічним навчальним закладом на засадах інноваційних технологій. Нові концептуальні основи педагогічного процесу, нова законодавча база потребують ґрунтовного осмислення, опрацювання, створення умов для практичного застосування на всіх рівнях управління освітою. Освітні нововведення визначаються на державному рівні, але впроваджуються в конкретному навчальному закладі.

Реформування системи управління сучасних закладів професійної (професійно-технічної) освіти будь-якої галузі потребує зміни парадигми передусім у напрямі сучасного управлінського мислення усіх причетних до освітнього.

Такий підхід потребує наукового бачення управлінських проблем на основі впровадження сучасних принципів, методів та функцій, моделей управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти, пошуку інноваційних технологій, методик професійного, практичного навчання, тіснішого його поєднання з управлінською діяльністю закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Такий стратегічний орієнтир передбачає насамперед розроблення мо-

делей та науково-методичних рекомендацій до моделі управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти на інноваційних засадах для реалізації учасниками навчально-виховного процесу власної професійно-освітньої траєкторії, визначеної його можливостями, запитами, інтересами і здібностями.

Модель уможливорює чітке визначення компонентів, які утворюють систему; схематично розглядати зв'язки між компонентами, порівнювати зв'язки в середині моделі; генерувати ідеї, ставити запитання щодо об'єкта дослідження. За В. Пікельною, моделювання може розглядатися як:

- метод наукового дослідження;
- основа розробки нової теорії;
- механізм визначення перспективи розвитку.

Моделювання застосовують тоді, коли немає умов безпосереднього пізнання об'єкта дослідження. Цей метод має певні переваги перед іншими методами, зокрема можливість:

- «спрощення» реального об'єкта для того, щоб працювати з важливими для дослідника параметрами і характеристиками;
- зменшення або збільшення за його допомогою реального об'єкта;
- побудови ідеальних (закритих) моделей, що дає змогу економити час, ресурси – оптимізувати процес дослідження і практичної діяльності.

Організаційно-педагогічні умови діяльності сучасних закладів професійної (професійно-технічної) освіти розглядають як цілісну систему та сукупність дій і взаємодій, що забезпечують внесення прогресивних змін у загальне функціонування раніше організованої і чинної системи управління та досягнення максимально можливого корисного результату діяльності навчального закладу з урахуванням конкретних ситуацій виробництва. Ця сукупність дій та взаємодій характеризується рівнем прийняття рішень, який визначається наявністю певних управлінських умінь і навичок у директора, його заступників, їхнім професійним досвідом управлінської діяльності, потрібною відповідальністю [4, 193].

Теоретично проаналізувавши сучасні підходи до управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти і стан застосування інноваційних технологій в управлінні закладом професійної (професійно-технічної) освіти, ми розробили модель управління яка містить: сукупність знань наукових основ управління і менеджменту, в тому числі менеджменту освітніх інновацій; умінь і навичок здійснювати ефективно управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти; мотива-

цію управлінської діяльності та особистісні й професійні якості, які є її основою.

Побудувати модель – означає провести мисленнєву або реальну імітацію об'єкта завдяки створенню аналогів, у яких відтворюється мета, структура, принципи організації, параметри функціонування об'єкта як системи. Цільова варіативність побудови певної моделі впливає на вибір її форм (текстова, описова, графічна, комбінована) та видів (структурні й функціональні, формалізовані та імітаційні у вигляді схем, графіків, рисунків; інформаційні, моделі аналогів тощо).

Ураховуючи те, що конкретний тип моделі визначається метою її розроблення, а також тими засобами й методами, які для цього використовуються, нашу модель ми розглядаємо за:

- способом подання – як нематеріальну (інформаційну);
- призначенням – як науково-дослідницьку;
- станом – як динамічну.

У межах нашого дослідження ми обрали структурно-функціональну модель, що є сукупністю цілей, принципів, наукових підходів, структури функцій і управлінських дій суб'єктів управління, на основі якої охарактеризовано об'єкт дослідження – управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти, а результативність її впровадження досягатиметься внаслідок організаційно-технологічного забезпечення реалізації досліджуваних процесів через упровадження управлінських інноваційних технологій.

Метою нашої моделі є теоретичне обґрунтування організаційно-функціональної структури й змісту управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти із застосуванням інноваційних технологій, емпіричний опис її компонентів, визначення на новій теоретичній основі місця в системі управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти щодо підготовки висококваліфікованого та конкурентоспроможного робітника.

У нашому дослідженні виділяємо такі етапи моделювання сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти на засадах інноваційних технологій:

- попередній аналіз управлінського процесу;
- побудову і наступне вивчення моделі;
- перенесення одержаної інформації на реально досліджуваний об'єкт;
- аналіз достовірності, результативності моделі.

Відповідно до цього розроблення моделі управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти із застосуванням

інноваційних технологій виконувалось нами послідовно. Важливим етапом процесу моделювання є збір, аналіз і систематизація наукової інформації з проблеми дослідження, що необхідна для теоретичного обґрунтування моделі.

Виходячи з цього, представлена модель відповідає сучасним уявленням про неї як про систему та ієрархію взаємозалежних і взаємозумовлених компонентів, що відображають досліджуваний управлінський процес.

У контексті порушеної проблеми такий підхід передбачає виділення в моделі структурних компонентів:

- прогностично-адаптивних;
- концептуальних;
- функціонально-технологічних;
- результативно-діяльнісних.

Означені компоненти моделі реалізуються через управлінські інноваційні технології та різні форми й види управлінських дій, у процесі яких досягається очікуваний результат управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти.

Головне призначення закладом професійної моделі управління із застосуванням інноваційних технологій – підвищення ефективності управління сучасним закладом професійної (професійно-технічної) освіти, забезпечення координації дій всіх управлінських ланок, залучення в управління педагогічного колективу, формування інноваційного середовища закладу.

Ця модель передбачає реалізацію загальної прогностичної мети і має такі складові: прогностично-адаптивну, концептуальну, функціонально-технологічну, результативно-діялісну, методи управління (адміністративні, економічні, психолого-педагогічні та суспільного впливу), а також функціональні служби (методична рада, педагогічна рада, методичні комісії, піклувальна рада, батьківський комітет, учнівське самоврядування, рада колективу).

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко Л. І. Інноваційний освітній менеджмент: Навч. посібник. – К., Главник, 2009. – 144 с.
2. Даниленко Л. І. Менеджмент інновацій в освіті. – К.: Шк. світ, 2007. – 120 с.
3. Даниленко Л. І., Сергеева Л. М. та ін. /за заг. ред. В. В. Олійника. Сучасні підходи до управління професійно-технічними закладами: навч.-метод. посібник. – К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2007. – 104 с.
4. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. – К.: Академвидав, 2012. – 352 с.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Закони України в 12 Т. – К.: АТ «Книга», 2014. – Т. 8. – 202 – 212 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ ЗВАРНИКІВ

Олена МУДРОВА, викладач спецтехнології вищої категорії, Маріупольське вище металургійне професійне училище

Теоретично проаналізовано проблеми впровадження інноваційних інформаційних технологій у професійне навчання зварників. Здійснено теоретико-методологічне обґрунтування інноваційних технологій навчання, проаналізовано сучасну практику впровадження означених технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників з професії «Зварник». Охарактеризовано формування готовності педагогів до впровадження інноваційних інформаційних технологій навчання.
Ключові слова: інформаційні технології, професійне навчання, кваліфіковані робітники, учні закладів професійної освіти, педагоги.

Елена МУДРОВА

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБУЧЕНИИ СВАРЩИКОВ

Теоретически проанализированы проблемы внедрения инновационных информационных технологий в профессиональное обучение сварщиков. Описано теоретико-методологическое обоснование инновационных технологий обучения, проанализирована современная практика внедрения указанных технологий обучения в профессиональную подготовку квалифицированных рабочих по профессии «Сварщик». Охарактеризовано формирование готовности педагогов к внедрению инновационных информационных технологий обучения.

Ключевые слова: информационные технологии, профессиональное обучение, квалифицированные рабочие, учащиеся заведений профессионального образования, педагоги.

Elena MUDROVA

INFORMATION TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL EDUCATION OF WIRELESSERS

The article presents a theoretical analysis of the problem of introducing innovative information technologies in the professional training of welders. A theoretical and methodological substantiation of innovative learning technologies is presented, the current practice of introducing these learning technologies into the vocational training of skilled workers in the Welder profession is analyzed. Characterized by the formation of teachers' readiness to introduce innovative information technology training.

Keywords: information technology, vocational training, skilled workers, students of vocational education institutions, teachers.

Нині технічний прогрес розвивається швидкими темпами. Тому вимоги сучасного виробництва та життєві реалії ставлять до кваліфікованих робітників все нові завдання. Щоб бути затребуваним на ринку праці, сучасний робітник має бути не тільки висококваліфікованим професіоналом своєї справи, а й миттєво пристосовуватися до мінливих реалій виробництва та життя загалом. Він повинен мати нестандартне мислення, здатність самостійно знаходити розв'язання проблем, швидко приймати правильні рішення, знаходити вихід з різних ситуацій, здатність працювати в команді, ефективно спілкуватися, мати творчий підхід до справи та високу продуктивність праці.

У зв'язку з цим навчально-професійні заклади гостро ставлять питання про організацію активної пізнавальної й творчої діяльності учнів, яка сприяє розвитку їхнього

креативного мислення, накопиченню їхнього творчого досвіду як основи, без якої неможливо підготувати конкурентноспроможного фахівця. Цьому сприяють різні інноваційні форми і методи навчальної діяльності. А серед них важливе значення мають інформаційні технології, які використовують педагоги під час своєї роботи.

Практика впровадження інформаційних технологій у процесі підготовки зварників у МВМПУ показала широкі можливості використання різних програмних засобів навчання і на їх основі різних методів.

Розглянемо приклади застосування інформаційних технологій у процесі навчання.

Передусім їх використовують для:

- організації навчального процесу;
- підготовки навчальних посібників;
- вивчення нового матеріалу (можна виділити два напрями – самостійну презентацію вчителя і використання готових програм);

- комп'ютерного контролю знань учнів;
- отримання і роботи з інформацією з мережі Інтернет.

Як викладачі спецдисциплін ми розробили і продовжуємо удосконалювати електронний комплекс для навчання сучасного зварника. До нього входять:

- електронна бібліотека (підручники, довідники, технічні журнали);
- електронні програмно-педагогічні засоби;
- електронні конспекти на розряди за професіями;
- мультимедійні презентації для проведення уроків теоретичної навчання;
- тестові завдання за темами і розрядами;
- тестові завдання для конкурсів професійної майстерності;
- відеоролики за професіями, за технологіями і устаткуванням зварювальних і газорізальних робіт, з охорони праці.

У педагогічній діяльності систематично застосовуємо інформаційні технології. Це і проведення уроків на основі розроблених програмно-педагогічних засобів навчання, розроблення творчих завдань і впровадження їх у навчальний процес, різні позакласні заходи, виконання творчих дипломних робіт з використанням мультимедійних технологій.

Під час вивчення нового матеріалу поверхневе використання комп'ютера – ілюстративний матеріал. Монітор комп'ютера, а точніше екран проектора, звільняє викладача не тільки від необхідності тягнути купу книжок, робити в них закладки, а й економить час, надаючи змогу заздалегідь відсортувати образотворчий матеріал. Комп'ютер допомагає зробити урок продуктивнішим і навчити учнів конспектувати матеріал. Також використання мультимедійних програмно-педагогічних засобів сприяє вивченню нових прогресивних технологій і сучасного устаткування.

Можна під час вивчення матеріалу використовувати частково або повністю відеоролики, і викладач сам керує процесом демонстрації, призупиняючи показ, надаючи потрібну форму уроку.

Незамінним стає комп'ютер під час складання схем і таблиць. Їх використання надає наочності технологічним процесам, що вивчаються. Використання електронних таблиць дає змогу систематизувати й прискорювати складання різних звітів, планів, вивільняючи час викладача для творчої діяльності.

Заздалегідь підготовлений покроковий матеріал дає змогу задати темп уроку і якщо необхідно повернутися до будь-якої проміжної побудови. Тому завдання викладача спонукати учнів до конспектування, сформулювати проблемні

запитання, щоб ознайомлення з матеріалом відбувалося інтенсивніше.

Створення звичайних мультимедійних презентацій вже не так цікаво і для учнів і для викладачів. Використання інтерактивних презентацій робить пізнавальний процес активнішим. Учні зацікавленіше слухають викладача. Інтерактивні презентації дають змогу в рамках одного уроку застосовувати різні форми надання інформації. Прискорюють та роблять цікавішим для учнів контроль знань, а також мобілізують їх під час закріплення здобутих знань наприкінці уроку, коли їхня увага знижується.

Що стосується готових комп'ютерних програм – на жаль, їх украй мало. Програми складаються з набору завдань, які поступово підводять учнів до розв'язання навчального завдання уроку і допомагають повторити й узагальнити матеріал вивченої теми.

Оцінює виконану учнями роботу викладач, або результат перевіряється автоматично чи на основі власних уявлень викладача про правильність, точність і грамотність відповідей. Часто саме оцінювання робіт учнів забирає багато часу, тому застосовують тестування.

Тестування – якісніший і об'єктивніший спосіб оцінювання, його об'єктивність досягається шляхом стандартизації процедури проведення, перевірки показників якості завдань і тестів. Воно ставить усіх учнів у рівні умови як у процесі контролю, так і під час оцінювання, унеможливаючи суб'єктивізм викладача. Тестування ефективніше з економічної точки зору. Основна витрата часу під час тестування припадає на розроблення якісного інструментарію. Витрати часу на проведення тесту значно менші, ніж при письмовому або усному контролі. Тестування і контроль результатів у групі з 30 осіб триває півтори – дві години, усний або письмовий іспит – не менше чотирьох годин.

Найоб'єктивніше оцінювання відповідей учнів відбувається під час тестування за допомогою комп'ютерів. Результат не тільки не викликає сумнівів, а наглядний і практичний.

Для підвищення популяризації професії «Електрогазозварник, газорізальник», перевірки знань, умінь та навичок щорічно на базі училища проводимо конкурси професійної майстерності. Це розвиває здорову конкуренцію учнів, підвищує інтерес до навчання за обраною професією. Теоретична частина конкурсу виконується у формі тестування. Тестові завдання адаптовані для кожного курсу. Учні проходять тестування на комп'ютері, що дає змогу отримати підсумок тесту миттєво. Результати заносимо в таблицю й учні на діаграмі можуть порівняти свої результати.

Активно використовуємо такі форми уроку як конференції, семінари, на які учні готують доповіді, виконуючи пошук матеріалу в мережі інтернет, ілюструючи їх медіа та відеопрезентаціями. Учні виконують свої завдання окремо та колективно.

Суспільна мотивація навчальної діяльності посилює інтерес до роботи. Сучасна наука потребує не розвитку однієї особи, а колективу. Беручи участь у колективній праці, особистість пізнає не тільки інших, а й себе: хто вона є, яку цінність становить для оточуючих, що вона може. Насамперед змінюється ставлення до себе, а потім і до колективу й педагогів. Тому окрему частину нашої роботи займає використання методу учнівських дослідницьких проєктів за методикою «Intel® Навчання для майбутнього».

Основне призначення методу проєктів полягає в наданні учням можливості самостійно здобувати знання в процесі вирішення практичних завдань або проблем, що потребують інтеграції знань із різних предметів. Якщо говорити про метод проєктів як про педагогічну технологію, то вона передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

Методика проєктів за програмою Intel – навчання для майбутнього передбачає використання комп'ютерних технологій. Комп'ютер стає потужним інструментом не тільки ілюстрації процесів, явищ, теорій тощо, а й засобом розвитку мислення учнів, ефективного планування завдань навчання, чітких критеріїв та оцінювання їхніх досягнень.

Під час роботи є численні можливості для оцінювання й вимірювання прогресу учнів. За допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій завдання розвитку мислення високого рів-

ня можна вирішувати ефективніше. Так, для учнів з різним типом сприймання надаються можливості мультимедіа; моделювання різних технологічних процесів.

Підсумком навчання зварників у МВМПУ із застосуванням інформаційних технологій є захист творчих дипломних робіт, тобто розроблених презентацій. Така форма творчої роботи сприяє розвитку особливостей креативного мислення і ділової активності учнів.

Застосування сучасних технічних засобів навчання сприяє модернізації навчально-виховного процесу, активізує розумову діяльність учнів, сприяє розвитку творчості педагогів, дає змогу проводити дистанційне навчання, розвиває систему неперервної освіти, тим самим підвищуючи ефективність освітнього процесу.

Наведені види застосування інформаційних технологій у процесі навчання є лише прикладами, а варіативність їх використання ширша через стрімкий розвиток самих технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Полат Е. С. Новітні педагогічні та інформаційні технології в системі освіти / Е. С. Полат. – М.: Норма. – 648 с.
2. Інноваційні педагогічні технології навчання професії: моногр. / А. С. Нікуліна, Ю. Б. Максименко, Г. П. Матвеев, С. О. Заславська, І. Є. Сілаєва, М. П. Костюченко, В. М. Молчанов; за ред. А. С. Нікуліної. – Донецьк: ДІПО ІПП, 2005. – 385 с.
3. Аванесов В. Визначення педагогічного тесту / В. Аванесов // Управління школою, 1999. № 29.
4. Беспалько В. П. Складові педагогічної технології. – М.: Педагогіка, 1989. – 190 с.

ХРОНІКА

КЛЮЧОВІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ І НАВЧАННЯ В ЄС НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ:

- сприяти розвитку навчання на засадах продуктивної діяльності (work-based learning/WBL) в усіх його формах, приділяючи особливу увагу учнівству, залучаючи соціальних партнерів, компанії, палати та постачальників ПТО, а також стимулюючи інновації та підприємництво;
- продовжувати розробляти механізми забезпечення якості Професійної освіти та навчання (далі ПОН) відповідно до рекомендацій Європейської системи забезпечення якості ПОН і, як частини системи забезпечення якості, встановлювати канали безперервної інформації й зворотного зв'язку в системах початкової та безперервної ПОН, заснованих на результатах навчання;
- розширювати доступ до ПОН і кваліфікації для всіх за рахунок більш гнучких і доступних систем, зокрема, пропонуючи ефективні та комплексні послуги для сприяння і визнання неформального та інформального навчання;
- продовжувати зміцнювати ключові компетенції у навчальних планах ПОН та надавати більш ефективні можливості для їх набуття та розвитку через системи початкової й безперервної ПОН;
- вводити систематичні підходи та можливості для початкового й безперервного професійного розвитку викладачів, тренерів та менторів (наставників) системи ПОН, як у навчальному закладі так і в умовах реального виробничого процесу (на підприємстві).

Джерело: http://www.izm.gov.lv/images/RigaConclusions_2015.pdf

ШКОЛА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДИСТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Євдокія ГОРБАН, аспірантка Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, методист навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернівецькій області

Чільне місце у системі методичної роботи ЗП(ПТ)О належить працівникам методичних служб, діяльність яких спрямовується на підвищення кваліфікації педагогів, розширення їхнього загальнокультурного кругозору. Водночас методисти є науковими консультантами й радниками керівників ЗП(ПТ)О. Однак наявний рівень професійної компетентності, якою вони володіють, є недостатнім для повноцінного виконання покладених на них обов'язків.

Причинами такого стану є відсутність механізмів та засобів вимірювання рівнів професійної компетентності методистів, низька мотивація до професійного зростання через невелику різницю в оплаті праці малодосвідчених і високодосвідчених методистів, статус методиста в системі освіти. У своїй діяльності методисти недостатньо застосовують різні форми співробітництва як внутрішні, так і зовнішні. Тому на сучасному етапі гостро постала проблема вдосконалення та самовдосконалення професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О. Виходом із ситуації, що склалася, може стати розроблення та запровадження особистісно орієнтованої системи неперервного розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О у міжкурсовий період підвищення кваліфікації. У цій системі важлива роль відводиться Школі розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О (далі – Школа).

Створенню такої Школи на теренах регіону передувало діагностичне анкетування методистів ЗП(ПТ)О області, результати якого стали підґрунтям для формування програми її роботи. На виконання наказів Департаменту освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації від 10.04.2018 № 165 «Про організацію Школи розвитку професійної компетентності методистів закладів професійної (професійно-технічної) освіти в міжкурсовий період підвищення кваліфікації» та Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернівецькій області з 16 по 20 квітня 2018 р. на базі Державного професійно-технічного навчального закладу «Чернівецький професійний ліцей сфери послуг» було проведено I етап (очна форма) роботи Школи.

© Горбан Є., 2018

Основні завдання Школи полягають у:

- створенні для методистів ЗП(ПТ)О області сприятливих умов для практичного оволодіння інноваційними технологіями навчання та викладання, методикою вирішення педагогічних конфліктів, невербальною комунікацією, технікою мовлення, підвищення педагогічної інтуїції та імпровізації;
- проведенні моніторингу стану розвиненості професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О області;
- розробленні та запровадженні особистісно орієнтованої системи неперервного розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О області в міжкурсовий період підвищення кваліфікації;
- наданні науково-методичної підтримки методистам ЗП(ПТ)О області на етапі заочно-дистанційної (змішаної) форми навчання в Школі з питань самостійного оволодіння інноваційними педагогічними технологіями, психологічними, дидактичними, методичними, правовими, інформаційно-комунікативними знаннями тощо; розробленні та захисті творчих проєктів; стажуванні;
- поширенні прогресивного досвіду методистів ЗП(ПТ)О області щодо удосконалення та самовдосконалення професійної компетентності в міжкурсовий період підвищення кваліфікації;
- наданні консультативної допомоги методистам ЗП(ПТ)О області щодо підвищення рівня професійної компетентності в міжкурсовий період підвищення кваліфікації;
- взаємодії з Інститутом професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Університетом менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України, Науково-методичним центром професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, навчально (науково)-методичними центрами професійно-технічної освіти інших регіонів України, Інститутом післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області щодо неперервного професійного розвитку й саморозвитку методистів ЗП(ПТ)О області в міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Відповідно до Положення діяльність Школи охоплює чотири етапи, кожен з яких передбачає проведення вхідного та вихідного тестування на виявлення ставлення методистів ЗП(ПТ)О області до своєї професійної діяльності, рівня розвиненості професійної компетентності.

Учасниками Школи стали 16 педагогічних працівників 13 ЗП(ПТ)О Чернівецької області (14 методистів, 2 стажери).

І етап – ціннісно-мотиваційний, охоплював 40-годинну установчу сесію з десяти тренінгів. Учасники виконали десятки навчальних практичних вправ, спрямованих на якісне засвоєння педагогічних технологій, зокрема: критичного мислення; тайм-менеджменту; проблемно-розвивального навчання; навичок ефективного спілкування і слухання педагогів навчальних закладів; коучингу; розвитку комунікативних здібностей педагогів ЗП(ПТ)О; колективної розумової діяльності; створення відкритої й демократичної системи управління навчальним закладом; проектної діяльності; організації роботи педагогів над індивідуальним науково-методичним проектом.

Для опанування технологією критичного мислення учасники виконували вправи: гра-знайомство «Продовжіть самостійно фразу»; формували «Дерево очікувань»; будували концептуальне колесо візуалізації; використовували метод «Кубик»; «Вірю, не вірю»; «Інтелект-карти» /«*Mind maps*»/; ознайомилися з інформаційним блоком «Критичне мислення – особливий тип критичного мислення вищого рівня»; конструювали уроки з використанням елементів критичного мислення; вчилися колективно та індивідуально складати сінквейну (сенкану); заповнювали таблиці самооцінювання: «Мотивація. Здібності. Знання. Вміння», «Рефлексія» тощо.

Засвоєння технології тайм-менеджменту супроводжувалося виконанням гри-розминки «Привітання», вправ «Ключові запитання», «Дерево сподівань», Л. Зайверга, «Альпи», «Матриця Д. Ейзенхауера, або закон примусової ефективності»; прослуховуванням інформаційного модуля «Основні стратегії тайм-менеджменту й технології планування часу»; «... час – тканина, з якої спілітається життя» /піраміда планування Б. Франкліна/; ознайомленням з методикою самооцінювання «Успішність виконання своєї роботи»; колективним практичним оцінюванням блоку «Як зберегти час».

Для опанування технологією проблемно-розвивального навчання учасникам запропонували взяти участь у виконанні гри-розминки «Графіті», вправ: «Дерево передбачень», «Мотивація. Здібності. Знання. Вміння», «Побажання», практичний вправі зі створення переліку заборонених і переконливих слів для визначення мотивації та формулювання правил мотивації й заповнення порівняльної таблиці, вправи на виявлення не-

стандартного мислення /геометричний ребус/, перегляді та обговоренні відеоролика «Учитель», заповненні порівняльної вправи «Пошук», навчальній вправі на одночасне складання командами вірша із запропонованими словами «Занурення в проблему», засвоєнні інформаційного повідомлення «Суть проблемно-розвивального навчання».

Тренінг з підготовки методистів ЗП(ПТ)О до розвитку навичок ефективного спілкування й слухання педагогів навчальних закладів розпочався з виконання вправи «Візитівка». Слухачі Школи випрацювали правила роботи в групі на період проведення тренінгу. Цікавими й оригінальними виявилися для учасників такі вправи: «А ОТ У МЕНЕ...», «Уміння уважно слухати», «Активне слухання», «Ага, угу, і що ти...», «Формування основних правил ефективного слухання». Доречними доповненнями стали інформаційні заставки «Ефективна комунікація», «Активне й пасивне слухання», «Пасивне слухання», «Емпатійне слухання».

Програма тренінгу, присвяченого темі запровадження коучингових технологій у діяльність методистів ЗП(ПТ)О, передбачала виконання слухачами вправи-розминки «Знайомство учасників тренінгу», вправи на формування «Дерева бажань», вправи на колективне заповнення порівняльної таблиці «Порівняння стилів та методів навчання» за результатами колективного перегляду й обговорення фрагментів мультиплікаційного фільму «Мауглі», вправи «Практичне застосування методу створення ситуації пізнавальної дискусії», вправи на демонстрацію та побудову «Колеса шкалування», вправи на уміння слухати, ознайомлення з інформаційними блоками «Коучингові технології – один із видів особистісно-розвивальних технологій», «Ознайомлення учасників тренінгу зі структурою уроку в стилі коучинг», заповнення та порівняння результатів таблиці самооцінювання «Бачення. Компетентності. Технології», вправи «Модерація, рефлексія «Дерево бажань».

Тренінг із теми «Підготовка методистів ЗП(ПТ)О до розвитку комунікативних здібностей педагогів ЗП(ПТ)О» супроводжувався виконанням слухачами вправи-розминки «Знайомство учасників тренінгу», вправ «Чарівна скринька», «Правила роботи в групі», «Якості й уміння, необхідні для ефективного спілкування», «Карусель», «Мої позитивні якості», «Числа в моєму житті», «Уявний м'яч», «Синхронний рух», «Рефлексія емоційного стану», «Коло компліментів», заповненням та порівнянням результатів таблиці самооцінювання «Мотивація. Здібності. Знання. Вміння» на початку й наприкінці тренінгу.

Опанування тренінгу з теми «Підготовка педагогів ЗП(ПТ)О до застосування технології колективної розумової діяльності» відбувалося за допомогою виконання учасниками мотивувальної вправи «Надай допомогу»; вправ «Ключові слова», «Рефлексія», «Пе-

ревірте свою ерудицію»; засвоєння інформаційних блоків у вигляді міні-лекції з елементами інтеграції «Технологія колективної розумової діяльності», «Методи технології колективної розумової діяльності»; перегляду й обговорення відеоролика; вправи-гри «Продовження фантастичної ситуації»; вправи на тренування мозку; вправи на заповнення та порівняння результатів таблиці самооцінювання «Мотивація. Здібності. Знання. Вміння» на початку й наприкінці тренінгу, вправи «Рефлексія».

У ході тренінгового заняття з підготовки методистів ЗП(ПТ)О до участі у створенні відкритої і демократичної системи управління навчальним закладом учасниками було відпрацьовано цілу низку прийомів шляхом участі у виконанні практичних вправ «Знайомство», «Правила роботи в групі», «Дерево бажаної мети», «Психометричний тест», «Дзеркало»; мозкових штурмів «Що таке менеджмент», «Закони освітньої установи»; рольової гри «Літачки»; вправ «Формулювання вимог до культури спілкування та правила спілкування» / *робота в групах*/; «Синтез думок «Правила впливу на людей, або Як не викликати почуття образи»; рефлексії «Все у твоїх руках».

Завдання тренінгу з підготовки педагогів ЗП(ПТ)О освіти до застосування проектної технології полягало в опануванні означеної технології слухачами за допомогою участі у виконанні гри-розминки «Розбір імені», вправи «Моніторинг емоційного стану», вправи на складання асоціативного ряду до поняття «проект», навчальної командної гри-проекту «Україна єдина» з формування мапи України з пазлів, прослуховування інформаційного блоку «Суть проектної технології у професійній (професійно-технічній) освіті», складання міжпредметного проекту та його презентації у вигляді інтелект-карти / *робота в малих групах*/, виконання фізичної вправи Робінса, удосконаленні методики розроблення й реалізації проектного навчання через перегляд та обговорення фрагментів художнього фільму «Чарівники», заповнення й порівняння результатів таблиці самооцінювання «Мотивація. Здібності. Знання. Вміння», виведенні та схематичній побудові результатів самооцінювання слухачів на початку й наприкінці тренінгу, рефлексії «Моніторинг емоційного стану».

Під час тренінгу з підготовки методистів ЗП(ПТ)О до організації роботи педагогів над індивідуальним науково-методичним проектом слухачі Школи виконали завдання-вправу «Малюнок по колу», вправу на заповнення першої частини таблиці «Самооцінювання власних знань і вмінь щодо моделювання роботи над індивідуальним науково-методичним проектом» «Зупинка й фіксація», вправу на складання асоціативного ряду до поняття «індивідуальний науково-методичний проект», вправу на формування та розвиток уміння здійснювати вибір теми індивідуального проекту,

вправу «Синтез думок» / *робота в малих групах*/, вправу «Будуємо дім» / *робота в малих групах*/, вправу на заповнення та порівняння результатів таблиці самооцінювання «Мотивація. Здібності. Знання. Вміння» на початку й наприкінці тренінгу, вправу «Повернення», вправу «Усе в наших руках» / *індивідуальна робота*/, прослухали інформаційний блок «Змістовно-процесуальна частина тренінгу».

Тренінги, як форма організації заняття, сприяли інтенсивності навчання, їх результат досягали завдяки власній активній роботі їхніх учасників. Під час тренінгів знання не подавалися у готовому вигляді, а стали продуктом самостійної діяльності його учасників, їх активної взаємодії в співпраці, співтворчості, співпереживанні, мисленні. На заняттях панувала свобода думки, дії, слова.

Гідно репрезентували себе молоді й новопризначені методисти, серед яких: Ю. Лужна (Вище професійне училище № 3 м. Чернівці), Л. Рябова (Державний професійно-технічний навчальний заклад «Чернівецький професійний будівельний ліцей»), І. Барбалат (Державний професійно-технічний навчальний заклад «Чернівецький професійний ліцей автомобільного сервісу»), Т. Степикова (Професійно-технічне училище № 8), С. Попова (Державний професійно-технічний навчальний заклад «Чернівецький професійний машинобудівний ліцей»), Г. Бурачок (Глибочський професійний ліцей), О. Гладка (Сокирянське вище професійне училище).

Участь у тренінгах дала змогу методистам й стажерам навчитися виявляти творчі здібності учнівської молоді через використання нових, прогресивних форм і методів навчання і виховання. Важливу роль у цьому напрямі відіграють Школи як засоби впровадження інноваційних технологій розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Жерносек І. П. Основні форми і зміст навчально-методичної діяльності в школі // Рідна шк. № 4. 2000. С. 30 – 33.
3. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос, О. Г. Мирошник. – 2-ге вид. доп. і перероб. – К.: Вища шк., 2004. 422 с.
4. Радкевич В. А. Практикум по методике профессионального обучения: учеб. пособ. / В. А. Радкевич, М. И. Михнюк. – К.: Симферополь: «Оджань», 2008. 150 с.
5. Радкевич В. О. Проблемы подготовки педагогов профессиональной школы до инновационной деятельности / Валентина Радкевич // Педагогика профессиональной школы: сб. науч. пр. К.: Наук. світ, 2002. – Вип. III. С. 24 – 32.
6. Шевчук Л. І. Проблеми формування професійної компетентності методистів навчальних закладів професійної освіти // Рідна школа. № 4. 2000. С. 64 – 65.
7. Щербак О. І. Пріоритетні напрями підготовки педагогів професійного навчання з урахуванням перспектив навчання протягом усього життя // Педагог професійної школи. Зб. наук. праць. Вип. III. К.: Наук. світ, 2002. С. 14 – 19.
8. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник / В. В. Ягупов. К., 2002. С. 164 – 195.

СУЧАСНИЙ УРОК БІОЛОГІЇ

Любовь ГОЕНКО, викладач біології, викладач-методист Вищого професійного гірничо-будівельного училища м. Горішні Плавні Полтавської області

Розкрито дидактичні аспекти сучасного уроку біології в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Сучасні уроки біології охоплюють сукупність методів і засобів для реалізації змісту навчання. Особливо важливо для вчителя біології ґрунтовно оволодіти технологіями навчання, найраціональнішими способами навчання на основі принципів системності, що забезпечить ефективність реального навчального процесу.

Ключові слова: саморозвиток особистості, критичне і креативне мислення, комунікативні навички, співпраця, групові проекти, застосування знань в реальних ситуаціях, випереджаюче навчання.

Любовь ГОЕНКО

СОВРЕМЕННЫЙ УРОК БИОЛОГИИ

Раскрываются дидактические аспекты современного урока биологии в заведениях профессионального (профессионально-технического) образования. Современные уроки биологии включают совокупность методов и средств для реализации содержания обучения. Особенно важно для учителя биологии основательно овладеть технологиями обучения, наиболее рациональными способами обучения на основе принципов системности, которые обеспечат эффективность реального учебного процесса.

Ключевые слова: саморазвитие личности, критическое и креативное мышление, коммуникативные навыки, сотрудничество, групповые проекты, применение знаний в реальных ситуациях, опережающее обучение.

Lubov GOYENKO

A MODERN LESSON FROM BIOLOGY

The article reveals the didactic aspects of the modern biology lesson in the institutions of professional (vocational) education. Modern biology lessons include a set of methods and tools for the implementation of learning content. It is especially important for a biology teacher to thoroughly master the technologies of learning, the most rational ways of learning based on the principles of systemism, which will ensure the effectiveness of the real learning process.

Keywords: personality self-development, critical and creative thinking, communication skills, cooperation, group projects, application of knowledge in real situations, advanced training.

Розпочнемо статтю зі слів Білла Гейтса «Вчитель залучає учнів до роботи та мотивує їх. Це – найголовніше. А технології – просто інструмент» [цит. за 4].

Зміст слів дуже глибокий і є інформацією до роздумів. Це особливо стосується слів «залучає» і «мотивує». Проблема полягає в розумінні суті слів. За цими параметрами можна провести розподіл учителів школи на три групи:

- учителі «вчора» розуміли залучення і мотивацію через «змусити» вчитись;
- учителі «сьогодні» використовують найрізноманітніші технології, щоб зацікавити учнів своїм предметом, що, на жаль, часто не вдається зробити хоча б тому, що учень більш схильний від природи до предметів математичного, або, навпаки, гуманітарного циклу. Мотивація здійснюється через демонстрацію необхідності даних знань у майбутньому. І незважаючи на це, часто чуємо від учнів такі слова: «Для чого мені, зварнику, буде потрібна ваша біологія?»

© Гоенко Л., 2018

За вчителями «майбутнього» – «залучення», що означає перетворити навчальний процес в організацію самостійного засвоєння знань учнями, при якому викладач – посередник між новими знаннями і учнем, яким учні захоплюються за його розум, вміння мислити критично і креативно, вчасно прийти на допомогу, розуміння кожного, підтримку в найскладніших ситуаціях. Мотивацію треба організовувати так, щоб учні самостійно відчували потребу в знаннях, які вони здобувають у цей момент.

Учні змінилися, прийшов час зробити це педагогам. Учні вже не хочуть навчатися по-старому, отже педагоги не зможуть надалі працювати за старими методиками. Постає лише питання: «Як це зробити?» Адже перехід непростий. Тому перелічимо терміни, які для викладача, який планує у майбутньому працювати з молодим поколінням, мають стати дороговказом. А саме: «саморозвиток особистості», «дослідження», «самостійність», «розуміння», «взаємодопомога», «аналіз», «викладач у ролі посередника», «критичне й креативне мислення»,

«комунікативні навички», «співпраця», «групові проекти», «застосування знань у реальних ситуаціях», «випереджаюче навчання». І це тільки початкові кроки до навчання майбутнього.

Це не побажання, не рекомендації, не поради. Це вимога часу. Адже вже кілька років поспіль спостерігаємо зниження інтересу учнів до навчання. Особливо це відчутно в нинішньому навчальному році. Тому замислюючись над цією проблемою, ставимо собі запитання: «А що цікавить нашого учня сьогодні?» Звичайно, за відповіддю не треба звертатися до психологічних тестів. Адже всім зрозуміло – Інтернет, всевітній простір, у якому учні можуть отримати відповідь на всі запитання, які їх цікавлять. Однак, з досвіду можна сказати, що це стосується лише «розумників» і «розумниць». Для більшості – це «вбивання часу». Якщо це так, то чому нам, викладачам, не використати таку потребу учнів і дати їм можливість працювати з нашим матеріалом, який ми будемо завантажувати в Інтернет. Учням цікаво вже тому, що вони працюють з матеріалом знайомої їм людини. До того ж вони можуть знайти й інші варіанти, на основі яких доповнять чи розширять підготовку до уроку, зокрема у рубриці «Здивуй нас!». Така робота учнів буде цілеспрямованою, результативною і досить ефективною. На такому ж рівні треба організовувати і підготовку учнів до контрольних робіт, до виконання практичних і проектних робіт. Це шлях до саморозвитку особистості. Також велике значення матиме й попередній перегляд учнями запропонованих викладачем відео чи презентацій. Це розвантажить урок і буде час для обговорення цього відео через систему запитань, які мають не лише репродуктивний характер, а й сприяють критичному мисленню учнів. Велику допомогу в конструюванні інноваційних завдань може надати Таксономія Блума, а саме пункти: «ЗНАЮ», «РОЗУМІЮ», «ЗАСТОСОВУЮ», «АНАЛІЗУЮ», «СИНТЕЗУЮ», «ОЦІНЮЮ». Саме пункт «ОЦІНЮЮ» і можна використати для організації креативного мислення учнів.

Наприклад, під час вивчення теми «Охорона природи» для дослідження з використанням Інтернет-ресурсів можна використати такі запитання:

ЗНАЮ: Що таке Червона книга, Чорний список, Зелена книга, заповідники, заказники, пам'ятки природи, національні парки, зоопарки, бот сади.

РОЗУМІЮ: Яка відмінність між Червоною книгою, Чорним списком і Зеленою книгою.

ЗАСТОСОВУЮ: Чи потрібний ще якийсь документ, на вашу думку, який би обмежив негативний вплив людини на природу? Який би ви запропонували? У чому його охоронна суть?

АНАЛІЗУЮ: Чи можна відзначити позитивним вплив природоохоронних територій на стан збереження природи України сьогодні? Доведіть свою думку.

СИНТЕЗУЮ: Чому виникла потреба в охороні природи? Наскільки ефективні заходи і документи, які є сьогодні? Чи помітні позитивні зрушення в охороні природи в Україні? Доведіть свою думку.

ОЦІНЮЮ: Зараз у нас засідання екологів. Які пропозиції ви внесли б на розгляд і які допомогли б зберегти планету. Переконайте у важливості пропозицій усіх присутніх.

Важливо «вміти чути» учня. Тут доречно навести слова Гастона де Левиса «Про розум людини легше судити за його запитаннями, ніж за відповідями». Викладач майбутнього зуміє зробити правильні висновки про рівень розумового розвитку учня: чи учень із слабкими навчальними задатками, чи просто педагогічно запущений.

Важливо вчасно виявляти питання, в задовоєнні яких в учнів виникали труднощі, а також причину цих труднощів. До того ж варто пам'ятати, для викладача майбутнього обов'язкова така риса як комунікативність, а отже підтримка і розуміння, а не критика. Якщо критика все ж необхідна, то її варто перетворити в дослідження питання, залучивши учня до співпраці, аналізу, висновків, які дали б змогу йому самому критично оцінити свою позицію. Ефективним є завдання «Оціни роботу викладача». Але варто враховувати, що результативність виконання цього завдання учні мають до кінця уроку, що дасть змогу визначитися, які запитання все-таки залишилися учням незрозумілими.

Наприклад:

ОЦІНИ РОБОТУ ВИКЛАДАЧА

- А. Заказники – не дозволена діяльність людини.
- Б. Чорний список містить 65 видів ссавців, 140 видів птахів.
- В. Перша Червона книга України вийшла в 1996 р.
- Г. Сьогодні до Червоної книги занесено 600 видів.
- Д. Пам'ятки природи – це окремі природні об'єкти із заповідним режимом.
- Е. Міжнародна Червона книга вийшла в 1966 р.
- Є. Основний державний документ про охорону природи Червона книга України.
- Ж. Зелена книга – це список рослин і тварин, які охороняються законом.

Кількість тверджень може бути до 8 – 10, залежно від теми. 4 – 5 з них правильні. У викладача вже є 4 – 5 літер, які означають правильні твердження. Це дасть змогу швидко оцінити

роботи учнів і зробити необхідні висновки. У разі потреби проводимо корекцію знань.

За наведеними на початку статті словами Білла Гейтса «...технології – просто інструмент» для проведення уроку. Тому поговоримо про одну з таких технологій, яка, на нашу думку, претендує на звання «технології майбутнього».

Це не нова, а осучаснена технологія модульно-блочного навчання. Зазначимо, що ця технологія ефективна лише на 2-х і 3-х курсах навчання в ЗП(ПТ)О і зовсім не підходить для використання на 1-х курсах. Уся причина в тім, що учні, які приходять зі шкіл, мають досить слабкі навички роботи з інформаційним матеріалом, критичного мислення, самоаналізу, дослідження, самостійної роботи, роботи в групах, що є необхідними елементами під час використання цієї технології. Тому викладачам, які орієнтуються на уроки майбутнього, треба докласти максимальних зусиль, щоб виробити в першокурсників всі перелічені навички. Тільки після цього можна працювати за технологією модульно-блочного навчання.

Учні старших курсів уже готові до роботи за цією технологією. Набувши потрібних навичок, підвищивши свій рівень самостійності, вони вже потребують нових уроків, на яких могли б брати активну участь у засвоєнні нових знань, а викладач був би посередником між інформаційним матеріалом і ними, вчасно міг би прийти на допомогу, порадити, пояснити. Адже здавна відомо, що почуте швидко забувається, а ось те, що зроблено, знайдено самостійно запам'ятовується надовго.

Тому сучасний урок має максимально дати можливість учням самостійно здобувати знання через аналіз, порівняння і синтез, відшукувати істину, суть. Роль викладача в цьому процесі навчання досить непроста. Насамперед, він має підготувати і завантажити на свій сайт повноцінний пакет матеріалів до всієї теми. У цьому пакеті має бути весь потрібний учням інформаційний матеріал, презентації, відео, або їх електронні адреси та назви, завдання, аналогічні тим, які будуть використані на практичних роботах та під час контролю знань, алгоритми розв'язку задач. Завдяки цьому навчальний процес набере форми очно-дистанційного і дасть змогу викладачу максимально розвантажити урок, вивільнивши час для виконання вправ на розвиток критичного і креативного мислення. А учням дасть змогу саморозвиватися, що для них, на їхню думку, особливо важливо.

Як приклад, за цією технологією можна розглянути засвоєння знань за темою «Основи генетики».

Ефективно перед початком вивчення теми об'єднати в команди учнів по 4 особи. Групи

учні можуть формувати добровільно, проте викладач може внести деякі корективи щодо їх складу, а саме, наявності в кожній хоча б по одному здібному учню («обличчя групи»). Розподіл обов'язків серед членів групи можна залишити на розсуд групи.

Домашнім завданням до першого уроку буде підготовка словникової роботи з нових термінів і понять, які учні знайдуть у пакеті, на сайті викладача. Ця робота буде потрібна для складання навігатора знань зі всієї теми і триватиме увесь *перший урок* теми.

Другий урок – складання тез до навігатора з використанням все того самого словника. На цьому уроці учні, працюючи зі словником чи інформаційним матеріалом (використання комп'ютерів або смартфонів), виділяють основне. Вимога: тези – це визначення стисле, влучне, точне. Отже, учні вчать не тільки працювати з інформаційним матеріалом, а й визначати, а значить розуміти суть. Можна скласти з учнями «дерево знань». До його побудови варто підійти творчо, враховуючи, що ця методика розрахована на одночасну роботу обох півкуль головного мозку. «Дерево знань» будується окремо до кожної підтеми, інакше нагромадження матеріалу знизить доступність цієї методики. Адже «дерево знань» відображає увесь потрібний матеріал одночасно (навігатор + тези). Для доступності роботи учнів за цією методикою варто скористатися різним розміром тексту, залежно від рівня значущості.

На *третьому уроці* варто закріпити набуті знання через своєрідну подорож темою за допомогою складеного навігатора і тез чи «дерева знань». Треба зазначити: учні це роблять із задоволенням, дуже активно, адже шлях вже прокладено, все зрозуміло і доступно.

Четвертий урок теми – створення в групах інфографіки. До нього учні мають підготуватися, щоб мати все потрібне для відтворення теми. Це аркуші паперу, канцприладдя, ілюстрації. Кожна група до уроку вже має схему, а в процесі уроку все це відобразить на папері. У кінці уроку учні мають захистити свій інфопроект перед одногрупниками, які й оцінять роботу всієї групи.

П'ятий урок теми можна провести під гаслом «Знаю-розумію». Учні мають підготуватися до цього уроку, переглянувши запропоновані презентації й відео. Завдання цього уроку – максимально охопити увесь новий матеріал через запитання репродуктивного характеру, а також аналіз малюнків, схем, складання таблиць на порівняння, обговорення відео, презентацій. У процесі цього уроку учні вчать відтворювати набуті знання, аналізувати, робити висновки, розвивають навички роботи в групах.

На шостому уроці вони вже готові до виконання практичної роботи і роблять це успішно, застосовуючи раніше набуті знання і навички.

Сьомий урок – це урок під гаслом «Аналізую». Він містить виконання різнорівневих завдань на знаходження відповідності й визначення правильних тверджень. Учні мають право на вибір. Залежно від навчальних здібностей вони можуть вибирати завдання, у правильності виконання яких впевнені. Для цього кожне завдання вчасно має мати оцінний параметр.

Сьомий урок – захисту проєктів. Ще на першому уроці викладач звертає увагу учнів на питання для проєктної роботи в групах, не обмежуючи їх у виборі. Це значить, що учні можуть вибирати одне завдання, але проєкти мають бути індивідуальними і обов'язково включати приклади застосування набутих знань в життєвих ситуаціях.

Восьмий урок теми можна провести як підготовку до контрольної роботи, своєрідну репетицію. Однак завдання мають бути не тотожні, а аналогічні й індивідуальні для кожної групи. Групи вже сформовано, в разі виникнення труднощів викладач прийде на допомогу.

І останній урок теми – контрольна робота з теми. Після такої підготовки мікроклімат у колективі відмінний. Учні не бояться, вони навіть чекають можливості перевірити себе, наскільки і як їм удалося працювати.

Щодо оцінювання роботи учнів під час вивчення теми, то тут варто зазначити, що ефективним буде використання накопичувальної системи оцінювання знань, в яку заносять бали за активність, критичність мислення і креативність учнів індивідуально протягом усієї роботи над темою. Таке оцінювання потребує прозорості, інакше ефект буде зворотний, що породить конфліктну ситуацію.

Треба зазначити, що ця методика має безліч переваг, бо розкриває можливості використання комп'ютерних (хмарних технологій) технологій очно-дистанційного навчання, що робить урок сучасним.

Для цього викладачеві необхідно мати власний сайт, до якого учні звертаються під час підготовки до уроку, використовують матеріал сайту і під час вивчення нового матеріалу в процесі уроку. Матеріал, який викладач розміщує на сайті, має відповідати таким вимогам: простота і доступність навіть для слабого учня, середній і сильний учень теж може знайти завдання, відповідні для свого розвитку. Якщо ви хочете, щоб учні з бажанням приходили на ваші уроки, подбайте про доступність викладу і його сучасність.

Щоб максимально наблизити учнів до сучасного уроку треба розробити методики, які

потребували б використання на уроці смартфона чи планшета. Звичайно, і тут викладач має враховувати всі ситуації, як, наприклад, відсутність в учня смартфона чи планшета (слабка матеріальна забезпеченість сім'ї), що може створити ситуацію, коли учневі не буде з чим працювати. Тому повинен бути запасний варіант: роздрукований інформаційний матеріал. Це заважає працювати викладачеві, адже роботою учнів він керує через комп'ютер або власний смартфон чи планшет. Однак і такі варіанти роботи варто враховувати.

Така очно-дистанційна форма навчання має численні переваги: відмова від роздрукованих матеріалів (все розміщено на сайті викладача), індивідуалізація і диференціація навчання (різнорівневі й різнотипові завдання, що забезпечує розвиток самостійності у здобутті знань, контролі рівня засвоєння нового матеріалу), індивідуальний підхід (адже тепер викладач працює не за класом чи групою, а з кожним учнем, зокрема, в разі потреби швидко приходиться на допомогу), вміння працювати в колективі (під час використання сингапурської методики, коли учні мають право на вільне спілкування), розвантаження навчального часу (адже кожен учень має весь потрібний матеріал і немає потреби щось детально переписувати, досить коротких тез, які формуються в ході диспуту чи простого обговорення під час складання навігатора чи дерева знань).

Отже, якщо на уроці учні ставлять один одному запитання, шукають відповідь на поставлені їм запитання, встановлюють логічні зв'язки, відстоюють власну думку, це сприяє розвитку їхнього критичного і креативного мислення, максимально наближує навчальний процес до школи майбутнього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бури́нська Н. М. Сучасний урок. Яким він має бути? / Ніна Бури́нська // Біологія і хімія в рідній школі. — 2014. — №5. — С. 31—32.
2. Положення про дистанційне навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України. 25.04.2013 р. № 466. [Електронний ресурс] // <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
3. Технологія блочно-модульного навчання [Електронний ресурс] // <http://aida.ucoz.ru/>.
4. Робінсон Кен, Ароніка Лу. Школа майбутнього. Переклад з англ. Ганна Лелів. Літопис – 2016. – 258 с.
5. Гоєнко Любов. Як зробити урок сучасним / Любов Гоєнко // Професійно-технічна освіта: наук.-метод. журн. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – К. : Педагогічна преса, – 2016. – № 1.

ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ – ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА

Оксана КОЛЕСНИК, викладач-методист історії та суспільних дисциплін ДПТНЗ «Лебединське вище професійне училище лісового господарства», Сумська область

Розкриваються теоретичні аспекти формування громадянської позиції педагога, питання зростання ролі громадянської активності суспільства в Україні. Визначено методи громадянського виховання та доведено, що кожен працівник освіти покликаний проводити ідею української державності, формувати громадянськість суспільства, бути провідником національних традицій.

Ключові слова: «громадянська позиція», «громадянська компетентність», «професійна майстерність», громадянська освіта, педагог, професійний розвиток, активна життєва позиція.

Оксана КОЛЕСНИК

ГРАЖДАНСКАЯ ПОЗИЦИЯ ПЕДАГОГА - СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГА

Раскрываются теоретические аспекты формирования гражданской позиции педагога, вопросы роста роли гражданской активности общества в Украине. Определены методы гражданского воспитания и доказано, что каждый работник образования призван проводить идею украинской государственности, формировать гражданственность общества, быть проводником национальных традиций.

Ключевые слова: «гражданская позиция», «гражданская компетентность», «профессиональное мастерство», гражданское образование, педагог, профессиональное развитие, активная жизненная позиция.

Oksana COLESNIK

CIVILIAN POSITION OF TEACHER - PROFESSIONAL COMPOSITION DEVELOPMENT OF THE PEDAGOGUE

The article reveals the theoretical aspects of the formation of a civic position of the teacher, the growth of the role of civic activism in Ukraine. Methods of civic education have been determined and it has been proved that every educational worker is called upon to carry out the idea of Ukrainian statehood, to form citizenship of society, to be a conductor of national traditions.

Keywords: «civil position», «civil competence», «professional skills», civic education, teacher, professional development, active life position.

Зростання ролі громадянської активності суспільства в Україні, нові геополітичні реалії визначають замовлення системи освіти на формування соціально-орієнтованого покоління українців. На сучасному етапі суспільно-політичного, соціально-економічного, культурно-духовного життя особливого значення набувають проблеми формування громадянських якостей молоді. Якість життєдіяльності суспільства визначається ефективністю процесів формування та реалізації людського потенціалу.

В усі часи й епохи суспільство, держава, навчальні заклади ставили перед собою завдання: сприяти становленню громадянина – людини з відповідними правами й обов'язками, яка поважає й дотримується норм і правил співжиття, прийнятих у цьому суспільстві, уміє в правовий спосіб задовольнити свої інтереси, відчутти себе соціально, морально, політично й юридично дієпроможною.

© Колесник О., 2018

На різних етапах розвитку суспільства громадянськість, громадянське виховання, громадянська позиція мали специфічне тлумачення. Проте, на всіх історичних етапах буття українського народу і становлення його незалежності високо цінувався громадянський дух наших співвітчизників, їхнє прагнення до свободи і незалежності.

Громадянська освіта передбачає знання та навички, потрібні для реалізації громадянських прав і свобод, користування інститутами сучасної правової держави, зосереджує увагу на правах та обов'язках громадян, формуванні компетенцій, необхідних для участі в житті суспільства на всіх рівнях. Формування у молоді громадянських цінностей – одна з найактуальніших проблем української педагогічної науки та навчально-виховної практики. Актуальність проблеми формування у молоді громадянських цінностей зумовлена об'єктивними проблемами і закономірностями суспільно-політичного та

економічного розвитку нашої держави. Найдієвішим із чинників, який зумовлює актуальність проблеми, є той, що Україна конституційно закріпила за собою статус демократичної, соціальної, правової держави, яка орієнтується на розбудову громадянського суспільства.

Громадянська освіченість передбачає: знання про право та його роль у суспільстві, основи конституційного ладу країни; знання прав людини, механізмів та інститутів їх захисту; національних і міжнародних документів з прав людини; політичні знання – це знання демократичних принципів функціонування політичної системи і влади; культурологічні знання передбачають оволодіння культурним надбанням своєї нації; виховання доброзичливого ставлення до культури міжлюдських відносин; економічні знання про сутність ринкових відносин як елемента демократії, формування економічного мислення; основних економічних принципів; фінансової та податкової системи; системи соціального гарантування та соціального захисту; проблеми розвитку системи господарювання; економічної поведінки [5].

Отже, на порядку денному стоїть надзвичайно важливе й невідкладне завдання – виховання справжнього громадянина й патріота рідної землі.

Тільки люди, безмежно віддані національній ідеї, які усвідомлюють свою приналежність до певної держави, що наділяє її правами та обов'язками, і які мають чітко означену громадянську позицію, здатні відстояти незалежність і соборність України.

Складовими громадянської позиції є органічно поєднані громадянська свідомість, морально-вольові якості й почуття (основа громадянських чеснот), а також чітко виражені громадянські вчинки, дії, поведінка.

Сучасний викладач має володіти не тільки «набором» професійно-моральних якостей (альтруїзм, терпіння, чутність, милосердя, повага до учнів, справедливість), потрібних для здійснення професійно-педагогічної діяльності, а й якостями громадянина своєї країни, мати чітку громадянську позицію.

Загальновідомою є теза про те, що виховують не навчальні програми, підручники, виховує особистість. Саме особистість, на думку визначного педагога К. Ушинського, може виховати справжню особистість.

Важливість громадянської компетентності викладача зумовлена його роллю і в системі формування особистості, а саме тим, що:

- педагог є втіленням і носієм духовної й моральної культури;
- педагогічна діяльність обов'язково морально вмотивована;

- спілкування і взаємодії викладача й учнів обов'язково повинні мати гуманний та демократичний характер;

- саме викладач цілісно впливає на особистість учня;

- саме викладач має здатність (і повинен її мати) передбачати, оцінювати не тільки моральні наслідки своїх дій, рішень, вчинків, експериментів, а й подій, зрушень, реформ, що відбуваються в різних сферах життя країни (соціальної, політичної, освітній тощо).

Громадянській спрямованості навчально-виховного процесу сприяє громадянсько орієнтована комунікативна взаємодія викладача з учнем. Щоб така взаємодія була ефективною, педагог має бути референтною особою для тих, кого він навчає: учні одержують від нього не тільки певну інформацію, а й усвідомлюють оцінку з позиції громадянськості.

Якщо викладач не визначився зі своєю позицією, пасивний у свої діях, – це негативно впливатиме на розвиток громадського світогляду учнів. У комунікативній взаємодії педагог має бути не лише простим ретранслятором цікаво й патріотично-спрямованої інформації, він виступає високосвідомою, високоморальною особистістю, цілком відповідає вимогам, що притаманні справжньому громадянину нашої держави. У справжнього педагога немає морального права навчати тих якостей громадянина, яких йому бракує.

Актуальність громадянського виховання особистості зумовлюється потребою державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості, що мають гарантувати всім громадянам рівні можливості для розвитку й застосування своїх потенційних здібностей, умінь, навичок, «досягнення суб'єктивно привабливих і водночас соціально значущих цілей як умови реалізації найголовнішої соціально-психологічної потреби особистості – потреби в самовизначенні та самоствердженні» [2, 3].

Тому важливо сформувати в молоді такий комплекс особистісних якостей і рис характеру, які стануть основою способу мислення й певною спонукальною силою повсякденних дій, вчинків, поведінки:

- патріотичну самосвідомість, громадянську відповідальність, ініціативність, активність, готовність трудитися для розвитку Батьківщини, захищати її, підносити міжнародний авторитет;

- повагу до Конституції, законів Української держави, сформовану потребу в їх дотриманні, високу правосвідомість;

- досконале знання і володіння українською мовою, постійну турботу за піднесення її прести-

жу й функціонування в усіх сферах суспільного життя і побуту;

- повагу до батьків, свого родоводу, до традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього;

- дисциплінованість, працьовитість, завзятість, почуття дбайливого господаря на землі, піклування про природу та екологію рідного краю;

- гуманність, шанобливе ставлення до культури, традицій, звичаїв національних меншин, що проживають в Україні, високу культуру між-національного спілкування [4].

Варто звернути увагу на той факт, що завдання створення умов для формування громадянської компетентності не можна вирішити тільки засобами традиційної освіти (ідеться про дисципліни й курси соціально-політичного циклу), оскільки громадянська компетентність базується на комплексі компетентностей. Вагому роль у цьому процесі відіграють інші освітні компоненти (нова ідеологія; новий зміст освіти; відповідна організація навчально-виховного процесу; новий спосіб взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу) [7]. Тому більшість учених наполягає на тому, що стандарти громадянського виховання мають будуватися на принципово новій основі як багаторівневі й багатопозиційні стандарти-орієнтири [6].

У процесі вирішення зазначеного завдання використовуються різні методи громадянського виховання. У багатьох педагогічних та психологічних працях автори виділяють три групи методів.

1. Методи формування свідомості й переконань: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, діалог, диспут, переконання, приклад. Мета використання цих методів – вплинути на свідомість, почуття, звички, манери поведінки, погляди й переконання особистості.

2. Методи організації діяльності, стосунків, спілкування й формування позитивної громадянської поведінки. Їх використовують з метою нормування і збагачення світогляду; розвитку творчої активності та ініціативності; пояснення значення й змісту морально-етичних звичаїв, законів, норм, правил спілкування та стосунків; вироблення потреби діяти відповідно до вимог, поставлених перед особистістю суспільством. До цієї групи методів належать: вправи, тренування, доручення, різні види педагогічних вимог, сюжетно-рольові ігри, виховуючі ситуації.

3. Методи стимулювання волі та корекції діяльності, поведінки: заохочення (схвалення, підбадьорення, повага, подяка, похвала); покарання (несхвалення, зауваження, присоромлення, осудження, критика, попередження, догана, обурення, гнів, відлучення від занять); змагання (огляди художньої самодіяльності, вікторини, конкурси, фестивалі, олімпіади, спартакиади). Їх використовують для закріплення позитивних знань, умінь та навичок; створення передумов з метою виховання позитивних та викорінення негативних якостей особистості; активізації пізнавальної та суспільно корисної діяльності; подальшого розвитку громадянських якостей особистості.

Усі форми та методи навчально-виховного процесу взаємопов'язані. Ефективність та успішність формування громадянських якостей особистості великою мірою залежить саме від педагогічно доцільного поєднання й оптимального використання різних форм і методів громадянського виховання [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева О. В. Формування громадянської позиції сучасної молоді / О. В. Алексеева // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 2. – С. 31 – 35.
2. Башкірова Ю. Т. Усі українські письменники та їх твори / Ю. Т. Башкірова. К.; Харків: Ранок, – 2008. – 437 с.
3. Бернвальдт Т. С. Моральне виховання молоді засобами рідного слова у процесі вивчення курсу української літератури / Т. С. Бернвальдт // Таврійський вісник освіти. – 2011. – № 3 (35). – С. 54 – 67.
4. Ігнатенко П. Громадянське виховання учнів в умовах українського державотворення / П. Ігнатенко // Рідна школа. – 1996. – № 8. – С. 31 – 51.
5. «Концепція громадянської освіти в Україні» щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 № 296-р, робочою групою, створеною наказом МОН від 10.10.2017 № 1362.
6. Сиротенко А. Формування відповідальної громадянськості учнівської молоді у позашкільній освіті / А. Сиротенко // Управління школою. – 2005. – № 8(92). – Березень. – С. 8 – 10.
7. Шестоपालюк О. Громадянська освіта як чинник формування громадянської компетентностей сучасної молоді / О. Шестоपालюк // Рідна шк. – 2010. – № 3. – С. 33 – 35.

Шановні колеги, читачі, автори, передплатники нашого журналу!

Повідомляємо, що часопис «Професійно-технічна освіта» перереєстровано Міністерством юстиції України, Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 23535 – 13375 ПР від 31.08.2018 р. нова назва «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА».

САМООСВІТА ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Любов РУДОВОЛ, методист ПТУ № 79, смт. Петриківка, Дніпропетровська область

Розглядається питання самоосвіти як неперервного процесу саморозвитку та самовдосконалення професійної компетентності педагога. Розкрито поняття «самоосвіта», охарактеризовано види діяльності в процесі самоосвіти. Показано роль інформаційних технологій в самоосвіті педагогів.

Ключові слова: самоосвіта, професійна компетентність, педагог, творчі здібності, професійна майстерність, покликання, самоосвітня діяльність.

Любовь РУДОВОЛ

САМООБРАЗОВАНИЕ КАК УСЛОВИЕ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ

Рассматривается вопрос самообразования как непрерывного процесса саморазвития и самосовершенствования профессиональной компетентности педагога. Раскрыто понятие «самообразование», охарактеризовано виды деятельности в процессе самообразования. Раскрыта роль информационных технологий в самообразовании педагогов.

Ключевые слова: самообразование, профессиональная компетентность, педагог, творческие способности, профессиональное мастерство, призвание, самообразовательная деятельность.

Lubov RUDOVOL

SELF-EDUCATION AS A CONDITION FOR INCREASING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS

The article discusses the issue of self-education as a continuous process of self-development and self-improvement of professional competence of a teacher. The concept of «self-education» is disclosed, activities in the process of self-education are characterized. The role of information technology in teachers' self-education is revealed.

Keywords: self-education, professional competence, teacher, creative abilities, professional skills, vocation, self-education activities.

Нині одним із актуальних і важливих питань розвитку творчих здібностей та професійної майстерності є самоосвіта викладача. Професійна некомпетентність – значний недолік у будь-якій професії, оскільки вона є причиною претензій і нарікань. Труднощі викладача найчастіше залежать від рівня його компетентності, а значить, і від його освітньої та моральної підготовленості до педагогічної роботи, його ставлення до обраної справи, ступеня покликання та професійної придатності. Одним із найефективніших способів підвищення професійної компетентності викладача й сьогодні називають самоосвітню діяльність.

Самоосвіта викладача – свідомо діяльність з удосконалення своєї особистості як фахівця: адаптування своїх індивідуального неповторних якостей до вимог педагогічної діяльності, постійне підвищення професійної компетентності та неперервне вдосконалення якостей своєї особистості. А оскільки навчити самого себе значно складніше, ніж когось, вона передбачає методичний супровід. Він має бути багаторівневий і обов'язково поступовий. Вже недостатньо бути на уроці та поза ним актором, режисером,

діловодом, диригентом, дипломатом, психологом, новатором і компетентним фахівцем. Модель сучасного педагога передбачає готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку, адже результатом і наслідком багатofункціональної діяльності викладача є компетентний професіонал. Професійні якості викладача – це постійний розвиток творчих здібностей, втілення ідей, розгляд матеріалів, тобто копітка щоденна праця.

Самоосвіта викладача – необхідна умова професійної діяльності. Тому професійне зростання також можна назвати і пошуком свого шляху, набуттям власного голосу. Створюючи модель програми професійно-особистісного саморозвитку, ми виходимо з того, що сьогодні суспільству потрібні ініціативні й самостійні фахівці, здатні постійно вдосконалювати свою особистість і діяльність. Займаючись самоосвітою згідно з особистим планом саморозвитку, викладачі досягають певних результатів у роботі, які показують, що в учнів формується нова система знань, умінь і навичок, розвивається самостійність, виникає інтерес до різних наук, а це все сприяє підвищенню ефективності навчання учнів.

Види діяльності в процесі самоосвіти, які сприяють професійному зростанню викладача:

- систематичний перегляд певних телепередач;
- читання методичної, педагогічної та предметної літератури;
- огляд в Інтернеті інформації з методики викладання предметів, педагогіки, психології, педагогічних технологій;
- розв'язування олімпіадних завдань, тестів, питань ЗНО, кросвордів та інших завдань підвищеної складності або нестандартної форми;
- відвідування семінарів, тренінгів, конференцій, уроків колег;
- дискусії, наради, обмін досвідом з колегами;
- систематичне навчання на курсах підвищення кваліфікації;
- організація гурткової та позакласної діяльності з предмета;
- вивчення інформаційно-комп'ютерних технологій;
- відвідування предметних виставок і тематичних екскурсій з предмета під час навчання курсів;
- спілкування з колегами в школі, районі, області та в Інтернеті;
- ведення здорового способу життя, заняття спортом, фізичними вправами;
- членство у радах різного рівня та журі конкурсів певних етапів;
- вивчення й узагальнення досвіду.

Процес самоосвіти містить такі мотивуючі аспекти: вона є продовженням логічного ланцюга професійної освіти (школа, ВНЗ, післядипломна освіта), а також наслідком незадоволення професійною освітою. Тому актуальність самоосвіти викладача зумовлена психологічними аспектами й специфікою викладацької праці: по-перше, самоосвіта повідомляє істину, яка інтерпретується відповідно до власних, часто застарілих поглядів; по-друге, викладачі обмежені у часі для отримання інформації в порівнянні з учнями. Систему самоосвіти викладача можна розглядати як сукупність таких складників:

- самооцінка – вміння оцінювати свої можливості;
- самооблік – вміння брати до уваги наявність своїх якостей;
- самовизначення – вміння обрати своє місце в житті, суспільстві, усвідомлювати свої інтереси;
- самоорганізація – уміння знайти джерело пізнання відповідно до своїх можливостей, форм самоосвіти, планувати, організувати робоче місце та діяльність;
- самореалізація – реалізація особистістю своїх можливостей;

- самокритичність – вміння критично оцінювати переваги та недоліки власної роботи;
- саморозвиток – результат самоосвіти.

З появою в роботі викладача комп'ютера та Інтернету значно підвищуються можливості педагогічної самоосвіти. З'являються нові теми, цікаві завдання та способи їх розв'язання, нові способи самореалізації, що з'явилися у викладача через появу нових способів самоосвіти:

- розроблення електронних уроків, посібників тощо;
- розроблення пакету тестового матеріалу в електронному вигляді;
- комплект дидактичного матеріалу з предмета: самоосвітні, практичні, контрольні роботи;
- розроблення комплекту роздаткового матеріалу з предмета;
- створення термінологічного словника з предметної теми, розділу;
- розроблення навчальних проектів;
- проект особистої методичної веб-сторінки;
- база даних питань і завдань з предмета;
- створення електронної бібліотеки творів художньої літератури згідно з програмою.

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій змінює умови самоосвіти: викладач, який іноді не має належної літератури для професійного розвитку, наразі має сучасний спосіб отримання та перероблення, творчого використання здобутої інформації. Інтернет з його ресурсами значно розширює можливості самовдосконалення викладача. Інтернет з його можливостями спілкування по електронній пошті, участі в чатах, форумах, майстер-класах, тематичних відеоконференціях, вебінарах, семінарах сприяє віртуальному об'єднанню груп людей за інтересами. У мережі створюються професійні об'єднання і спільноти, які, професійно спілкуючись, можуть вдосконалити свої знання, використати їх на практиці, обговорити з колегами ті проблеми, які їх хвилюють тощо.

Мережеве педагогічне співтовариство (віртуальні методичні об'єднання, клуби за інтересами, творчі групи тощо) – це віртуальне відкрите об'єднання, яке може забезпечити різні сфери діяльності викладача: підготовку до уроків, спілкування з колегами, вирішення психологічних і педагогічних проблем, консультації з професіоналами, самоосвіту, можливість реалізації творчого потенціалу.

Але самоосвітня діяльність матиме результативність тоді, коли правильно спланована. Саме тому особливе значення надається програмам самоосвітньої діяльності педагогічного працівника. Правильно розроблені програми, плани дадуть змогу педагогові відчути свої можливості.

За словами педагога В. Сухомлинського «немає людей більш допитливих, невгамовних, більш одержимих думками про творчість, як учителі». Навчання викладача не може мати зупинок, перерв, не може закінчуватись. К. Ушинський зазначав, що «учитель живе дотих, доки вчиться, як тільки він перестає вчитися у ньому вмирає вчитель». Самовдосконалення як соціальний процес базується на вимогах суспільства та професії до особистості фахівця. Причому вимоги, що пред'являються спеціалісту, мають бути вищими за ті можливості, що має людина (О. Бодальов).

Ще однією важливою передумовою процесу самовдосконалення є ставлення самого фахівця до вимог, що висуваються. Відомо, якщо він байдуже ставиться до них, про розвиток особистості не йдеться. Треба формувати самосвідомість людини як творчого професіонала. Зміст такої підготовки ґрунтується насамперед на гуманістичному уявленні про завдання професійної діяльності, бажаних якостях людини, зокрема, її фахової свідомості та мислення, творчих активних дій у рамках відведеної компетенції.

Висновок. Процес самоосвіти – оптимальний шлях формування професійної компетентності викладачів за умови, що вона – не їх самоціль, а сходинка для досягнення ви-

шого покликання викладача – вчити дитину й передати їй власний досвід. Тож можна зробити висновок, що самоосвіта викладача посідає особливе місце в системі формування його професійної компетентності. А завдання методичної служби закладу професійної освіти полягає у подальшому стимулюванні мотивації самоосвіти викладачів і постійному оновленні знань, забезпеченні умов для розкриття педагогічного потенціалу педагогів, їхньої професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вчитель: Самооцінювання / упоряд. Н. Мурашко. – К., 2007. – 128 с.
2. Довгопол І. Професійна компетентність педагога: методика комплексного дослідження. Сімферополь. – 2006. – 70 с.
3. Жорова І. Я., Кузьмич Т. О., Назаренко Л. М. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності: методичні рекомендації. – Херсон: РІПО. – 2012. – 48 с.
4. Тевлін Б. Резерви підвищення професійної майстерності вчителів / Б. Тевлін // Завуч (Шкільний світ). – 2004. – № 11. – С. 3 – 6.
5. Хайчіна Ю. Компетентність та самоосвіта педагога. Виступ на педраді / Ю. Хайчіна // Завуч. – 2013. – № 4. – С. 21.

ВІТАЄМО

ВІТАЄМО З ЗАХИСТОМ ДОКТОРСЬКИХ ДИСЕРТАЦІЙ

Андрощук І. В. Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальностями 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», 13.00.02 «Теорія та методика навчання технологій». – Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2018.

Розроблено модель і методичну систему, визначено критерії, показники та рівні підготовленості майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії. Узагальнено експериментальні дані, які доводять правомірність висновків щодо результативності методичної системи, що ґрунтується на теоретичних і методичних основах підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії в закладах вищої освіти.

Бородієнко О. В. Система розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика

професійної освіти. – Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Київ, 2018.

Розроблено авторську концепцію, визначено методологічні підходи, принципи, педагогічні умови, модель означеного розвитку. Обґрунтовано педагогічну систему розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку; узагальнено експериментальні дані, що свідчать про правомірність висновків щодо її результативності.

Смирнова І. М. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів технологій до розроблення і використання електронних освітніх ресурсів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальностями 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», 13.00.02 «Теорія та методика навчання (технічні дисципліни)» – Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2018.

Представлено концепцію професійної підготовки майбутніх учителів технологій до розроблення і використання електронних освітніх ресурсів (ЕОР), мета якої полягає в обґрунтуванні та розробленні цілісної, відкритої, гнучкої методичної системи, спрямованої на оволодіння майбутніми фахівцями різними технологіями.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Зоя ТУРЯНИЦЯ, кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчально-виховної роботи Професійно-педагогічного коледжу Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Розкрито формування готовності допрофесійного самовдосконалення в майбутніх майстрів виробничого навчання у професійно-педагогічному коледжі шляхом використання інтерактивної та інформаційно-комунікативної інноваційних технологій. Розглянуто рефлексію як механізм професійного самовдосконалення й саморозвитку.

Ключові слова: майбутні майстри виробничого навчання, готовність до професійного самовдосконалення, інтерактивні технології, професійна підготовка, практичні заняття, рефлексія.

Зоя ТУРЯНИЦЯ

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ У БУДУЩИХ МАСТЕРОВ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ОБУЧЕНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ САМОУСОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ

Раскрыто формирование готовности к профессиональному самоусовершенствованию в будущих мастеров производственного обучения в профессионально-педагогическом колледже в результате использования интерактивной и информационно-коммуникативной технологий. Рассмотрена рефлексия как механизм профессионального самоусовершенствования и саморазвития.

Ключевые слова: будущие мастера производственного обучения, готовность к профессиональному самоусовершенствованию, интерактивные технологии, профессиональная подготовка, практические занятия, рефлексия.

Zoya Turoyanitsa

FORMATION OF PREPAREDNESS OF PROFESSIONAL SELF-CONSTRUCTION IN FUTURE MASTERS OF PRODUCTION EDUCATION

The article discloses the formation of readiness for professional self-improvement in future masters of industrial training in a professional-pedagogical college through the use of interactive and informational and communicative innovative technologies. Reflexion is considered as a mechanism of professional self-improvement and self-development.

Keywords: future masters of industrial training, readiness to professional self-improvement, interactive technologies, professional training, practical lessons, reflexion.

В умовах високотехнологічного виробництва особливого значення набуває якість підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів, їхньої конкурентоспроможності, мобільності, творчої активності. Це впливає на визначення основних напрямів роботи майстрів виробничого навчання, їхньої готовності до професійного самовдосконалення. Фахова підготовка майбутніх майстрів виробничого навчання потребує вдосконалення освітнього процесу на основі впровадження ефективних форм, методів й технологій навчання з належним педагогічним супроводом.

Дослідженням професійного самовдосконалення особистості займалися науковці Г. Андреева, І. Бех, Л. Божович, Л. Виготський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Проблеми якості навчання і професійної підготовки фахівця розглядали О. Овчарук, В. Орлов, О. Пехота й ін. Питання готовності допрофесійної діяльності досліджували І. Бон-

дарчук, Р. Ваврик, М. Верховська, М. Дяченко, В. Жлудько, Л. Кандибович, В. Кобзар, Л. Кондрашова, А. Костенко, А. Линенко та ін. Особливості підготовки майстрів виробничого навчання висвітлено в працях Л. Комісарової, Н. Самойленко, О. Юртаєвої та ін.

Формування готовності до професійного самовдосконалення розглянемо на прикладі підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання у професійно-педагогічному коледжі Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка спеціальностей: 015.20 Професійна освіта (Транспорт), 015.18 Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства).

Перед викладачами, які здійснюють підготовку майбутніх майстрів виробничого навчання, постає проблема вироблення нових педагогічних стратегій навчання, щоб відповідати запитам студентського колективу з різним рівнем підготовки.

Тому поряд з традиційними формами навчання (лекції, практичні заняття) викладачі

коледжу використовують інноваційні, зокрема, комп'ютерні технології, сценарний підхід, роботу в предметних гуртках, творчих групах, проблемні ситуації, ділові ігри, дебати, інтерактивні методи («Акваріум»; «Мікрофон»; «Навчаючи, учусь»; «Обговорення проблеми в загальному колі»; складання сенканів; доповнення фрази типу «Не хочу хвалитися, але я вмію гарно...»; за поданим твердженням створення висловів; творення колажу з елементами методу «Мікрофон» тощо).

Використання в освітньому процесі підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує формування навичок самостійної пізнавальної діяльності з орієнтацією на професійне самовдосконалення. Чимало явищ і процесів, які неможливо побачити наживо, можна вивчати віртуально, використовуючи комп'ютерні технології. Під час викладання фахових дисциплін увагу студентів акцентують на широкому використанні Інтернету для пошуку навчально-пізнавальної та наукової інформації для професійного зростання. Ці питання розглядають на практичних заняттях у вигляді доповідей або як теми для обговорення, наприклад: «Які переваги та недоліки інжекторних двигунів сучасних автомобілів?», «Назвіть вітчизняні заводи, що випускають сучасну сільськогосподарську техніку. Дайте їх технічну характеристику»; «Розкрийте суть технології збирання зернових культур сучасними марками комбайнів» тощо.

Високопродуктивні сценарії формування пізнавальної самостійності характеризуються самопроектуванням професійного становлення («Я створюю самого себе як професіонала з допомогою викладачів») – студент оволодіває і освоює схеми й норми професійної самоорганізації, самовдосконалення, розвиває професійні якості, уміння, здібності. Він не просто оволодіває знаннями, а обирає ті, які знадобляться в майбутній професійній діяльності, співвідносить теоретичні знання з практичною діяльністю. Викладач уміло організовує роботу студентів для того, щоб вони здобули необхідні знання та змогли використовувати їх у професійній діяльності, забезпечує проблемну пошукову спрямованість, орієнтуючи її на професійне самовдосконалення. Прикладом високопродуктивних сценаріїв у процесі формування готовності до професійного самовдосконалення майбутніх майстрів виробничого навчання є запрошення до співпраці, наприклад, написання у співавторстві з викладачем наукової статті до фахового журналу з використанням матеріалів курсової роботи; підготовка до виступу на Інтернет-конференції, спільна дослідницька діяльність викладача і студента тощо.

Забезпеченню продуктивного взаємодії викладачів і студентів у процесі формування готовності до професійного самовдосконалення, орієнтованої на

суб'єктну позицію майбутніх майстрів виробничого навчання, сприяє їхня участь у роботі предметних гуртків: «Знавці математики», «Цікава англійська», «Цікава фізика» «Матриця», «Знавці правил дорожнього руху», «Знавці будови автомобіля» й творчих груп: «Тренінгові заняття з психології», «Майстер-аматор» тощо. Члени творчої групи «Педагогічний пошук» досліджують питання: «Передовий педагогічний досвід, шляхи його вивчення», «Педагогічна система відомого педагога-новатора В. Шаталова», «Особистість в умовах студентського колективу», «Окремі аспекти вивчення впливу комп'ютера на розвиток особистості дитини» та інші.

Використання методу рольової гри можна показати на прикладі практичного заняття з навчальної дисципліни «Організація та методика професійного навчання» з теми «Використання форм і методів екологічного виховання», що проводиться у формі уроку-подорожі «Вплив автотранспорту та сільськогосподарської техніки на довкілля». Маршрут матиме три зупинки: «Автомобільна «пробка»», «Сільськогосподарське поле», «Село на автомагістралі». Студенти групи об'єднуються у три команди, кожна з яких має готувати інформацію з питань: вплив автотранспорту на екологію міста; екологічні проблеми ґрунтів під час використання сільськогосподарської техніки; екологічна ситуація з використанням пестицидів та запропонувати програму «Шляхи розв'язання екологічних проблем».

У формі ділової гри можна провести практичне заняття «Урок як цілісна дидактична система». Готуючись до заняття, студенти поділяються на групи, що опрацьовуватимуть окремі блоки («Цілі», «Зміст», «Методи», «Оцінна діяльність», «Домашнє завдання») і відповідно добиратимуть матеріал та готуватимуть інформацію.

Практичне заняття з дисципліни «Основи агрономії» з теми «Розпізнавання рослин за насінням, відбирання зразків насіння для аналізу» проводилося у формі гри «Що? Де? Коли?». Актуалізація опорних знань відбувається у формі розминки, де повторюються всі ключові запитання теми. Далі визначається час на обдумування запитань і кількість балів за відповідь, заповнення капітанами команд листків обліку. Арбітрів обирають з присутніх. У кінці – підбиття підсумків, рефлексія.

У системі підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання застосовують освітню технологію «Дебати». Це інтелектуальне формально-рольове змагання (гра) у Британському (світовому) форматі парламентських дебатів [1, 83 – 93]. Учасникам дебатів попередньо пропонують тези для обговорення. Щоб підготуватися до виступу, учасникам треба знайти інформацію, яку можна було б використовувати для підготовки виступу як від «урядової лінії», так і від «опозиційної». Можна назвати такі теми: «Ця палата

вважає, що земля (в т.ч. сільськогосподарські угіддя) є товаром», «Ця палата запровадить приватну власність на землю в Україні», «Ця палата збільшить квоти ЄС для української сільськогосподарської продукції», «Ця палата реалізує проект побудови заводу біопалива», «Ця палата проти тваринництва», «Ця палата вирішить проблему забезпечення землян їжею» та інші.

Важливий етап фахової підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання в коледжі – формування у них уміння самостійно організувати свою навчальну діяльність, відповідно до цілей і умов та визначаючи на цій основі найефективніші способи засвоєння знань. Цьому сприяє використання таких форм та методів навчання, як практики (ознайомлюючі, навчальні, технологічні, педагогічні), курсові роботи, педагогічний подіум, проектна технологія, проблемні, евристичні та пошукові методи.

Під час практичних та семінарських занять викладачі коледжу поряд з іншими використовують проблемні та евристичні методи, зокрема: проблемний виклад навчального матеріалу, аналіз професійних ситуацій, вирішення творчих завдань, навчальний експеримент, виконання професійних завдань, професійний самоаналіз і самооцінка власної діяльності та діяльності однокурсників у контексті професійного самовдосконалення. Позитивний результат дає використання інтерактивних технологій «Акваріум», «Мікрофон», «Навчаючи, учусь», «Обговорення проблеми в загальному колі».

Одна із форм обміну педагогічним досвідом та упровадження результатів педагогічного дослідження – педагогічний подіум. Для створення колориту подіуму використовують притаманну йому лексику (дизайнери – учасники подіуму, які діляться досвідом організації освітнього процесу підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання, приділяють увагу основним проблемам освітян; модельєри-педагоги, які презентують для учасників подіуму свої педагогічні доробки у формі майстер-класів тощо), відповідне музичне оформлення. Педагогічний подіум проводиться декількома етапами: презентація навчального закладу, вітальні виступи гостей, доповіді учасників подіуму; майстер-класи, де майбутні майстри виробничого навчання виступають суб'єктами педагогічної взаємодії; презентація збірника.

Формування та розвиток педагогічної рефлексії майбутніх майстрів виробничого навчання – важлива складова цілісного процесу професійно-педагогічної підготовки і сприяє самопізнанню та професійному самовдосконаленню. Уміння студентів осмислювати власний спосіб роботи з навчальним матеріалом (методи, прийоми, вправи). Рефлексія як механізм професійного самовдосконалення та саморозвитку виявляється

у здатності майбутнього майстра виробничого навчання займати аналітичну позицію по відношенню до себе і професійної діяльності. Він розробляє цілі професійного самовдосконалення й конструктивні схеми його досягнення з урахуванням власних особливостей та можливостей розвитку; у процесі самоаналізу й самооцінки власної діяльності з формування професійного самовдосконалення і себе як її суб'єкта.

На основі теоретичних досліджень та аналізу власного досвіду можна виділити такі аспекти рефлексії майбутніх майстрів виробничого навчання у навчальній діяльності: усвідомлення себе як суб'єкта навчально-професійної діяльності; усвідомлення особливостей навчально-професійної діяльності майстра виробничого навчання; прагнення до самопізнання; здатність до самоспостереження у процесі навчальної діяльності з метою самоконтролю і подальшої саморегуляції; спрямованість на пізнання своїх навчальних можливостей і здібностей та порівняння їх з вимогами майбутньої професійної діяльності; порівняльний аналіз результатів досягнутого.

Формування готовності до професійного самовдосконалення майбутніх майстрів виробничого навчання в умовах освітнього середовища професійно-педагогічного коледжу здійснюється ефективніше, якщо водночас використовувати прийоми рефлексії та інноваційні технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Любимий В. А. Формування комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників та гендерне питання / В. А. Любимий // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2014. – № 3-4. – С. 83-93.
2. Методичні рекомендації до організації та проведення педагогічного подіуму / Л. Нестерова, З. Туряниця, П. Дьячков, Н. Кудикіна. – Глухів. – 2012. – 44 с.
3. Туряниця З. В. Науково-дослідна робота майбутніх майстрів виробничого навчання / З. В. Туряниця // Проф.-техн. освіта. – 2011. – № 4. – С. 18-20.
4. Туряниця З. В. Особливості підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання ПТНЗ аграрного профілю у професійно-педагогічному коледжі [Електронний ресурс] / З. В. Туряниця // Вісник нац. акад. держ.-техн. служби України. Серія: Педагогіка. Хмельницький, 2016. Вип. 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2016_1_12. – назва з екрана.
5. Туряниця З. В. Підготовка майбутніх майстрів виробничого навчання до використання інформаційних технологій / З. В. Туряниця // Педагог професійної школи: метод. посіб. [за матеріалами Всеукр. наук.-метод. семінару «Інноваційні методики у професійній підготовці кваліфікованих робітників», К., 21 вересня 2009 р.] / за заг. ред. Т. Герлянд; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – К., – 2009. – Вип. 1. – С. 213-217.
6. Turyanytsya Z. V. Technology of readiness for professional self improvement of future masters of professional training / Turyanytsya Z. V. // Virtus : Scientific Journal. – 2016. – February № 5. – P. 168-170.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

Анастасія МОШКОВСЬКА, методист Київського вищого професійного училища технологій та дизайну одягу

Проблема збереження і зміцнення здоров'я молодого покоління – одна з найактуальніших для держави.

У Конституції України, «Основах законодавства України про охорону здоров'я», програмі «Діти України» наголошується на необхідності збереження та зміцнення здоров'я молоді. У Концепції фізичного виховання в системі освіти України акцентується на різкому погіршенні стану здоров'я і фізичної підготовки молоді.

Відомо, що стан здоров'я впливає на духовний, фізичний та всебічний розвиток особистості, її соціальне ствердження, майбутні досягнення у сфері професійної діяльності. Він певною мірою визначає і вибір професії людини. Тож у процесі навчальної діяльності педагогам професійно-технічних освітніх закладів варто пам'ятати, що крім підготовки висококваліфікованих робітників ще й про підвищення рівня їхнього здоров'я. Адже ці заклади виконують не тільки традиційні навчально-практичні функції, а й готують молодь до життя.

Актуальність окресленої проблеми зумовила необхідність розгляду використання здоров'язберезувальних технологій у контексті професійно-технічної освіти, оскільки збереження здоров'я молодого покоління – одна з головних проблем сьогодення.

Над проблемою впровадження здоров'язберезувальних технологій працюють багато вчених. У своїх роботах вони відзначають катастрофічне зниження рівня здоров'я молоді, що негативно впливає на якість освітніх результатів. Зокрема С. Дудко у праці «Дидактичні засади формування здоров'язберезувального навчального середовища початкової школи» розкриває важливість і необхідність формування здоров'язберезувального середовища у навчальному закладі. Від нормального фізичного розвитку, функціонування органів і систем учнів залежить здатність їхнього організму зберігати стійкість до екзогенних чинників, адаптуватися до мінливих умов зовнішнього середовища. Зростаючий потік інформації, потреба глибших знань, вимоги роботодавців потребують

і потребуватимуть усе більших зусиль від учнів професійних закладів освіти.

Науковці стверджують, що загроза здоров'ю людини більше ніж на 50 % залежить від: *способу життя* – шкідливі умови праці, погані матеріально-побутові умови, стресові ситуації, неміцність родини, низький освітній і культурний рівень, неякісне харчування, шкідливі звички та *сфери* – стан навколишнього середовища, забруднення повітря, води, ґрунтів, різка зміна атмосферних явищ, магнітні аномалії й бурі, неефективність індивідуальних гігієнічних і громадських профілактичних заходів, низька якість медичної допомоги, несвоечасність її надання та інше. Водночас числена кількість учнів мають захворювання і фізичні відхилення переважно через: зниження рухової активності, напруження процесу навчання, впровадження комп'ютерних технологій у повсякденний побут, несприятливі екологічні умови, антисоціальні прояви серед учнівської молоді.

Вирішення цієї проблеми – одне із пріоритетних завдань нового етапу реформування освіти в Україні. У зв'язку з цим першочергове завдання для педагогів – необхідність вдосконалення методики викладання з метою збереження, зміцнення здоров'я учнів, формування у них навичок здорового способу життя та активного відпочинку.

Під здоров'язберезувальним середовищем розуміється комплексна програма, яка містить освітні, виховні, медичні та інші форми роботи щодо забезпечення здоров'я учнів у процесі навчання. А під здоров'язберезувальними технологіями науковці пропонують розуміти: сприятливі умови у навчальному закладі, оптимальну організацію навчального процесу, повноцінний та раціонально організований руховий режим. Класифікація нинішніх здоров'язберезувальних технологій за О. Ващенко, дає змогу виокремити такі типи.

Здоров'язберезувальні – технології, що створюють сприятливі умови навчання, вирішують завдання раціональної організації виховного процесу. Такі технології передбачають: забезпечення необхідних умов для продуктивної пізнавальної

діяльності учнів з урахуванням їхнього стану здоров'я, інтересів, схильностей і потреб; ефективне використання фізкультхвилинок, рухливих ігор; використання міжпредметних зв'язків, проведення інтегрованих уроків; застосування методів проведення уроку (дискусія, гра, не нав'язлива бесіда, рівневі завдання тощо); формування практично необхідних знань, умінь, навичок, раціональних прийомів мислення та діяльності, об'єктивного оцінювання; забезпечення варіативного використання правил здорового способу життя залежно від конкретних умов проведення уроку та інше.

Оздоровчі – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу здоров'я. З метою втілення оздоровчих технологій на уроках ефективно використовуються: кольоротерапія, арт-терапія, танцювально-рухова терапія, сміхотерапія, музикотерапія, «Етюди для душі», ароматерапія, гімнастика, фітотерапія, електронні хвилинки для очей, гімнастика для пальців, кистей рук, м'язів шиї, тулуба, для ніг.

Технології навчання здоров'ю – реалізуються завдяки введенню відповідних тем до предметів загальнонавчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання (гігієнічне навчання, вироблення життєвих навичок, профілактика нещасних випадків на виробництві, травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання тощо).

Виховання культури здоров'я – це виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини.

Проаналізувавши відповідну літературу, взявши до уваги ідеї С. Дудко та з метою визначення здоров'язбережувальної компетентності, стану фізичного, психічного й духовно-морального здоров'я учнів ми провели перший етап педагогічного експерименту (констатувального) у навчальному закладі професійно-технічної освіти з групами першого курсу. Експериментальний аналіз засвідчив, що володіють здоров'язбережувальною компетентністю лише 38,3 % учнів. Крім того, тільки 42,2 % учнів володіють знаннями про збереження здоров'я, 51,2 % – усвідомлюють значущість здоров'я в житті людини, і тільки 21,7 % здійснюють практичну діяльність для збереження свого здоров'я.

Дослідження, яке провела соціально-психологічна служба училища, показало, що тільки 53 % учнів комфортно і затишно в училищі. Результати показників стану соціального, духовно-

морального здоров'я шляхом анкетування показали, що 78,6 % учнів не схильні до агресії, а 21,4 % учнів мають підвищену емоційність, 19,9 % – мають високу самооцінку. Духовно-моральне здоров'я учнів переважно на задовільному рівні. Дослідження стану здоров'я, яке під час профілактичних оглядів проводили медичні працівники, показало що тільки 47 % учнів здорові. Решта учнів мають проблеми: 12,8 % – з патологією, перебувають на диспансерному обліку – 3,9 %, мають терапевтичні й неврологічні захворювання – 14,2 %. Найвність порушення зору – 13,3 %, порушень опорно-рухового апарату – 8,9 %. Усе це свідчить про необхідність системного розроблення проблеми.

Механізмом реалізації проблеми в навчальному закладі стає робота над старт-проектом «Сучасні підходи до створення догідного навчання». На підготовчому етапі проведено науково-методичні ради, створено відповідну соціально-психологічну атмосферу в педагогічному колективі, яка сприяє розумінню необхідності впровадження в навчально-виховний процес здоров'язбережувальних технологій. Педагоги проаналізували літературні джерела з питань оздоровчих навчально-виховних технологій і створили систему планування роботи.

На другому концептуально-діагностичному етапі розроблено концепцію й створено модель проекту. З метою визначення в учнів знань про збереження здоров'я, усвідомлення значущості здоров'я у житті людини та умінь здійснювати практичну діяльність для збереження здоров'я – проведено перший етап діагностики, вивчено ресурсне забезпечення умов та чинників впливу на організацію роботи.

Сьогодні ми на формуальному етапі нашого педагогічного експерименту. Робота полягає в експериментальній перевірці розробленої моделі та визначенні рівня сформованості здоров'язбережувального навчального середовища. Проводиться експериментально-психологічне опрацювання формування нової культури педагогів, підвищення рівня педагогічної майстерності (педагогічні читання, тренінги, практикуми), забезпечення науково-методичного супроводу впровадження здоров'язбережувальних технологій та індивідуальні форми і методи використання здоров'язабезпечувальних технологій.

Наведемо декілька типів здоров'язбережувальних технологій, які використовують у нашому навчальному закладі.

Медико-гігієнічні технології спрямовані на захист від несприятливих для здоров'я дій. До них належать виконання санітарно-гігієнічних вимог, підтримання чистоти; контроль і допомога в забезпеченні гігієнічних умов відповідно до регламентацій, обов'язкове використання

профілактичних програм. Медичний працівник училища надає консультації і невідкладну допомогу, стежить за динамікою здоров'я учнів, організовує профілактичні заходи і вирішує інші завдання, що входять до її компетентностей. Спеціально створено групу, яка проводить профілактичні рейди, рейди з охорони праці та безпеки життєдіяльності, навчально-практичні семінари, лекції.

Фізкультурно-оздоровчі технології передбачають систему дій педагога, певних засобів навчання і виховання, а також способів їх використання, що спрямовані на фізичний розвиток учнів, загартовування, тренування швидкості, гнучкості та інших якостей. Наприклад, проводимо фізкультхвилинки, застосовуємо комплекси вправ, спрямованих на зміцнення і підтримку м'язів та органів дихання, – такі вправи сприяють позбавленню втомлюваності, підвищенню розумової активності майстер-класи за методикою Стрельникової, традиційним є проведення днів здоров'я, де своє фізичне здоров'я загартовують не тільки учні, а й педагоги.

Екологічні здоров'язбережувальні технології сприяють створенню екологічно оптимальних умов життя, гармонійних взаємин з природою, виховання любові до природи, потреби піклуватися про неї – все це формує учня, зміцнюючи його духовне здоров'я. Ці технології допомогли нашим учням полюбити одну з найпростіших терапій – *оротерапію*. Гірське повітря значно чистіше, ніж міське, а також характеризується високим вмістом негативно заряджених іонів кисню та озону, позитивно впливає на здоров'я. Тож у результаті перебування в гірському середовищі поліпшується робота дихальної, судинно-серцевої та центральної нервової систем, стимулюється робота кісткового мозку як кровотворного органу, підвищується вміст еритроцитів та гемоглобіну в крові, поліпшується самопочуття, імунітет, підвищується продуктивність праці.

На нашу думку, подорожі – особливий спосіб задоволення потреб учнів, серед яких і зміцнення здоров'я, і обмін думок та емоцій. Під час подорожі учні стають активнішими, збагачуються духовно. Це сприяє процесу саморозвитку, а також і отриманню нового соціального досвіду. Реалізація цієї технології передбачає проведення уроків на природі, організацію екологічних проєктів, днів довілля, активну участь учнів та педагогів у проєкті «Люблю тебе, Земле моя!».

Технологія гарантування безпеки життєдіяльності передбачає визначення і впровадження в навчально-вихований процес рекомендацій фахівців охорони праці, представників інженерно-технічних служб, цивільної оборони, пожежної інспекції та ін. З метою збереження здоров'я проводимо місячники з охорони праці

та безпеки життєдіяльності, учнівські семінари, конференції, КВК.

Компенсаторно-нейтралізуючі технології ставлять завдання заповнити недолік того, що потрібно організму для повноцінної життєдіяльності, чи частково нейтралізувати негативні дії. Це, наприклад: емоційні розрядки або хвилинки спокою, що знижують стрес та психоемоційну напругу, йодування питної води і солі, щоб компенсувати недолік йоду в організмі, вітамінізація харчового раціону при дефіциті необхідних організму вітамінів. Тож традиційними вже стали дні здорового харчування, фіточаювання із власно зібраних рослин-дикоросів, пізнання кулінарних секретів народів світу та смакування кавбузів-здорованів, якими учнів балує генетик Потопальський.

Стимулюючі технології дають змогу активізувати сили організму, використовувати його ресурси для виходу з небажаного стану. Під час проведення уроків впроваджуємо низку стимулюючих психологічних прийомів: психогімнастику, ароматерапію, кольоротерапію, музикотерапію, а також створюємо позитивний психоклімат на уроці.

Формування духовних цінностей найкраще відбувається під час проведення позаурочних заходів. Для реалізації цієї технології із перших днів навчання відбуваються уроки з теми: «Вчимося жити в мирі та злагоді», для дівчат обов'язково проводимо виховний захід з теми: «Я жінка» та ін. У рамках роботи за цією технологією розроблено значну кількість сценаріїв, виховних годин, зміст яких сприяє формуванню духовних цінностей учнів, також проводимо конкурси малюнків, фото, організовуємо дні довілля.

Технології підвищення працездатності учнів реалізуємо шляхом: проведення уроків на природі, застосування різнорівневого навчання, диференціації та індивідуалізації навчання, урізноманітнення технологій, проведення інтегрованих уроків, формування життєвих компетентностей та створення можливості успіху для кожного учня.

Результати експериментальної роботи щодо сформованості здоров'язбережувальної компетентності учнів засвідчили: сформованість здоров'язбережувальної компетентності учнів зросла на 27 %, знання про збереження здоров'я – на 37 %, усвідомлення значущості здоров'я у житті людини – на 14 %, а вміння здійснювати практичну діяльність для збереження здоров'я – на 30 %.

Стан психічного здоров'я учнів поліпшився на 9,5 %. А показники про адаптацію і комфортність у навчальному закладі, що так нас хвилювали, зросли на 29,6 %. Тож 82,6 % учнів комфортно у навчальному закладі, а значить і рівень навчальних досягнень учнів зріс на 7,3 %.

Отже результати теоретичної роботи та експериментального педагогічного пошуку дають змогу дійти висновків що:

- ефективність здоров'язбережувального навчального середовища залежить від матеріально-технічної бази навчального закладу, навчально-методичного забезпечення, керування та ефективності використання здоров'язбережувальних технологій, а ефективність здоров'язбережувального педагогічного впливу на учнів – від інтенсивності зв'язків між педагогами, учнями та їхніми батьками;

- здоров'язбережувальні технології передбачають: зміну видів діяльності, чергування їх; віддають перевагу груповій, бригадній та парній формі роботи, вчать поважати думки інших, правила спілкування; проведення ігрових елементів та ситуацій під час уроку, інтегрованих уроків тощо.

Плануючи роботу із здоров'язбережувальними технологіями, потрібно звертати увагу на відповідність її змісту, на вікові особливості й потреби учнів, на їхні навчальні можливості. Така робота створить умови не тільки для розв'язання

пізнавальних, розвивальних, виховних завдань, а й зацікавить учнів, тому що все незвичайне викликає почуття подиву, новий інтерес до процесу пізнання, допомагає засвоїти навчальну тему.

Впровадження здоров'язбережувальних технологій – виклик! Це новий етап в еволюції освіти. Професійний (професійно-технічний) освітній заклад сьогодні – це місце, де учень отримує не тільки знання і досвід з професії а й досвід у найбільш значущих для його розвитку сферах життя; він набуває життєвої компетентності, адаптованості та адекватної зорієнтованості в довіллі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реалізація здоров'язбережувальних технологій в процесі підготовки фахівців економічного профілю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/23052>.

2. Дудко С. Г. Дидактичні засади формування здоров'язбережувального навчального середовища початкової школи (Електронний ресурс) Режим доступу: <https://elibrary.ru/item.asp?id=23736994>

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРАЦІ

Людмила МАНУІЛОВА, майстер виробничого навчання 1 категорії Маріупольського вищого металургійного професійного училища;

Віра СТЕЦЕНКО, майстер виробничого навчання 2 категорії Маріупольського вищого металургійного професійного училища

Обґрунтовується важливість формування культури безпеки життєдіяльності та праці в учнів як невід'ємного компонента їхньої компетентності. Досліджено функції і чинники, що впливають на формування культури безпеки життєдіяльності в учнів закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, культура безпеки життєдіяльності, навчальний процес, безпека.

Людмила МАНУИЛОВА, Вера СТЕЦЕНКО

ФОРМИРОВАНИЕ У УЧАЩИХСЯ КУЛЬТУРЫ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ТРУДА

Обосновывается важность формирования культуры безопасности жизнедеятельности и труда у учащихся как неотъемлемого компонента их компетентности. Исследованы функции и факторы, влияющие на формирование культуры безопасности жизнедеятельности у учащихся заведения профессионального (профессионально-технического) образования.

Ключевые слова: безопасность жизнедеятельности, культура безопасности жизнедеятельности, учебный процесс, безопасность.

Ludmila MANUILOVA, Vera STETSENKO

STUDENTS' CULTURE OF LIFE AND LABOUR SAFETY FORMING

The article substantiates the importance of developing a safety culture of life and work among students as an integral component of their competence. The functions and factors influencing the formation of a culture of life safety in students of a vocational (vocational) education institution are investigated.

Keywords: life safety, life safety culture, educational process, safety.

© Мануїлова Л., Стеценко В., 2018

У процесі історичного розвитку суспільство поступово усвідомлювало необхідність діяльності, спрямованої не тільки на запобігання хворобам, а й на збереження, зміцнення і примноження культури безпеки життєдіяльності. Сучасна освіта у галузі безпеки життєдіяльності спрямована на одержання фундаментальних знань, умінь і навичок, формування поглядів, цінностей і поведінки людини, дисципліни з безпеки у навчальних закладах України є вкрай важливою й необхідною складовою навчального процесу.

Проблема формування культури безпеки життєдіяльності суспільства розвивалася протягом усього історичного розвитку. Як показує практичний досвід найрезультативніше вирішення цієї проблеми досягається шляхом загальної освіти особистості, від якої залежить принцип і характер її життєдіяльності й суспільства загалом. Нині питання культури безпеки життєдіяльності людини посідають особливе місце, оскільки нова індустріальна епоха зумовила не тільки науково-технічний прогрес, а й збільшила кількість небезпек, з якими стикається людство на кожному етапі свого існування.

Предмет «Безпека життєдіяльності» у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) ґрунтується на досягненнях сучасної науки й техніки, світової практики збереження життя й здоров'я людей. Вивчення дисципліни сприяє не тільки формуванню в учнів умінь і навичок, необхідних їм для безпечної життєдіяльності, а й позитивно впливає на виховання в них культури безпеки життєдіяльності.

Проте формування культури безпеки життєдіяльності кожної особистості не може обмежуватися тільки вивченням певної дисципліни. Збереження та відтворення здоров'я перебувають у прямій залежності від рівня культури здоров'я. Формування культури здоров'я особистості починається з перших кроків людини у соціальному світі. Одним з дієвих чинників, що впливає на розвиток учнів, є процес формування власної культури безпеки та здоров'я.

Необхідною умовою досягнення сформованості культури безпеки життєдіяльності людини є насамперед компетентність людей у галузі небезпек і способів захисту від них. Важливими з цієї позиції виявляються освіта і професійна підготовка учнів в умовах ЗП(ПТ)О, неперервна освіта, у процесі якої майбутній фахівець має не просто навчатися основ безпеки життєдіяльності, а й усвідомити необхідність бути частиною системи безпечної життєдіяльності, виховувати в собі культурні основи поведінкової діяльності, тобто сформувати особистісну культуру безпечної життєдіяльності.

Багаторазове повторення в різних видах і формах науково аргументованої інформації дає змогу підвищити рівень знань учнів, збільшити їхню зацікавленість, створити передумови для сприймання отриманих даних. Концепція такого підходу базується на гуманістичних засадах, в основі яких – завдання захисту здоров'я людини, надання їй допомоги у зміцненні здоров'я через різні види предметно-перетворювальної діяльності.

Створення безпечних умов для навчання, фізичного розвитку та належних умов для соціально-психологічної реабілітації учнів стали важливим чинником у проведенні навчально-виховної роботи кожного в Маріупольському вищому металургійному професійному училищі (МВМПУ).

Система управління охороною праці – це комплекс дій з підготовки, прийняття та реалізації рішень з метою виконання організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів.

Головна мета роботи служби охорони праці в навчальному закладі – гарантування безпеки, збереження життя, здоров'я учнів під час трудового і навчального процесу.

З метою попередження травматизму викладачі, класні керівники й майстри виробничого навчання проводять з учнями під час занять, лабораторно-практичних робіт, екскурсій бесіди, інструктажі тощо. Цей комплекс бесід має на меті забезпечити учням знання, вміння, переконання, що необхідні кожній людині для збереження життя і здоров'я, надання першої допомоги потерпілим. Учні мають бути підготовлені до дій у небезпечних ситуаціях, знати способи їх попередження, навчитися оберегати своє здоров'я. Бесіди мають практичну спрямованість, проводяться з урахуванням психології сприймання учнями навчального матеріалу в різних формах (ділова гра, ситуаційні завдання, круглий стіл тощо).

У процесі навчання учні МВМПУ оволодівають різними професіями, їх залучають до праці з використанням сучасного технологічного обладнання та матеріалів, електроенергії, газу, автотранспортних засобів, іншої техніки, які є травмонебезпечними. Тому головне завдання вивчення предмета «Охорона праці» – формування у майбутніх робітників знань і навичок з безпечного ведення робіт, відповідального ставлення до збереження життя і здоров'я як особистого, так і інших працівників.

Протягом усього терміну навчання учні отримують всю необхідну інформацію з питань безпеки праці, пожежної безпеки, охорони здоров'я, безпеки дорожнього руху, реагування на надзвичайні ситуації, безпеки в побуті тощо.

У сучасних умовах професійна освіта має гарантувати майбутнім фахівцям належний рівень життєвих компетенцій, що зробить його особистість адаптованою і адекватнозорієнтованою в навколишньому середовищі, підготовленою до самостійного життя та суспільної діяльності.

Будь-яка діяльність, пов'язана з виробництвом, починається з вибору майданчика і проектування, і закінчується експлуатацією устаткування і підготовкою персоналу.

З метою гарантування високого рівня сформованості професійних компетенцій у майбутніх випускників і підвищення якості навчання ми насамперед намагаємось адаптувати навчання до вимог сучасного виробництва. Уже 40 років Маріупольське вище металургійне професійне училище – основний постачальник трудових кадрів на ПрАТ «ММК ім. Ілліча», тому інженерно-педагогічний колектив працює в тісному зв'язку з представниками комбінату.

Комбінат надає нашим учням оплачувану практику і гарантоване працевлаштування. Це передусім ставить перед нами мету – підготувати підприємству-замовнику кадрів ПрАТ «ММК ім. Ілліча», яке входить до одного з найбільших підприємств країни з повним металургійним циклом, таких спеціалістів, які з перших кроків у робітничій діяльності були б адаптовані до вимог ринку.

Виробнича діяльність металургійного комбінату з періоду створення до теперішнього часу нерозривно пов'язана з модернізацією обладнання, введенням нових сучасних виробничих потужностей і вдосконаленням технологічних процесів для забезпечення дедалі вищих вимог до продукції і збільшення продуктивності агрегатів. Підготувати майбутнього робітника з урахуванням вимог комбінату можливо, тільки працюючи в тісному зв'язку із замовником кадрів. Тому з квітня 2015 р. наше училище спільно з комбінатом розпочало проект з упровадження в навчальний процес підготовки майбутніх працівників за сучасними вимогами з «Охорони праці» і «Бережливого підприємства», прийнятих на підприємствах групи «Метінвест».

Спочатку працівники комбінату провели тренінги для викладачів із закріпленням засвоєного матеріалу на практичних заняттях у цехах комбінату протягом двох з половиною місяців.

Ми ознайомилися з виробництвом, методами модернізації, сучасними вимогами до питань охорони праці та бережливого виробництва, склали відомості відбракування, акти вимог за системою «5С», «Бережливого підприємства», самостійно склали СОП (Стандартні Операційні Процедури), необхідні для виконання окремих робіт. Працюючи в тісному контакті з керівниками цехів, викладачі переоцінюють ставлення до підготовки учнів, розширюються можливості у процесі викладання предметів. До змісту предмета «Професійна мобільність» комбінат запропонував теми з «Охорони праці», кардинальні правила; промислова безпека; аналіз безпеки виконання робіт (АБВР), блокування маркування перевірка обладнання (БМП); системи «5 Зірок».

У цьому напрямі, спільно з представниками заводу, створено базу інформаційних модулів, наочних посібників, роздаткового матеріалу. Учні проявили великий інтерес до нововведень комбінату. Розуміючи, що колись прийдуть працювати на комбінат, вони поринуть у внутрішнє життя великого концерну, в основні вимоги до організації робочих місць, прийомів безпечного виконання робіт, учні намагаються досконало розібратися в запропонованому матеріалі.

Узагальнюючи результати проведеної роботи, відзначимо, що ще під час навчання у професійно-технічному училищі можливо підготувати випускників, рівень професійної підготовки яких відповідає новим вимогам професійної придатності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атаманчук П. С. Безпека життєдіяльності: навч. посібник для студ. вузів / П. С. Атаманчук, В. В. Мендерецький [та ін.]; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – К. : Центр навч. літ. (ЦУЛ), 2011. – 275 с.
2. Величко С. П., Царенко І. Л., Царенко О. М. Методика викладання безпеки життєдіяльності. / навч. посібник. К.: КНТ, 2008. – 318 с.
3. Мошкін В. Виховання культури особистості безпеки / В. Мошкін // Основи безпеки життєдіяльності. – 2000. – № 8. – С. 13 – 16.
4. Микитюк О. Формування культури здоров'я студентів в умовах модернізації навчально-виховного процесу / О. Микитюк, О. Шиян // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2011. – № 2 (4). – С. 73 – 80.

Шановні читачі!

Не забудьте передплатити журнал

«Професійно-технічна освіта» на 2019 р.

У Каталозі видань України 2019 р. відомості про наш журнал розміщено на с. 157.

Передплатний індекс 48764

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Тетяна **ГЕРАСИМИК-ЧЕРНОВА**, заступник директора з НР, викладач-методист Любешівського технічного коледжу Луцького національного технічного університету, Волинська область

Розглянуто особливості професійної підготовки майбутніх фахівців зі спеціальностей: «Штукатур, маляр», «Будівництво та цивільна інженерія», що пов'язані зі значними змінами в характері та змісті будівельного виробництва.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівець, якісна підготовка, урок виробничого навчання, творчі роботи.

Тетяна ГЕРАСИМИК-ЧЕРНОВА

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СТРОИТЕЛЬНОГО ПРОФИЛЯ

Рассмотрены особенности профессиональной подготовки будущих специалистов по специальностям: «Штукатур, маляр», «Строительство и гражданская инженерия», связанные со значительными изменениями в характере и содержании строительного производства.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, специалист, качественная подготовка, урок производственного обучения, творческие работы.

Tetyana GERASIMIK-CHERNOVA

FEATURES OF PROFESSIONAL PREPARATION FOR FUTURE BUILD PROFILES

The article deals with the peculiarities of professional training of future specialists in the specialties: «Plasterer, painter», «Construction and civil engineering», associated with significant changes in the nature and content of the construction industry.

Keywords: vocational training, specialist, high-quality training, industrial education lesson, creative works.

Основою якісної підготовки фахівців будівельного профілю як наукомісткої та високотехнологічної спеціальності є ідея неперервної освіти. Сучасний ринок праці потребує від випускника не тільки фундаментальних теоретичних знань, які в сучасну епоху перманентних стрімких змін швидко втрачають свою актуальність, а й здатності самостійно їх здобувати впродовж усієї професійної діяльності. Так звана знаннева парадигма у навчанні майбутніх фахівців будівельного профілю практично вичерпала свій розвивальний потенціал, що призводить до загострення як теоретичних, так і методичних суперечностей в освітній галузі будівельного напрямку. У вирішенні проблеми підготовки будівельника, який має високий рівень освіти, досконало володіє науково-технічними та економічними основами виробництва, має високий інтелектуальний, духовний, фізичний розвиток, виявляє творче ставлення до праці, ключову роль відіграють заклади професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) будівельного профілю.

Нині в будівельній галузі наявні зміни у змісті й характері праці, а саме: поява нових

виробництв, постійне оновлення будівельних матеріалів, інструментів, технологій, поява нових зразків продукції, збільшення потреби у висококваліфікованих робітниках, інтеграція сучасних професій, збільшення частки розумової праці, органічне поєднання функцій фізичної та розумової праці, підвищення культурного рівня працівника. Для зведення та опорядження будівель і споруд використовують моноліт, сухі будівельні суміші, високодекоративні покриття, полімермінеральні й синтетичні штукатурки, системи для внутрішніх і зовнішніх малярних робіт, що потребує значних змін у змісті професійної підготовки будівельників і зумовлює її особливості.

Питання формування професійної компетентності, професійної підготовки кваліфікованих будівельників вчені досліджували і продовжують вивчати. Водночас проблему професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю досліджено недостатньо.

Специфіка професій «Штукатур, маляр», «Будівництво та цивільна інженерія» полягає в тому, що значний обсяг робіт виконується вручну, частина робіт – механізованими засобами приготування, подавання й нанесення розчинів на поверхні, частина робіт – зі шкідли-

вими для здоров'я матеріалами чи у шкідливих умовах праці. У зв'язку з цим підготовка будівельників має включати навчання ручним прийомом роботи та використанню механічних засобів. Ураховуючи значний вплив точності робочих прийомів на кількість і якість будівельних робіт, значну різноманітність робочих операцій цієї професії, а також особливі вимоги охорони праці, відпрацювання ручних операцій обов'язково потрібно проводити в навчальних майстернях ЗП(ПТ)О та ВНЗ I – II рівнів акредитації, на уроках виробничого навчання та початкових практиках.

Важливе місце у виробничому процесі навчання має розвиток інтересу до професії, що передбачає розкриття важливості результатів виконаних робіт у загальному комплексі будівництва, суспільного значення професії, перспектив особистісного розвитку учня і студента. Під час виробничого навчання та виробничих практик формуються особливі особистісні якості учня і студента-будівельника: працелюбність, витривалість, наполегливість, організованість, самостійність, ініціативність, уміння боротися з труднощами, виправляти помилки.

Для виробничого навчання кваліфікованих робітників будівельного профілю застосовується операційно-комплексна система, яка передбачає навчання в умовах навчальних майстерень із застосуванням групових форм навчання. Основне завдання цієї системи навчання – забезпечити послідовне і систематичне оволодіння виробничими вміннями і навичками на рівні сучасних вимог, а також можливість планомірного підвищення продуктивності праці учнів.

На початку навчання учні послідовно завоюють окремі прийоми і операції, потрібні робітникам цієї професії. Операція є складовою виробничого процесу. Операційно-комплексна система передбачає відносно дрібний поділ кожної теми виробничого навчання для початкового навчання операції, найчастіше це – 1 – 3 заняття. Навчальний час на відпрацювання кожної операції визначає майстер виробничого навчання в поурочно-тематичному плані на семестр.

Професійна підготовка будівельників має багато особливостей, які визначають специфічні підходи до навчального процесу. Це передбачає, що на основі аналізу процесів праці програмний матеріал поділяється на окремі навчальні проблеми, що мають самостійне значення; визначаються елементи, із яких складається процес праці за певною проблемою, та функції розумової діяльності учнів, необхідні для виконання робіт.

Варто зазначити, що опоряджувальник будівельний в різні періоди може працювати на різних об'єктах будівництва: житлових будинках з різними поверхнями конструкцій під опорядження (бетонними, цегляними, гіпсокартонними), інженерних, промислових, сільськогосподарських спорудах, усередині будівель або ззовні тощо. Ці чинники потребують всебічної ґрунтовної професійної підготовки кваліфікованого спеціаліста.

Значну роль у формуванні професійної компетентності опоряджувальників будівельних має виконання випускниками творчих робіт для Державної кваліфікаційної атестації та курсових робіт і проектів, що є дуже цікавим, перспективним і результативним видом підсумкового контролю. Особливо значущим для випускників є складання звітів – технологічних і виробничих практик та подання творчих робіт чи захист курсових проектів на засіданні комісії з Державної кваліфікаційної атестації.

Підготовка висококваліфікованого фахівця будівельного спрямування здійснюється у ЗП(ПТ)О та ВНЗ I –II р.а. з урахуванням особливостей будівельного виробництва, організації виробничого навчання та виробничої практики за операційно-комплексною системою в навчальних майстернях з опануванням традиційних і сучасних технологій будівельного виробництва, поєднання виробничого навчання з працею на будівництві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пятничук Т. В. Технології формування професійної компетентності майбутніх опоряджувальників будівельних у професійно-технічних навчальних закладах: метод. рек. / Т. В. Пятничук. – К.: ІПТО НАПН України. – 2014. – 55 с.
2. Пятничук Т. В. Оволодіння майбутніми опоряджувальниками будівельними професійною компетентністю засобами самоосвітньої діяльності: метод. рек. / Т. В. Пятничук. – К.: ІПТО НАПН України. – 2014. – 55 с.
3. Нікуліна А. С. Малярні роботи (інтегрований курс модульного навчання): підручник [для проф-тех. навч. закладів] : У 3 ч. / А. С. Нікуліна, С. Г. Заславська, Н. Г. Ничкало та ін. – К.: Вікторія. – 2007. – 812 с.
4. Нікуліна А. С. Штукатурні роботи (інтегрований курс модульного навчання): підручн. [для проф-тех. навч. закладів] : У 2 ч. / А. С. Нікуліна, С. Г. Заславська, Н. Г. Ничкало та ін. – К.: Вікторія. – 2004. – 778 с.
5. Остапченко Т. Е. Технологія опоряджувальних робіт : підручник / Т. Е. Остапченко. – К.: Вища освіта. – 2003. – 384 с.

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ У ВИБОРІ ПРОФЕСІЇ

Людмила СКРИПНИК, заступник директора Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею з навчально-виховної роботи, Дніпропетровська область;

Оксана КОПША, практичний психолог, керівник профорієнтаційного центру Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею, Дніпропетровська область

Розкрито питання професійного відбору учнівської молоді, його значущість. Визначаються основні його складові, принципи та завдання на прикладі роботи профорієнтаційного центру Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею.

Ключові слова: профорієнтація, професійна інформація, професійна діагностика, професійна адаптація, професійний відбір.

Людмила СКРИПНИК, Оксана КОПША **ПРОФОРІЄНТАЦІЯ В ВИБОРІ ПРОФЕСІЇ**

Раскрываются вопросы профессионального отбора молодежи из числа учащихся, его значимость. Определяются основные составляющие, принципы и задания на примере работы профориентационного центра Криворожского профессионального горно-технологического лицея.

Ключевые слова: профориентация, профессиональная информация, профессиональная диагностика, профессиональная адаптация, профессиональный отбор.

Людмила СКРИПНИК Оксана КОПША **PROFESSIONAL PROFESSIONAL ELECTION**

The article reveals the issue of professional selection of student youth and its significance. The basic constituents, principles and tasks are determined on the example of work the vocational center Kryvyi Rih Professional Mining and Technology Lyceum's.

Keywords: Vocational guidance, professional information, professional diagnostics, professional adaptation, professional choice.

Нині перед педагогічною теорією і практикою стоїть важливе й актуальне завдання – подолати віддаленість системи підготовки учнівської молоді до профорієнтаційної діяльності та професійного самовизначення від реальних потреб ринкової економіки.

Основою професійного самовизначення є самопізнання та об'єктивна самооцінка індивідуальних особливостей. Профорієнтаційна робота з учнівською молоддю є пріоритетним напрямом роботи кожного навчального закладу.

Правильний вибір професії – це моральне задоволення, висока самооцінка та продуктивність праці, а в результаті висока якість продукції. Вибір професії – точка, у якій сходяться інтереси особистості та суспільства, де можливе й необхідне поєднання особистих і загальних інтересів.

Профорієнтація – це науково-обґрунтована система соціально-економічних, психолого-педагогічних, медико-біологічних і виробничо-технічних заходів щодо надання молоді особистісно орієнтованої допомоги у виявленні й розвитку особистих здібностей і схильностей,

професійних і пізнавальних інтересів у виборі майбутньої професії, а також формування потреби й готовності до праці в сучасних умовах ринку праці.

Один із засобів розв'язання цієї проблеми – організація профорієнтаційної діяльності серед учнів шкіл випускних класів під керівництвом штатного практичного психолога. Оскільки результатом професійного самовизначення є свідомий вибір майбутньої професії, то допомога учням у цьому з боку практичного психолога передбачає необхідність соціальної організації системи професійної орієнтації учнівської молоді шляхом створення профорієнтаційного центру в навчальному закладі.

Завдання профорієнтації – ознайомлення учнів з професіями та правилами їх вибору, рекомендованими Міністерством освіти і науки України; виховання в молоді спрямованості на самопізнання і власну активність як основу професійного самовизначення; формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами, потрібними для набуття конкретної професії, розробляти на цій основі реальний план оволодіння професією; гарантування

розвитку професійно важливих якостей особистості.

Профорієнтаційна робота складається з таких компонентів: професійна інформація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація.

Професійна інформація – психолого-педагогічна система формування в особистості активної профорієнтаційної позиції, що відповідає суб'єктивним і об'єктивним умовам вільного та свідомого професійного самовизначення особистості. Вона дає учням змогу ознайомитися з різними професіями, зі змістом трудової діяльності в галузі кожної з них, з вимогами, які ці професії висувають до людини, а також з тим, де ними можна оволодіти. Завдяки такій допомозі учні виявляють свої індивідуальні схильності, психофізіологічні можливості, уміння зіставити їх з вимогами тієї професії, до якої вони мають інтерес і нахили, щоб прийняти правильне рішення про свою придатність допрофесійної діяльності в обраній галузі.

Професійна діагностика – система психологічного вивчення особистості з метою виявлення її професійно значущих властивостей і якостей.

Професійна консультація – надання особистості на основі її вивчення науково обґрунтованої допомоги щодо найоптимальніших для неї напрямів і способів професійного самовизначення. Мріючи про ту чи ту професію, школярі мають водночас замислюватися, чи справді вони годяться для такої роботи. Щоб відповісти на це питання, вони мають знати вимоги професії до її носія. Такі вимоги розроблено до багатьох професій.

Аналогічні консультації треба надавати і батькам учнів, щоб вони серйозніше підходили до обрання дітьми майбутньої професії, змогли певною мірою допомогти їм у цьому.

Професійний відбір – система роботи, спрямована на надання допомоги учневі у визначенні й виборі конкретної професії на основі виявлення й оцінки його загальних і спеціальних здібностей, вдатностей, інтересів, потреб й об'єктивних умов професійної підготовки і працевлаштування.

Професійний відбір здійснюють навчальні заклади, що висувають до вступників конкретні вимоги, або установи, які приймають випускників на роботу. На цьому етапі з молодими людьми варто проводити роз'яснювальну роботу. Вони мусять усвідомити: маючи певні недоліки, що не є відхиленням від абсолютно важливих професійних вимог, то, попрацювавши над собою, можуть їх подолати або згладити й досягнути професійної майстерності.

Професійна адаптація – процес пристосування людини до професійної діяльності, її умов;

досягнення бажаної продуктивності праці й відповідності між професійними намірами, інтересами, якостями особистості та вимогами до діяльності.

Адаптація здійснюється тоді, коли учень уже обрав професію і перебуває на стадії оволодіння нею. Її ознаки: збереження і розвиток здібностей і схильностей до обраної професійної діяльності, збіг суспільної та особистої мотивації праці, яка залежить від її змісту, впливу сім'ї та виробничого оточення. Професійна адаптація здійснюється разом із суспільною адаптацією, її результативність значною мірою залежить від того, як школа зуміла закласти основи адаптації.

Проте жорсткі умови регіональної конкуренції потребують нових підходів до здійснення профорієнтаційної роботи, створення позитивного іміджу навчального закладу, розширення сфери впливу шляхом позиціонування лицею у соціальному середовищі, створення комплексної системи форм, методів і способів, спрямованих на забезпечення допомоги випускникам шкіл в активному свідомому професійному самовизначенні та трудовому становленні. Тому Криворізький професійний гірничо-технологічний лицей для поліпшення проведення профорієнтаційної роботи створив профорієнтаційний центр, до складу якого увійшли керівник, спеціаліст з професійного консультування та спеціаліст з професійного інформування.

Керівник центру відповідає за планування та організацію: днів відкритих дверей; профорієнтаційної роботи у міських та позаміських школах; професійних майстер-класів серед учнів шкіл; спільних заходів з представниками підприємств – замовників робітничих кадрів; участі у квесті «MetinvestTravel» та інших заходах професійного спрямування.

Спеціаліст з професійного консультування постійно консультиє випускників шкіл та їхніх батьків, які потребують допомоги у виборі професії на основі вивчення їхніх професійних інтересів, нахилів, стану здоров'я, особливостей життєвої ситуації та з урахуванням потреб ринку праці.

Спеціаліст з професійного інформування здійснює розроблення профорієнтаційних матеріалів; інформування щодо діяльності навчального закладу в засобах масової інформації, мережі Internet: YouTube, Facebook та ін.; оновлення інформації в соціальних мережах та на сайті навчального закладу щодо змісту й перспектив розвитку професій, форм та умов оволодіння ними, станом та потребами на ринку праці, вимогами, потрібними для набуття конкретних професій, можливостями професійно-кваліфікаційного становлення.

Мал. 1. Структура профорієнтаційного центру

Робота центру здійснюється відповідно до розробленої схеми (мал. 1).

Також важливим є питання формування якісного педагогічного складу тих, хто проводить профорієнтаційну та консультативну роботу зі школярами, тому стажування працівників на провідних підприємствах з метою вивчення специфіки професії та залучення роботодавців до цієї роботи і збільшить показники якісного комплектування навчального закладу.

Профорієнтаційний центр здійснює спільні заходи з провідними підприємствами міста відвідування приміських шкіл з представниками підприємства; проведення Днів відкритих дверей за участю представників підприємств та випускників 9 і 11 класів шкіл міста, з акцентом на роботу підприємства та подальшого працевлаштування, де підприємством було організовано перевезення учнів; адресне відвідування потенційних абітурієнтів з інших міст і сіл.

Важливим є розуміння специфіки майбутньої професії. Таку можливість надали учням профорієнтаційні квести «MetinvestTravel» у співпраці з компанією METINVEST, де школярі могли визначитися з вибором майбутньої професії на різних професійних локаціях.

Важливу роль у професійній орієнтації школярів відіграють факультативні курси. Значна їх частина орієнтує старшокласників на конкретну професію і дає їм певний обсяг знань, умінь і навичок з цієї професії. Тому профорієнтаційний центр організовує та проводить навчання учнів шкіл на курсах по професіях.

Проте однією з головних складових якісного комплектування закладу є комплектування навчальних груп на основі професійного, психологічного та освітнього відбору абітурієнтів та

його коригування відповідно до результатів підприємства.

Під час проведення профорієнтаційного відбору варто враховувати:

- експериментальні умови та складну подальшу професійну діяльність;
- високі вимоги професії до людини;
- небезпеку як для самого спеціаліста, так і для оточуючих у наслідок помилкових дій однієї людини.

Розуміння структури й змісту профорієнтаційної роботи дає змогу

зробити її ефективнішою, цілеспрямованішою. Від уміння поєднувати різні форми профорієнтаційної роботи залежить її успішність.

У сучасних умовах децентралізації професійної освіти гостро постає питання щодо кардинальних змін у здійсненні якісної профорієнтаційної роботи задля підготовки конкурентних фахівців, тому завдання навчального закладу – постійне оновлення, розвиток профорієнтаційного орієнтування учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єгорова Є. В., Ігнатюк О. М., та ін. Професійна орієнтація: підручник / Є. В. Єгорова, О. М. Ігнатюк, В. В. Кобченко, Н. І. Литвинова, І. Б. Марченко, О. Л. Мерзлякова, В. В. Синявський, Г. П. Татаурова-Осика, А. М. Шевченко – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 240 с. С. 136 – 139.

2. Єгорова Є. В. Психологія профорієнтації у системі педагогічної освіти / Є. В. Єгорова, за редакцією О.М. Ігнатюк // Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 247 с. С. 22 – 34

3. Карпенко Л. М. Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення у контексті подолання кризи ринку праці. / Л. М. Карпенко // – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. – Київ : ІПК ДСЗУ, 2015. – 355 с. С. 295 – 304.

4. Мельник О. В. Професійна орієнтація: теорія і практика: науково-методичний посібник / О. В. Мельник. – Івано-Франківськ: «Тіповіт», 2011. – Вип. № 2. – 279с. С. 226 – 240.

5. Мельник Т. Профорієнтаційна робота зі школярами у гімназії / Т. Мельник // Рідна школа. – 2004. – № 10. – С. 16 – 18.

6. Яскал Л. Профорієнтація та професійна підготовка дітей / Л. Яскал // Україна: аспекти праці. – 2003. – № 8. – С. 9 – 13

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ПОЛЬЩІ (1999 – 2018 РОКИ)

Франтишек ШЛЬОСЕК, директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, голова наукового товариства «Польща – Україна», іноземний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

У Польщі, як і в Україні, глибокі соціально-економічні зміни, а насамперед технічні й культурні, привели до глибоких змін у змісті праці як у технологічній, організаційній сферах, так і в тій, яка стосується якості самого продукту.

Безумовно, ці зміни впливають на системні рішення у сфері професійної освіти, на її структуру, форми та методи підготовки фахівців для національної економіки.

Однак варто нагадати, що професійна освіта є набагато складнішим поняттям, ніж вважає більшість. Про це свідчить той факт, що ми можемо надати їй, принаймні, чотири значення: процес, який приводить до здобуття професійних кваліфікацій; результат цього процесу, який найчастіше підтверджується свідоцтвом або дипломом; стан наукових знань про закономірності навчального процесу – навчання професії; система заходів, пов'язаних між собою установ, які дають змогу організувати й здійснювати підготовку персоналу для національної економіки [1].

У четвертому значенні можемо трактувати професійну освіту як підсистему освітньої галузі, але в певному сенсі також як підсистему економічної сфери. Адже сьогодні важко уявити собі економічний розвиток держави без добре функціонуючої системи освіти та вдосконалення персоналу для національної економіки. Про це свідчать дані Світового банку та ОІСД (Організація ідентичності культурного розвитку), з яких випливає, що частка людських ресурсів (кваліфікованого персоналу) в загальному валовому продукті становить 64 %, матеріальні ресурси – 20 %, а фінансові ресурси – лише 16 % [2].

У Польщі наприкінці ХХ ст., тобто через неповні 10 років після соціально-політичних та економічних змін, ринок праці був нестійким, нестабільним і непередбачуваним. Головним чинником, який призвів до такої ситуації на внутрішньому ринку праці, була зміна структури національної економіки: зменшення частки в ній сільського господарства та виробництва для послуг у цій сфері.

Цілком природно, що системно-економічні зміни (крім того, настільки істотні) передбачають зміни в системі професійної освіти. Проте система профе-

сійної освіти у Польщі – поле постійних, не завжди необхідних та добре продуманих змін.

У кінці ХХ ст. система професійної освіти була виразно дисфункційною щодо потреб, зумовлених цивілізаційно-технологічними, соціально-культурними та економічними змінами. Отже, приступаючи в 1999 р. до реформування освітньої нормативно-правової бази, затвердженої до того часу в нашій країні, зокрема системи професійної освіти, було прийнято важливе доктринальне припущення: якщо ми маємо справу з нестабільним ринком праці та одночасно з небувалою динамікою структурних змін – правильним рішенням є організація загального або професійного навчання для осіб, які бажають вийти на ринок праці. Як обґрунтування такої стратегії часто використовувалося твердження одного з керуючих іноземним банком у Польщі, що він охочіше прийме на роботу в банку випускника загальноосвітнього ліцею, ніж випускника економічного технікуму або навіть випускника вищої економічної школи. Унаслідок такого підходу, відповідно до постанови від 8 січня 1999 р., у Польщі ліквідували такі типи професійних закладів освіти, які функціонували на базі 8-річної початкової школи [3]:

- 5-річні технікуми на базі 8-річної початкової школи;
- 3-річні технікуми на базі 3-річного базового професійного училища;
- 4 – 5-річні професійні ліцеї, які мали статус, що прирівнювався до технікуму (наприклад, економічні ліцеї, медичні ліцеї тощо);
- 4-річні професійні ліцеї на базі 8-річної початкової школи;
- 3-річні базові професійно-технічні училища.

На їх місце, на базі новостворених 3-річних гімназій, було запроваджено лише 2-річне професійне училище, у якому випускники гімназій мали розпочати навчання, **якщо вони не могли закінчити середньої школи**. Чисельність таких випускників становила 20 %. У цьому разі йдеться про 1/5 населення кожної популяції, яка, згідно з нормами психології розвитку, характеризується відносно низьким інтелектуальним рівнем або їхній розумовий рівень нижчий за норму. Отже, не мали інтереси та здібності до виконання конкретних професійних завдань (дій) мали становити основний критерій обрання професійної

освіти, а інтелектуальні або виховні проблеми, що характеризують випускника гімназії. Це означало, що такі професії, як, наприклад, офіціант, кухар, перукар, продавець, механік автотранспортних засобів, металург або сантехнік мали обирати «фахівці» з інтелектуальним дефіцитом. Що це мало означати для економічної практики, страшно навіть уявити! Важко уявити собі більш серйозну деградацію професійної освіти, а також професійної діяльності, у якій домінують фізичні зусилля.

Другим і водночас останнім типом професійних навчальних закладів, створених у результаті реформи системи освіти у 1999 р., є 2-, 3- або 4-семестрові післялицейні школи з можливістю впровадження модульної освіти, а також індивідуалізації періоду навчання для випускників профільних ліцеїв і загальноосвітніх ліцеїв.

Індивідуалізація скорочення періоду навчання полягала в тому, що учень школи на базі ліцею, за умови навчання в профільних класах, які відповідають отриманню кваліфікацій, або отримав знання та навички шляхом самоосвіти чи під час роботи за спеціальністю, або міг мати зараховані певні заняття і тим самим скоротити навчальний період. З метою визначення часу скорочення навчання передбачалося введення вхідного іспиту, який не варто плутати із вступним іспитом.

Впровадження зовнішніх іспитів, що підтверджують професійну кваліфікацію, стало надзвичайно важливим елементом навчання персоналу та частиною реформи системи освіти, започаткованої у 1999 р. Ці іспити ввели замість внутрішніх екзаменів у сфері професійного навчання (для учнів технічної середньої школи та еквівалентних шкіл) та для навчання конкретної професії (для базових професійно-технічних ліцеїв і професійно-технічних училищ).

Із впровадженням зовнішніх професійних іспитів з'явилася дилема, пов'язана з таким запитанням: чи економічно організаційні витрати на проведення іспиту, що підтверджує професійну кваліфікацію, не є надто високими у порівнянні з отриманими результатами?

Професор Тадеуш Новацький, головний творець педагогіки праці, однозначно ствердив, що складність процедури і логістики нового іспиту, його бюрократичний характер є економічно та організаційно невигідним, але насамперед є вираженням недовіри до вчителів та шкіл, уповноважених до того часу до проведення професійних іспитів [4].

Про бюрократичний характер нової форми перевірки знань та професійних навичок свідчить той факт, що реалізація прийнятої процедури потребувала опрацювання та заповнення майже 20 різних документів у формі листів, тестів, priznachen, протоколів тощо. Крім цього, треба було підготувати так званий екзаменаційний пакет, а також інформатори про професію і екзаменаційні листи [5].

Екзамени, що підтверджують професійну кваліфікацію, на практичному етапі мали індивідуальний характер, тому незрозумілим було встановлення часової норми (3 години на одного учня) для їх проведення. Тут маємо справу з різною швидкістю виконання завдань, а також різним характером завдань і умов, у яких відбуваються іспити. Ці умови містять специфіку певної професії (наприклад, з одного боку, специфіка професії морського рибалки, з другого боку – плетіння кошиків), а також рівень та обсяг обладнання екзаменаційних місць.

Автор цього тексту на початку 2008 р. так підсумував запровадження нової форми професійних іспитів: *досвід перших 4-х років проведення іспиту, який підтверджує професійну кваліфікацію, свідчить про необхідність модернізації форм та процедур його проведення, зокрема:*

- опрацювання і введення рішень, які допомогли б проводити письмовий етап у режимі он-лайн,
- зменшення кількості екзаменаторів і наглядців, наприклад, вводячи систему відеоспостереження,
- впровадження інших організаційних рішень для проведення іспитів у технікумі, щоб це не завадило випускним іспитам для отримання атестату зрілості,
- зменшення бюрократизації іспитів за допомогою зменшення кількості документів та формулярів, які на цей час «є необхідними» для їх проведення,
- створення системи, у якій екзаменатори будуть залучатися, здебільшого, з-поза освітньої сфери (наприклад, зі сфери економіки);
- впровадження діючої, однорідної системи оголошення результатів, з переліком досягнень шкіл і навіть учителів [6].

У листопаді 2001 р. досить несподіваним рішенням Сейму Республіки Польща стало прийняття ще одного освітнього акту, який змінив структуру середніх шкіл з 1 вересня 2002 р. [7].

Відповідно до положень нового закону про освіту, на малі системи освіти з'явилися такі професійно-технічні школи:

- 4-річні технікуми на базі 3-річного навчання в гімназії,
- 2 – 3-річні професійно-технічні училища на базі 3-річного навчання в гімназії;
- 3-річні додаткові технікуми на основі 2 – 3-річного базового професійного училища;
- 0,5 – 2,5-річні післядипломні школи на базі середньої школи.

Отже, нам довелося мати справу з реформою реформи системи освіти.

У 2002 р., окрім структурної реформи професійної освіти, були внесені помітні зміни до освітньої програми. Вони передбачали: зміцнення основного навчального плану для професійного навчання; початку роботи над модульними програмами під час підго-

товки фахівців; впровадження нової класифікації професій у сфері професійної освіти, адаптованої до змін на польському та європейському ринках праці; результативнішого проведення зовнішніх професійних іспитів; початку роботи зі створення польських стандартів професійних кваліфікацій.

Реформа програм 2002 р. також передбачала впровадження кореляції між загальною та професійною освітою, зокрема базові компетентності. Отже, новий основний навчальний план для загальної освіти та основний навчальний план базового професійного навчання, відповідно до цілей реформи, мали доповнювати один одного, намагаючись забезпечити випусникам можливість ефективного функціонування на ринку праці.

Професійна освіта збереглася у такій формі до 31 серпня 2012 р. Важливими показниками стану професійно-технічної освіти у той період була кількість учнів професійних шкіл і кількість навчальних закладів, які готують працівників для сфери економіки.

У табл. показано, як формувалася кількість учнів середніх та базових професійних навчальних закладів у 2002 – 2011 роках.

Таблиця

Кількість учнів професійних шкіл у 2002 – 2015 роках

Навчальні роки	Кількість учнів, тис.		
	Середні професійні школи	Базові професійні заклади	Загалом
2002/2003	1038	276	1314
2004/2005	956	246	1202
2006/2007	777	237	1014
2010/2011	632	225	857
2014/2015	511	190	701

Джерело: Власне опрацювання на основі даних GUS (Головне управління статистики).

Так, у 2002–2011 роках у Польщі кількість учнів професійних навчальних закладів скоротилася майже на 460 тис. осіб. У той же період понад половину професійних навчальних закладів ліквідували. Це означає, що освітня стратегія, прийнята та введена у той період, призвела до безпосереднього створення кадрового розриву, особливо в професіях, що потребують низької та середньої кваліфікації. Результати такої стратегії вже чітко відчувалися під час здійснення інвестицій, пов'язаних із Євро-2012, коли терміново шукали фахівців, які мали кваліфікацію будівельних, механічних чи транспортних професій.

Наразі ці наслідки стали ще більш очевидними. Це підтверджує той факт, що на даний час у Польщі працюють сотні тисяч іноземних працівників, здебільшого з України, усі вони виконують роботу, яка потребує низької або середньої кваліфікації.

Отже, згаданий розрив у сфері персоналу виник і в нашій країні (і далі поглиблюється). Професор Мечислав Кабай ще у 2002 р. на форумі Міжвідомчої групи з прогнозування попиту на робочі місця, що

функціонує в Урядовому центрі стратегічних досліджень, застерігав щодо виникнення такої ситуації.

Чергова зміна шкільної системи, зокрема, у сфері професійної освіти, відбулася внаслідок прийняття Закону від 19 серпня 2011 р. про внесення змін до закону про систему освіти та деяких інших актів. Відповідно до цього документа, станом на 1 вересня 2012 р., були внесені такі зміни:

- нова шкільна система (без додаткового технікуму, профільного ліцею і додаткового загальноосвітнього ліцею, що функціонує в стаціонарному режимі);
- нова класифікація професій у професійній освіті, що відокремлює в кожній професії так звані **кваліфікації** для кожної професії (впровадження 1-, 2- та 3-кваліфікаційних професій);
- нова форма професійної освіти була впроваджена у формі **професійних курсів**, які могли проводитися поза шкільною системою;
- зовнішні професійні іспити були модернізовані шляхом адаптації їх до кваліфікації, визначеної в окремих професіях, що, зокрема, відображалось в новій назві іспиту (**іспит, що підтверджує кваліфікацію у професії**).

У результаті впровадження нової структури системи освіти, випусникам базової професійної школи було надано можливість отримати середню освіту й скласти випускні іспити на атестат зрілості стаціонарно. Можливості подальшого навчання за очною формою навчання для учнів та випускників професійних шкіл більше не існувало.

Отже, ліквідація можливості для випускників базової школи навчатися стаціонарно стала наступним етапом маргіналізації підготовки кадрів для економіки.

Погіршення не вигідної ситуації польської професійної освіти, в нашій країні, після 1 вересня 2012 р. також підтверджується даними, наведеними в табл.

Дані в табл., свідчать, що впродовж 2002 – 2015 рр. число учнів у сфері професійного навчання зменшилося більш як на 613 тис. осіб (майже 50 %), а в 2011 – 2015 роках – на 156 тис. Крім того, понад 60 % професійних навчальних закладів було вилучено з освітньої мапи, що чітко вказує на драматичну ситуацію професійної освіти в Польщі та ситуацію, у якій важко уявити економічний розвиток держави без добре функціонуючої системи професійної освіти та підвищення кваліфікації персоналу. Тому у сфері, яка є важливою не лише для освіти, а й для національної економіки експеримент був справді погано продуманим.

Нарешті, після аналізу ситуації професійної освіти в Польщі, зокрема зміни, які відбулися внаслідок реформи системи освіти у 1999 р., реформ у 2002 р. та значної структурної й програмної адаптації системи освіти у 2012 р., можна припустити, що основними поточними проблемами системи професійної освіти у Польщі є: занадто часті зміни у

цій сфері; відсутність тісної співпраці зі сферою економіки; постійне зниження кількості учнів та професійних навчальних закладів у освітній сфері; труднощі в організації практичного професійного навчання; відсутність реалізації модульної освіти під час підготовки до професії; а також узгодженої системи освіти та вдосконалення вчителів, які навчають професії.

Однак найбільшою проблемою професійної освіти в нашій країні є відсутність адаптації структури цієї освіти до потреб ринку праці, що постійно змінюється.

9 січня 2017 р. президент Республіки Польщі підписав Закон «Про освітнє право». Відповідно до рішень цього закону, професійне навчання при цільовому підході буде здійснюватися в:

- 5-річному технікумі на базі 8-річної початкової школи;
- 3-річній професійній школі I ступеня на базі 8-річної початкової школи;
- 3-річній спеціалізованій школі для професійної підготовки учнів з помірними або важкими психічними розладами та для учнів з особливими потребами;
- 2-річній професійній школі II ступеня на базі професійної школи I ступеня;
- післяліцейних школах з різними циклами навчання, які (ймовірно [8]) функціонуватимуть за схожою системою із післядипломними школами, які є сьогодні.

Важливою формою професійної підготовки залишаються кваліфікаційні професійні курси.

Нова структура професійної освіти, по суті, істотно збігається зі структурою системи освіти з 1999 р. Проте з точки зору програми (це очевидно), але передусім з огляду на мету і форму професійної підготовки, це мають бути інші школи, які набагато краще адаптуються до потреб сучасного ринку праці. Тому одним із найважливіших завдань нинішньої реформи системи професійної освіти є якнайбільше залучення роботодавців у навчальний процес – вивчення професії за моделлю та подібністю подвійного навчання. Зважаючи на потреби національної економіки та якість спеціалізованої освіти, треба побажати авторам нової реформи, щоб це завдання було хоча б частково реалізоване. Варто пам'ятати, що постулат про активне залучення суб'єктів господарювання в процес підготовки кадрів для різних галузей економіки триває у Польщі вже кілька десятиріч років, і його реалізація набула різних, як виявилось, неефективних форм.

Безсумнівною перевагою введеної системи професійної освіти є відновлення наступності для випускників шкіл, що готують фахівців для так званих робочих професій. Як ми пам'ятаємо, у 2012 р., випускникам базових професійних навчальних закладів була скасована можливість продовження навчання на стаціонарній формі. Створення природної наступності між професійними школами 1-го і 2-го рівнів

не лише істотно обґрунтовано, а й варто розглядати як акт відновлення незаконно відібраного права на навчання для певної частини суспільства.

У новій класифікації професій у сфері професійної освіти заслуговує на увагу встановлення декільком спеціальностям кваліфікації техніка (наприклад, техник експлуатації портів і терміналів, техник пожежної справи, техник морської навігації тощо) **п'ятого** рівня для повної або часткової кваліфікації, виокремлених у професії.

У результаті аналізу «Закону про освіту» та деяких конкретних законних актів, які регулюють нові рішення, можна зробити висновок, що структурні, програмні та організаційні зміни, прийняті в ході чергової реформи системи професійної освіти, є більш переконливими, ніж попередні. Особливо це стосується тісної співпраці з економічним життям у процесі підготовки фахівців та спроб запровадження системних рішень у професійній освіті, аналогічні тим, які впроваджуються в економічно розвинутих країнах, а також відновлення цілковитої наступності учнів усіх типів професійних навчальних закладів.

Прийняті системні зміни будуть перевірені ринком праці, для якого переважно і працює професійна освіта. Аби це була позитивна перевірка.

ЛІТЕРАТУРА

1. F. Szlosek: Tożsamość pedagogiki pracy w kontekście przemian systemowych. Warszawa 2015.
2. M. Kabaj: Efektywność kształcenia zawodowego w wybranych krajach [w:] U. Jeruszka (red.) Efektywność kształcenia zawodowego, Warszawa 2000, s. 175.
3. Ustawa z dnia 8 stycznia 1999 r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Z 1999 nr 12, poz. 96).
4. T. Nowacki: Wystąpienie na forum Ogólnopolskiego Seminarium Badawczego w Zuberku (Słowacja) 16 sierpnia 2004 r.
5. Procedury organizowania i przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Centralna Komisja Egzaminacyjna. Warszawa 2004.
6. F. Szlosek: Kształcenie zawodowe w Polsce w kontekście reform edukacyjnych [w:] N. Nyczkało, F. Szlosek: Kształcenie zawodowe w Polsce i Ukrainie – na tle przemian, Warszawa – Radom 2008, s. 110.
7. Ustawa z dnia 21 listopada 2001 roku o zmianie ustawy Karta nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego. Dz. U. z 2001, nr. 11, poz. 1615.
8. У поясненні до Закону Положення, що вводять закон – освітній закон «пояснено», що «Післяліцейні школи, які існували дотепер, від 1 вересня 2017 р. стають післяліцейними школами». Це цілком зрозуміле й цілковите пояснення.

*Переклад з польської І. М. Андрощук,
кандидата педагогічних наук,
доцента*

КОНКУРС ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ «WORLD SKILLS UKRAINE»

Андрій КОНОНЕНКО, старший науковий співробітник лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Із 30 листопада по 2 грудня 2017 року у Києві проводився Всеукраїнський конкурс професійної майстерності «WORLD SKILLS UKRAINE». Він покликаний сприяти зростанню престижності робітничих професій, розвитку професійної освіти шляхом гармонізації кращих практик і професійних стандартів. Зауважимо, що конкурс WorldSkills – це своєрідні олімпійські ігри для учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, а також молодих кваліфікованих робітників і фахівців у віці від 18 до 22 років, що проводяться що два роки у міжнародному форматі за 6 секторами світової економіки.

Офіційні організатори конкурсу, що проводиться в Україні вже втретє, – Міністерство освіти та науки України і Федерація роботодавців України за підтримки Федерації металургів України, об'єднання підприємств «Укрметалургпром». Генеральний партнер заходу – «Метінвест».

Реєстрація та урочистості з нагоди відкриття престижного змагання відбулися 30 листопада у Київському національному університеті будівництва і архітектури. Учасників привітали міністр освіти і науки України Лілія Гриневич та голова Ради ФРУ Дмитро Олійник. Після урочитого відкриття гості відвідали інтерактивну виставку, яка поєднала у собі майстер-класи, сучасні цифрові технології та технології моди, мехатроніку і зону Made in ПТО та багато іншого. Все, що на ній представлено, зроблено руками молодих професіоналів з усієї України.

Цьогоріч змагання відбувалися за такими професійними напрямками:

- зварювальні роботи;
- електромонтажні роботи;
- слюсарні роботи;
- підйом і транспортування вантажів;
- кулінарне мистецтво;
- перукарське мистецтво;
- технології моди.

З-поміж більш як 170 учасників конкурсу професійної майстерності WorldSkills Ukraine – команди з Хмельниччини, Полтавщини, Донеччини, Києва та Волині стали найкращими. Вони набрали найбільшу кількість балів у загальному заліку змагань за 7 компетенціями.

© Романова Г., 2018

Однією з новацій цього річного WorldSkills Ukraine стало те, що всі локації були розміщені на одній платформі. На кожній з них для учасників створили належні умови для виконання завдань. Наприклад, для конкурсантив-зварників обладнали 10 зварювальних постів, де вони демонстрували вміння ручної дугової зварки покритим електродом, дугової зварки металевим електродом, зварювання пластин у горизонтальному і вертикальному положеннях тощо.

Для учасників компетенції «Технології моди» робочі місця облаштували швейними машинками та необхідними витратними матеріалами. Майстрам запропонували завдання із трьох модулів. У першому вони мали створити ескіз повсякденної сукні, вказавши креслення швів обробки, далі – покроїти виріб. На останньому етапі конкурсанти виготовляли та оздоблювали сукні.

До складу журі увійшли експерти, досвідчені фахівці профільних професій та представники бізнесу.

На WorldSkills Ukraine також вперше була представлена позаконкурсна компетенція «Мехатроніка», у якій змагалися три команди. Вони мали вирішити виробниче завдання, пов'язане з промисловими роботами та автоматизованим обладнанням. Загалом учасників перевіряли на знання двох дисциплін – пневматики та гідравліки.

Отже, загалом за кожним із напрямів місця розподілилися так:

Кулінарне мистецтво:

I місце – Діана Сковородко, Вище професійне училище № 33 (м. Київ);

II місце – Дмитро Костенко, ресторан «Бельведер» (м. Біла Церква);

III місце – Марина Шрамкова, Криворізький центр профосвіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу.

Перукарське мистецтво:

I місце – Михайло Тчакчик, Подільський центр ПТО (м. Кам'янець-Подільський);

II місце – Вікторія Лешко, Ужгородське вище комерційне училище КНТЕУ;

III місце – Галина Солтис, Львівське вище професійне училище побутового обслуговування.

Технології моди:

I місце – Поліна Просалова, Київське вище професійне училище технологій та дизайну одягу;

II місце – Алла Коротчук, Вище професійне училище № 3 (м. Чернівці);

III місце – Катерина Стрижеус, Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну.

Зварювальні роботи (серед закладів профосвіти):

I місце – Віталій Касаїнов, Вище професійне училище № 7 (м. Кременчук);

II місце – Ілля Матяж, Кам'янське вище професійне училище;

III місце – Сергій Бахімов, Канівське вище професійне училище.

Електромонтажні роботи (серед закладів профосвіти):

I місце – Микола Хропот, Володимир-Волинське вище професійне училище;

II місце – Андрій Федотов, Білоцерківський професійний ліцей;

III місце – Вячеслав Погудін, Вище професійне училище № 7 (м. Кременчук).

Слюсарні роботи (серед закладів профосвіти):

I місце – Максим Дорош, Технічний коледж Луцького НТУ;

II місце – Павло Южно, Київське вище професійне училище залізничного транспорту ім. В. Кудряшова;

III місце – Михайло Стицюк, Центр професійно-технічної освіти №1 (м. Вінниця).

Підйом та транспортування вантажів (серед закладів профосвіти):

I місце – Едуард Казаков, Маріупольське вище металургійне професійне училище;

II місце – Дмитро Дорофеев, Запорізьке машинобудівне вище професійне училище.

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ З ЕЛЕМЕНТАМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тетяна СТОЙЧИК, заступник директора з навчально-виробничої роботи Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею, кандидат педагогічних наук

Нещодавно Криворізький професійний гірничо-технологічний ліцей (директор В. Сиротюк) у співпраці з підприємством-замовником робітничих кадрів ПАТ «Кривбасзалізрудком» (керівник Ф. Караманиць) презентували на регіональному рівні серед роботодавців систему підготовки конкурентоздатних фахівців з елементами впровадження дуальної форми навчання.

У процесі проведення заходу директор з персоналу О. Макаров (голова піклувальної ради) презентував діяльність піклувальної ради та організацію підготовки фахівців гірничого профілю в умовах ПАТ «Кривбасзалізрудком»; заступник директора з навчально-виробничої роботи, кандидат педагогічних наук Т. Стойчик поділилася науково-методичними підходами в організації співпраці з проблем оновлення змісту підготовки; організації стажування педагогічних працівників; оновлення навчально-матеріальної та матеріально-технічної бази закладу; начальник навчально-курсного центру ПАТ «Кривбасзалізрудком» М. Квартюк ознайомив із системою організації професійно-теоретичної та

професійно-практичної підготовки в умовах навчального полігону центру.

Під час заходу учасники: Т. Татаренко, начальник бюро навчання АТ «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат»; А. Паламар, заступник голови правління з управління персоналом АТ «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат»; О. Черемушкін, директор з управління персоналом АТ «Покровський гірничо-збагачувальний комбінат»; Т. Алілуєнко, начальник сектора навчання АТ «Покровський гірничо-збагачувальний комбінат»; С. Яровой, заступник начальника відділу кадрів та навчання АТ «Покровський гірничо-збагачувальний комбінат»; М. Соловей, заступник директора ТОВ «Бетісолушин» ознайомилися з творчими роботами учнів Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею, створеними під час роботи гуртка «Підземний Кривбас» (керівник Д. Непомнящий); оглянули навчально-методичне забезпечення кабінетів «Технології і комплексної механізації гірничих робіт» (завідувач кабінету Д. Непомнящий) «Охорони праці» (завідувач кабінету А. Ромах), «Правил технічної експлуатації та інструкцій локомотивів» (завідувач кабінету І. Євницька).

КОНКУРС МЕТОДИЧНИХ ПРОЕКТІВ «РОЗВИТОК СТІЙКОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ» ТА «ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА – ДЖЕРЕЛО ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ»

Наталія КУЛАЛАЄВА, завідувач лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Марина СТАСЄЄВА, директор Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у Київській області

На базі ДПТНЗ «Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти» відбулася Обласна конференція-презентація за результатами конкурсу методичних проектів «Розвиток стійкого інтересу учнів до майбутньої професії» та «Трипільська культура – джерело професійної майстерності», у якій взяли участь понад 100 учасників і глядачів. Організатором заходу виступив Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у Київській області.

Власні проектні роботи захищали 11 закладів професійної (професійно-технічної) освіти Київщини, які отримали найбільшу кількість балів у I (заочному) етапі конкурсу. Спостерігати й оцінювати виступи-презентації учасників-конкурсантів запросили команду висококваліфікованих членів журі у складі: **Н. Кулалаєвої**, завідувача лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидата хімічних наук, доцента; **М. Стасєєвої**, директора Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у Київській області; **Л. Смолякової**, майстрині з реконструкції Трипільської кераміки, члена Національної спілки майстрів Народного мистецтва України; **В. Білоуцько**, наукового співробітника науково-дослідного відділу археології НІЕЗ «Переяслав»; **Л. Луцик**, дизайнера одягу, модельєра, члена Ради театральних діячів України.

Відповідно до результатів оцінювання робіт за проектом «Розвиток стійкого інтересу учнів до майбутньої професії» місця були розподілені таким чином:

I місце – ДПТНЗ «Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти». Мета цієї проектної роботи полягала в популяризації можливостей робітничих професій як джерела економічного розвитку України, виявлення творчої обдарованої молоді, розкриття творчого потенціалу учнів, підвищенні рівня поінформованості молоді про робітничі професії. У ході реалізації проекту проведено низку заходів: конкурси (виставка фото-колажів «Я – творець свого майбутнього», медійний проект «Я обрав свою

професію тому що, ...»); інтернет-акція «У світі професій»; інтелект-турнір на знання своєї професії «Молода гвардія професіоналів»; фестиваль професій «Ліга професіоналів». Учні створили такі проекти: фото-колажі, презентації, відеоматеріали блоги, групи, сторінки, сайти в мережі Інтернет.

II місце – поділили ДНЗ «Білоцерківське професійно-технічне училище імені П. Р. Поповича» та ДПТНЗ «Богуславське вище професійне училище сфери послуг».

Результатами проекту ДНЗ «Білоцерківське професійно-технічне училище імені П. Р. Поповича» становили методичні матеріали, енциклопедії, фотоколажі, що використовуватимуть педагогічні працівники закладу для подальшої роботи з профорієнтації, поширення інформації про робітничі професії, за якими здійснюється підготовка в училищі.

Метою проектної роботи ДПТНЗ «Богуславське вище професійне училище сфери послуг» було налагодження плідної співпраці з соціальними партнерами, представниками роботодавців, громадськими організаціями, меценатами і батьками й привернення уваги громадськості до проблеми працевлаштування випускників закладу, а також формування у випускників закладу мотиваційної основи щодо праці за фахом.

III місце – ДПТНЗ «Яготинський центр професійно-технічної освіти». Колектив закладу визначив таку мету цього проекту: стимулювання творчої діяльності та задоволення потреби педагогів у продуктивному самовираженні; створення оптимальних умов для розвитку індивідуальних інтелектуальних, творчих здібностей учнів. Під час реалізації проекту підготували презентації учнівських екскурсій, конкурси фахової майстерності серед учнів, розроблений учнями фізичний прилад, практичні стенди тощо.

Переможцями проекту «Трипільська культура – джерело професійної майстерності» стали всі учасники за номінаціями:

- ДНЗ «Ржищівський професійний ліцей» – «Найкращий дослідницький проект»

Трипільської спадщини. Мета цього проекту вивчення на місцевому матеріалі археологічних знахідок; визначення стану хліборобства трипільців та його зв'язок з сучасним сільським господарством; аналіз палеоетноботанічних досліджень, знарядь праці трипільців; дослідження взаємозв'язку сучасних еко-етнографічних заходів з давньою цивілізацією трипільців; виховання в учнівської молоді шанобливого ставлення до історії й традицій українського народу. Під час роботи над проектом учні закладу із залученням науковців, співробітників археолого-краєзнавчих музеїв, місцевих істориків та дослідників, вчителів та учнів інших закладів освіти підготували альбом «Шляхами Трипілля», реєстр пам'яток трипільської культури, історико-археологічний маршрут околицями Ржищева, фотоколаж «Трипільське коло», альбом «Мозаїка вірувань та міфів далеких пращурів», тематична експозиція музею ліцею «Від трипілля до сьогодні». Кінцевим продуктом виявилася підготовка, організація та проведення педагогічним і учнівським колективом ліцею науково-практичної конференції «Від Трипілля до сьогодні».

• ДПТНЗ «Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти» – «*Магія Трипілля в сучасному одязі*». Мета цього проекту – виховання в учнів поваги до українських народних традицій, формування національної свідомості та любові до рідної землі й роду, шанобливе ставлення до культури, спадщини, традицій і звичаїв. У процесі проектною роботи учні закладу: вивчили таємничі Трипільські символи-знаки, що зображені на посуді, статуєтках, одязі, прикрасах; дослідили значення трипільських знаків-символів; підготували панно з символами Трипільської культури й колекції Трипільського одягу; створили учнівський блог «Трипільський всесвіт України». Продуктами такої роботи стали: панно, на якому зображено символи Трипілля; методичний посібник «Символи Трипільської культури»; газети; буклети; презентації; відео; а також учнівський блог за адресою <https://ggrupalptu.blogspot.com>; колекція Трипільського одягу.

• ДНЗ «Богуславський центр професійно-технічної освіти» – «*Найкраща трипільська реконструкція*». У результаті проекту учні закладу здійснили реконструкцію (макети) будинків Трипільського поселення та винайшли стародавні рецепти Трипільського печива. Цьому передувала плідна робота всього педагогічного колективу закладу та учнів, а саме: пізнавальні подорожі, навчальні екскурсії, відвідування музеїв, проведення різних заходів, підготовка декоративних виробів тощо.

• ДПТНЗ «Броварський професійний ліцей» – «*Креативне втілення трипільської культури в архітектурі та дизайні*». Мета проекту – удосконалення професійної майстерності учнів закладу на основі реконструкції здобутків трипільської культури за професіями: «Монтажник гіпсокартонних конструкцій», «Маляр», «Електрозварник ручного зварювання», «Виробник художніх виробів з металу», «Кухар», «Кондитер». Майбутні фахівці створили експозицію «Буденність трипільців», навчилися робити трафарети символів, вироби з металу, тіста, паперу, будівельних матеріалів.

• ДПТНЗ «Білоцерківський професійний ліцей» – «*Трипільська культура у долонях майбутніх майстрів*». Мета дослідження – всебічне й комплексне вивчення особливостей становлення, функціонування й розвитку Трипільської культури в Україні, її впливу на розвиток сучасної професійної майстерності майбутніх фахівців та можливостей її використання під час професійної підготовки учнів ліцею з професії «Різьбяр по дереву та бересту», а також підвищенні інтересу молоді до історії України. Під час проекту в закладі проведено низку заходів: екскурсії й зустрічі; перегляд відеофільмів та відеороликів з відповідної тематики; серію уроків у групах з професії «Різьбяр по дереву та бересту» (художня культура, ліплення, рисунок, виробниче навчання) тощо. Кінцевими продуктами проекту виявилися підготовлені учнями презентації, відеоматеріали та створена за мотивами Трипільської культури іграшка «Карусель».

• ДПТНЗ «Фастівський центр професійно-технічної освіти» – «*Автентичність та традиції Трипілля в сучасних професіях*». Мета проекту – ознайомлення колективу педагогів та учнів закладу з історичним і культурним надбанням Трипілля-Кукутені та його популяризації у регіоні. Результатами проектною роботи стали: вишите панно «Логографічні символи трипільців»; буклети: «Трипільська матриця» і «Живий хліб»; Зразки трафаретів «Стрічковий орнамент» для декоративного оздоблення поверхні; Металеві вироби з трипільською символікою: «Торшер», Картина «Відлуння Трипілля», «Державний Герб України».

• ДПТНЗ «Рокитнянський професійний ліцей» – «*Найкраща відео презентація світу Трипілля*». Проект здійснювався з метою: удосконалення професійної майстерності учнів закладу на основі реконструкції здобутків трипільської культури за відповідними напрямками професійної підготовки (громадське харчування, будівельна галузь та деревообробка); формування в учнів відчуття української ідентичності; заохочення до пізнавальної, краєзнавчої, пошуково-

дослідницької діяльності учнівської молоді, педагогічних працівників ДПТНЗ «Рокитнянський професійний ліцей» тощо. Продуктами проекту стали учнівські проекти «Трипільське протомісто», «Живий хліб», «Історія Трипільської культури» та створений учнями фільм «Подих минулого на вітрилах майбутнього».

Підбиваючи підсумки роботи конкурсу, учасники зазначили, що ефективність навчального процесу багато в чому залежить від уміння викладача правильно організувати і обрати форму роботи учнів. Запорукою їхньої успішної активності є нетрадиційні форми навчання, під час якого учні долучаються до дослідницької діяльності, а також розширюють знання про

рідну країну, дає їм змогу долучатися до вивчення української давньої та сучасної культур. Участь співробітників лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, працівників навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти України та колективів закладів професійної (професійно-технічної) освіти у спільній проектній дослідницькій діяльності забезпечує учням можливість не тільки підвищити власний інтерес до навчання, професій, які вони здобувають, а й розвивати їхню творчу самостійність, навички роботи з різними джерелами знань як індивідуально, так і в команді однодумців.

ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА

Тетяна ГЕРЛЯНД, старший науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

На базі Державного навчального закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей» відбувся науково-практичний семінар «**Дуальна форма навчання – запорука якісної підготовки сучасного кваліфікованого робітника**».

Програма заходу була насиченою: яскраве свято з нагоди посвяти вступників ліцею у першокурсники, конкурс з професії «Кухар; кондитер», обмін досвідом педагогічної діяльності майстрів виробничого навчання ліцею за дуальною формою навчання та підготовлений співробітниками Інституту ПТО НАПН України воркшоп.

Урочисте свято відкрив директор ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей» С. Осипенко, який привітав учнів, педагогічний колектив і гостей ліцею та розповів про традиції, що склалися в ліцейній родині протягом багатьох років.

У конкурсі з професії «Кухар; кондитер» взяли участь учні другого курсу групи № 8 під керівництвом майстра виробничого навчання А. Гурової. Конкурс проводили в два тури: перший – теоретичний, другий – практичний. У першому турі провели вікторину, що мала низку питань для перевірки теоретичних знань учнів. Під час другого туру учні продемонстрували свої практичні вміння, навички та креативність у виконанні творчої роботи, конкурсу «вільна страва». Обидві команди успішно виконали завдання та продемонстрували відмінні професійні знання й уміння.

© Герлянд Т., 2018

Майстри виробничого навчання ліцею: Л. Осипенко, С. Матюшкін і О. Торохтій поділилися досвідом роботи за дуальною формою навчання. Л. Осипенко розповіла про особливості професійної підготовки за дуальною формою навчання й організацію проходження виробничої практики на підприємстві майбутніх фахівців з професії «Машиніст електровоза; електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту устаткування». С. Матюшкін ознайомив з результатами досвіду впровадження елементів дуальної форми навчання за професією «Кухар; кондитер» та роллю майстра виробничого навчання в цьому процесі. О. Торохтій окреслила переваги дуальної форми навчання для учнів, роботодавців і держави.

Завідувач лабораторії технологій професійного навчання Інституту ПТО НАПН України, кандидат хімічних наук, доцент Н. Кулалаєва провела для педагогічних працівників ліцею воркшоп «SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх фахівців». Педагоги об'єднались у групи «учнів», «педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти», «адміністрації закладів професійної (професійно-технічної) освіти», «роботодавців», «представників державних установ управління освітою» проаналізували сильні та слабкі сторони, можливості та загрози впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх фахівців.

СВЯТО, ЯКЕ ЗАВЖДИ З НАМИ!

Юлія ПИРОГОВА, методист Вищого професійного училища №17 м. Генічеська, Херсонська область

У ВПУ № 17 м. Генічеська Херсонської області училища – 50-річний ювілей. Для історії це зовсім небагато, краплина в морі, але з таких краплин і складається життя. А воно тільки тоді має сенс, коли людина створює нове, прекрасне, неординарне. Саме в творчості постає все: і насолода від праці, і людська краса і справжнє щастя.

50 років трудової біографії – це ціле життя колективу: викладачів, учнів, майстрів виробничого навчання, вихователів, батьків, робітників училища різних категорій. Воно наповнене спільною працею, творчістю, натхненням, великими й маленькими проблемами, радіщами, сумом і перемогами. Тільки завдяки колективу ентузіастів, людей, відданих своїй справі, люблячих дітей, яскравих особистостей, складний 50-річний шлях було пройдено з честю. Новий сучасний навчальний заклад ВПУ № 17 має своє обличчя, власний особливий і неповторний імідж.

Уперше двері нашого навчального закладу відчинилися 9 вересня 1968 р. для 154 учнів. Це наші перші «ластівки», які випурхнули у світ і започаткували горде ім'я випускників нашого навчального закладу. Наказом Херсонського обласного управління освіти № 01-ОРК від 17.09.1983 р. училище розпочало підготовку кваліфікованих робітників з отриманням середньої освіти. У зв'язку з цим збільшилася кількість навчальних груп, що зумовило необхідність розширення навчальної площі, створення нових кабінетів, лабораторій, майстерень.

У 1985 р. училище одержало новий гуртожиток на 360 місць, а в 1987 році було введено у дію новий навчальний комплекс, розрахований на 720 учнів. Контингент учнів протягом наступних років становив понад 500 осіб. Згідно з наказом Міністерства Народної освіти Української РСР за № 82 від 04.04.1991 р. «Про реорганізацію ПТУ у вищі професійні училища» наше училище було реорганізовано у Вище професійне училище № 17.

Заняття проводили в старих пристосованих приміщеннях. І скільки зусиль довелось докласти колективу, його керівникові – першому директорові **Леоніду Князеву**.

Йому на зміну прийшов **Віктор Іщенко**, який поєднав свою долю з нашим навчальним закладом. Він 35 років обіймав посаду директора. Віктор Григорович, глибоко знаючи роботу на

всіх рівнях, маючи високі професійні та організаторські здібності, у період нестійкого, нестабільного життя та перебудови в галузі освіти як талановитий директор зумів об'єднати колектив, заохотити до виконання основного завдання навчального закладу – підготовку конкурентоспроможних та високопрофесійних робітничих кадрів.

За 50 років діяльності навчального закладу кожне покоління педагогів вносило вагомий внесок у благородну справу навчання та виховання молоді. Слова подяки і шани заслуговують педагоги та ветерани училища, які частину свого серця залишили в училищі: Л. Гайдамака, Д. Заїка, Л. Романюта, Ю. Куцуба, З. Прибильна, Е. Арутюнов, В. Михайліченко, Г. Безкаравайна, Н. Демченко, Г. Скоропад, Т. Гагуля, О. Тимченко, С. Погоріла, О. Ларіонова, Л. Борадай, Н. Гулікова, В. Рижова, Н. Баранова, В. Михайліченко, Н. Лук'янова, М. Юрченко, Р. Авдюшкіна, Г. Гороховская, Н. Стаднікова, О. Назаров, Г. Коробков, В. Мороз, Л. Асеєва, З. Кривомазова, І. Міханюшин та інші.

Легкокрилим птахом пролітають роки. Нам є чим пишатися: ми виростили і зміцніли. Маємо потужну матеріально-технічну базу – 30 навчальних кабінетів, 11 виробничих майстерень, 4 лабораторії, 2 комп'ютерних кабінети, об'єднаних у локальну мережу Інтернет, 2 полігони та 1 майданчик-автодром – предмет не лише піклування, а й особливої гордості. Сьогодні ВПУ № 17 – сучасний заклад освіти, який готує, висококваліфікованих робітників за професіями: «Машиніст крана автомобільного»; «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів»; «Водій автотранспортних засобів категорії «С»»; «Електрогазозварник»; «Перукар (перукар-модельєр)»; «Штукатур»; «Лицювальник-плиточник»; «Муляр»; «Столяр будівельний, тесляр», «Монтажник сталевих та залізобетонних конструкцій». Нині всі професії, за якими здійснюється підготовка кваліфікованих робітників, інтегровані.

Кращі випускники продовжують навчання на третьому ступені з отриманням освітнього кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за фахом: «Будівництво та цивільна інженерія»; «Автомобільний транспорт» (кваліфікований робітник за професією «Слюсар з ремонту автомобілів», які в 2014 р. були акредитовані за I (першим) рівнем акредитації, у 2015 навчальному році успішно пройшли ліцензування з професії «Монтажник гіпсокартонних конструкцій».

Наш директор, **Ігор Георгійович Маслов**, пройшов повний шлях становлення справжнього керівника: від майстра виробничого навчання, заступника директора з навчально-виробничої роботи до керівника навчального закладу. Уміє обрати правильний курс і стратегію, які ведуть нас до успіху і перемог. Кажуть, що краще один раз побачити, ніж десять разів почути. Заслуги керівника стають очевидними – варто лише переступити поріг училища: чисто і затишно, співробітники привітні, а діти виховані й чемні.

Успіх завжди ґрунтується на колективній творчій праці. Продуктивно працюють заступники директора, залучаючи педагогічний колектив до пошуку нового, оновлюючи зміст підготовки фахівців, вдосконалюючи навчально-виховний процес. Управлінська команда в складі заступників директора В. Іванова, Н. Мартинцової, І. Павленко, методиста Ю. Пирогової, старшого майстра Е. Арутюнова завжди підтримують ініціативних творчих педагогів, створюють умови для розвитку їхньої професійної майстерності.

Кожен з нас окремо – особистість, всі разом – дружній колектив, в якому зростає наш педагогічний професіоналізм, підвищується рівень педагогічної майстерності й компетентності.

Навчальний процес забезпечують інженерно-педагогічні працівники (понад 60 осіб). Це досвідчений колектив педагогів, які знають і вміють працювати творчо, спроможні вирішувати ті проблеми, які стоять перед освітянами Херсонщини.

Викладач має бути зразком – у спілкуванні, культурі, манері триматися, в особистому житті. Тільки творчий учитель може навчити й виховати творчу особистість. А для цього треба постійно переглядати свої вміння, вдосконалювати навички роботи з учнями відповідно до вимог сьогодення, яке потребує новизни, інновацій, компетентності, щоб підготувати учнів до дорослого життя. Кожен з наших педагогів – невтомний трудівник, освічений, толерантний, креативний педагог, який переймається проблемами збереження, реформування та розвитку професійно-технічної освіти.

Серед багатьох педагогічних професій є одна особлива – майстер виробничого навчання. Її назва, на перший погляд, є звичайною і простою. Та якщо осмислити значення кожного слова, розумієш, що мова йде про одну з найскладніших і найвідповідальніших професій. Адже майстер у професійному закладі – це перодусім педагог, основний організатор виробничого навчання учнів, їхній наставник, вихователь, фахівець високої культури, майстер своєї справи. Під впливом наших досвідчених майстрів

виробничого навчання: П. Дичука, П. Ястреба, К. Худик, М. Кольцова, М. Бітюкова, О. Лашенко, О. Білецького, В. Алтиці формується професійна самостійність, професійні навички, розкриваються здібності кожного учня.

За час існування училища склалися чудові традиції, які ми плекаємо, до яких ставимось шанобливо. Більшість майстрів виробничого навчання та педагогів – це наші випускники: В. Іванов, В. Іванова, Е. Чкі, М. Кольцов, Л. Новікова, М. Яқуніна, М. Алейченко, В. Стаднік, С. Горбатюк, В. Цимбал, В. Бондаренко та ін., а їх роботу вміло скеровує старший майстер Е. Арутюнов.

Славені традиції нашого навчального закладу педагогічний колектив продовжує й примножує, виборюючи призові місця на обласних конкурсах професійної майстерності, на кращі кабінети серед ЗПТО області: «Зарубіжна література» (викладач Романюта Л.); «Іноземна мова» (викладач Пермякова І.); «Будівельне креслення» (викладач Сезько С.); «Історії», «Правознавства» (викладачі Пирогова Ю., Щирова М.); «Матеріалознавство» (перукарська справа) (майстри виробничого навчання Юрченко М., Худик К.); методичний кабінет (методист Пирогова Ю.); кращий освітньо-виховний проект «Моя країна – Україна» (заступник директора з ВР Мартинцова Н.); обласні конкурси майстерень та лабораторій «Мулярів» (майстри виробничого навчання Стаднік В., Алейченко М.); «Слюсар з ремонту автомобілів» і технічного обслуговування (майстри виробничого навчання Бітюков М., Федько В.); «Перукар (перукар-модельєр)» (майстер виробничого навчання Юрченко М.); конкурс фахової майстерності серед педагогічних працівників ЗПТО: «Учитель року – 2015» (Номінація «Українська мова») – викладач Шкликова Н.; обласний конкурс «Учитель року – 2017» (номінація «Біологія») – викладач Отрощенко Ю.; конкурс на кращий

Майстерня Мулярів

сайт (розділ «Методична робота») (методист Пирогова Ю.); крапдий «Лицьовальник-плиточник» (обласний та всеукраїнський рівні) (викладач Івахненко Є.); Майстер виробничого навчання 2016 року», у номінації: «Водій автотранспортних засобів категорії С» (майстер виробничого навчання Дичук О.).

Педагогічні працівники пишуться історією училища і продовжують вписувати свої досягнення в її золоті сторінки. Радують нас і наші учні, учасники і переможці Всеукраїнських та обласних конкурсів професійної майстерності: Всеукраїнський конкурс «WORLD SKILLS UKRAINE» з професії «Лицьовальник-плиточник» учень Ярослав Хомік; з професії «Перукар («перукар-модельєр»)» учениця Меліє Люманова; з професії «Муляр» учень – Мірсуїн Халілов; олімпіада з предмета «Електротехніка» учень – Тимофій Морсков та інші.

В училищі діє учнівське самоврядування. Учнівська молодь – учасники цікавих справ і творці позитивних зрушень. Уже понад десять років юнаки та дівчата здійснюють волонтерську діяльність під керівництвом О. Коновлової.

Протягом п'яти років особливої уваги набула патріотична діяльність волонтерів, які підтримують бійців української армії, ведуть шефську роботу у дитячому відділенні Генічеської ЦРЛ, допомагають самотнім громадянам похилого віку м. Генічеська.

Багаторічна робота учнівського самоврядування (керівник Батрак Н.) має вагоме досягнення – у VII Всеукраїнському конкурсі «Моральний вчинок» у номінації соціально-патріотичний проект «Давайте почнемо змінювати світ із себе» вибороли – 1 місце.

В училищі працює театральна студія «Едельвейс» та поетичний юнацький клуб «Сузір'я» (керівник Романюта Л.), фольклорний гурток «Пролісок» (керівник Коновалова О.), ВІА «Шанс» вокальний гурток (керівник Шалабода В.). Результати роботи яких – яскраве тому підтвердження: протягом 10 років ми є переможцями в обласних оглядах-конкурсах художньої творчості «Надія – Молодість – Майбутнє», 1 місце в обласному конкурсі «Фольклор – фест», а наші юні поети неодноразово ставали конкурсантами і дипломантами обласного конкурсу «Поетичний вернісаж». Це Ірина Івашкіна, Андрій Міхальченко, Юрій Кудиш, Олександр Дрімущ, Андрій Васильєв, Настя Федчук, Антон Асеев, Іван Стародубець та інші.

Театру Едельвейс – 25

У позаурочний час учні мають всі можливості відвідувати спортивні секції: з футболу (керівник Коновалов С.), волейболу (керівник Щербина О.), баскетболу (керівник Стадник В.), стрільби (керівник Куцуба Ю.), який проводить свої заняття з учнями в стрілецькому тирі, єдиному в районі. Щорічно команди юнаків та дівчат в обласних змаганнях серед команд закладів професійної (професійно-технічної) освіти області з волейболу, баскетболу, футболу, настільного тенісу, кульової стрільби показують високі спортивні результати, отримуючи безліч кубків, грамот і дипломів.

А коли в училищі вщухає звичайний робочий день, свої двері радо відчиняє гуртожиток (завідувач гуртожитку М. Білецька, завідувач господарством Т. Дрегваль), де створено всі умови для проживання учнів. Вихователі Й. Шарф, Г. Маєвська, І. Повод завжди допомагають, підтримують по-материнськи опікуються вихованцями.

Рік у рік, день у день не втрачається енергія молодості та радість пізнання нового, не виснажується джерело мудрості й краси, оптимізму й натхнення. Підбиваючи підсумки, з гордістю констатуємо: ми спільними титанічними зусиллями і наполегливою працею створюємо новий тип професійного освітнього закладу, випускники якого конкурентоспроможні на ринку праці, мають широкий спектр професійних компетенцій, здатні до постійного фахового самовдосконалення та упевнено дивляться у своє майбутнє.

На порозі славного ювілею вітаємо всіх, хто працював і працює у ВПУ № 17, хто піднімає його престиж і примножує здобутки сьогодні, щедро передаючи свої знання і мудрість молодому поколінню. Бажаємо вам міцного здоров'я, натхнення, наснаги, талану й терпіння, злагоди, благополуччя, родинного затишку та впевненості й віри у світле майбутнє!

Вимоги до оформлення авторських рукописів до журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

1. До журналу приймаються статті наукового, методичного характеру з актуальних проблем, розвитку професійної освіти і навчання в Україні і за кордоном (рубрики: РИНОК ПРАЦІ І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА, ДИДАКТИКА, ІННОВАЦІЇ, НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ, ПЕДАГОГ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ, ПСИХОЛОГІЧНА СКАРБНИЧКА, З ДОСВІДУ, ВИХОВНА РОБОТА, МЕТОДИЧНА РОБОТА, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, які раніше не публікувалися та не були передані для публікації в інші видання, а також відомості про цікаві події у професійно-технічній освіті (рубрики: ХРОНІКА, КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ, ВІТАЄМО) тощо.

Статті друкуються за умови передплати журналу на рік, копія бланка про передплату додається до статті.

2. Структура наукової статті має відповідати вимогам ВАК України за № 1-02/3 від 5 січня 2003 р. До рукопису наукової статті автора, який не має наукового ступеня, обов'язково додається рецензія, підписана особою, що має науковий ступінь, засвідчена печаткою за місцем роботи рецензента (може бути сканована та надіслана у графічному форматі).

3. **Оформлення статті:** обсяг – до 7 сторінок тексту формату А4 українською мовою, через півтора інтервали, шрифт Times New Roman, кегль 14, поля – по 2 см, збережено у редакторі MSWord 97-2003 у форматі *.doc. Зверху пишеться назва статті, прізвище та ім'я, вчений ступінь, наукове звання, посада автора (авторів) статті. У наукових статтях обов'язково додається коротка анотація до статті (2 – 3 рядки) та ключові слова, індекс УДК. Також у наукових статтях назва статті, дані про автора, анотація та ключові слова даються трьома мовами (українською, російською та англійською). Бібліографія до статті має бути складена за правилами стандарту, розміщена за алфавітом і ретельно перевірена автором. Посилання на джерела в тексті треба надавати в квадратних дужках, наприклад [1, 3]. Ілюстративний матеріал у статті має бути високої якості, малюнки і таблиці – бути прив'язаними до тексту, мати порядковий номер і назву.

4. Окремими файлами надсилаються: інформація про автора (авторів) прізвище, ім'я, по батькові (повністю), місце роботи, посада, науковий ступінь, звання, електронна адреса, контактні телефони; якісні фото автора та (за бажанням) фото до матеріалів статей (можуть бути розміщені на обкладинці та на зворотах обкладинки або у тексті статті), копія бланка про передплату журналу.

5. За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей відповідають автори публікацій.

6. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора), перенесення статті до наступного номеру чи відмову від публікації (якщо недотриманні вимоги). За необхідності стаття може повертатись автору на доопрацювання.

3 приводу публікування матеріалів у журналі звертатися до відповідального секретаря члена редакційної колегії старшого наукового співробітника лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидата педагогічних наук ГРИЦЕНКО ІНИИ АНТОНІВНИ за телефоном 097-562-22-22, матеріали надсилати на електронні адреси: grihelokinka@ukr.net, 2345255@ukr.net, ipro_info@ukr.net з поміткою: для журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА».

ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

Директор видавництва
Олексій ОСЬКІН

Головний редактор
редакції журналів
Ніна БЕРІЗКО

Адреса редакції журналу:
02094, м. Київ,
вул. Попудренка, 54
8-й поверх, кім. 802
Тел.: (044) 292-83-05

Над номером працювали:
Леся ЯВОРСЬКА
Олена КОНЄЄВА
Віктор ДЯЧЕНКО

На с. 1 обкладинки: учні Одеського центру професійно-технічної освіти Родіон Дукаченко, Олександр Куценко, Костянтин Риленко із майстром Іваном Болоканом (матеріал читайте у наступному номері журналу «Професійна освіта»).

Листи й матеріали для публікації можна надсилати електронною поштою: 2345255@ukr.net з поміткою «Професійна освіта»

Підписано до друку 14.12.2018 р.
Формат 60×84 1/8.
Папір газетний. Друк офсет.
Умов.-друк. арк. 6,5.
Наклад 430. Зам. № 15770
Видруковано ТОВ «Принтстор Груп»
03190, м. Київ,
вул. Данила Щербаківського, 4

Державний комітет зв'язку та інформації України ф.СП-1

ПВ	місце	літер.
----	-------	--------

ДОСТАВНА КАРТКА — ДОРУЧЕННЯ

На газету
журнал

48764

«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

найменування видання

Вартість	передплата	кількість комплектів	1
94,26 грн	переадресування		

на 2019 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	×			×			×			×	

поштовий
індекс _____

місто _____

код вулиці

село _____

буд.	корп.	кв.

область _____

район _____

вулиця _____

прізвище, ініціали _____

Читайте в наступному номері

- Інновації * * *
- Експериментальна робота * * *
- Методична робота * * *
- 3 досвіду * * *
- Психологічна служба